

Budsjett og økonomiplan 2018– 2021

Vedtatt av fylkestinget
6. desember 2017 – sak 120/17

TELEMARK
fylkeskommune

Foto: Dag Jensen

Innhold

1. Vedtak i fylkestinget.....	4
2. Fylkesrådmannens prioriteringer	15
3. Nøkkeltall.....	17
4. Målstyring.....	18
4.1 Samfunnsmessige hovedmål	19
4.2 Interne fellesmål for organisasjonen.....	19
4.3 Sektormål.....	25
5. Hovedtall og økonomiske rammevilkår	26
5.1 Driftsrammer 2018–2021	26
5.2 Finansiering av driften.....	28
5.3 Rammer gitt i statsbudsjettet	29
5.4 Lønn, pensjon og prisvekst.....	31
5.5 Gjeld og finansutgifter.....	33
6. Investeringsprogram	36
6.1 Investeringsprogrammet	37
6.2 Finansiering av investeringer	39
6.3 Prioriterte investeringstiltak	40
6.4 Investeringsstiltak maskiner og utstyr.....	41
6.5 Investering fylkesveger	42
6.6 Investering bygg.....	46
7. Politisk styring og ledelse.....	49
7.1 Økonomisk ramme	50
8. Administrasjon og fellestjenester	52
8.1 Økonomisk ramme	53
8.2 Måleindikatorer	57
8.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak.....	57
9. Videregående opplæring.....	60
9.1 Økonomisk ramme	61
9.2 Måleindikator	67
9.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak.....	68

10. Tannhelse	70
10.1 Økonomisk ramme	71
10.2 Måleindikatorer	72
10.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak.....	73
11. Regional utvikling	76
11.1 Økonomisk ramme	77
11.2 Måleindikatorer	81
11.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak.....	82
12. Areal og transport.....	85
12.1 Økonomisk ramme	86
12.2 Måleindikatorer	90
12.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak.....	91
13. Kultur	94
13.1 Økonomisk ramme	95
13.2 Måleindikatorer	99
13.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak.....	99
14. Tabellvedlegg	102

I. Vedtak i fylkestinget

Saksprotokoll

Arkivsak-dok. 17/07211
 Arkivkode
 Sakshandsamar Bjørg Solvor Oterholt

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Hovudutval for administrasjonssaker	03.11.2017	35/17
2 Yrkesopplæringsnemnda	31.10.2017	55/17
3 Hovudutval for samferdsel	06.11.2017	66/17
4 Hovudutval for kompetanse	06.11.2017	67/17
5 Hovudutval for næringsutvikling	07.11.2017	65/17
6 Hovudutval for kultur, idrett og folkehelse	08.11.2017	68/17
7 Fylkesutvalet	22.11.2017	132/17
8 Fylkestinget	06.12.2017	120/17

Budsjett og økonomiplan 2018-2021

Fylkestinget har handsama saken i møte 06.12.2017 sak 120/17

Møtehandsaming

Representanten Tone Berge Hansen (Ap), fremma følgjande forslag til budsjett på vegne av Ap, KrF, SV og Rødt:

Forslag til endringer sammenlignes med fylkesrådmannens innstilling					
Frå: AP, KRF, SV, R				<i>Tall i 1000 kr</i>	
	2018	2019	2020	2021	
	Auka utg./	Auka utg./	Auka utg./	Auka utg./	
	red. innt.	red. innt.	red. innt.	red. innt.	
Styring/adm og fellestjenester					
Odd avtale	500	500	500		
Ungdomsrådet	150	150	150	150	

KOMPETANSE					
Til hovedutvalgets disp	750				
Gratis graut	600	1 200	1 200	1 200	
Satsing psykososialarbeid alle VGS i Telemark		2 500	6 000	6 000	
KULTUR, IDRETT & FOLKEHELSE					
Til hovedutvalgets disp	1 500				
Driftstilskudd Vitensentret/Duverden	400	400	400		
Mulighetsstudie OL Telemark 2026	500				
NÆRING					
Ekstra tilskudd Telemarkskanalen	1 000				
Til næringsutvalgets disp.	10 000				
Internasjonalt arbeid	1 200	1 200	1 200	1 200	
SAMFERDSEL *	<i>Sjå investeringsbudsjett og *</i>				
Auka finansutgifter/tapte finansintekter	2 000	5 000	6 000	6 000	
Overført fylkestingets disp.fond					
SUM økte utgifter	18 600	10 950	15 450	14 550	
Saldering					
Redusere prisvekst/lønnsavsetting	4 000	7 500	10 000	10 000	
Redusere overføring <i>fra drift til investering</i>	15 000				
Stillingsbanken	1 300	1 300	1 300	1 300	
Administrasjon fellestjenester	1 500	2 000	2 000	2 000	
Innsparing ein VGS i Porsgrunn			5 200	5 200	
Fylkestingets disp.fond		150			
Sum inndekning	21 800	10 950	18 500	18 500	
SUM i alt:	3 200	-	3 050	3 950	
Omdisponere avsetninger pluss					
Telemark museum	2 000				
Gaveprofessorat	500	500	500		
Utstyrsfond yrkesfag	5 000	2 500			

SUM	7 500	3 000	500	-	
Omdisponere avsettinger minus					
Telemark historie	1 386				
Fleire arbeidsplassar	1 400				
SUM	2 786	-	-	-	
SUM i alt	-4 714	-3 000	-500	-	
I rådmannens forslag	2 354	8 531	1 641	1 682	
Ny avsetting fylkestingets disp.	840	5 381	4 191	5 632	

Endring investeringsbudsjett	2018	2019	2020	2021	Totalt
Ein ny Porsgrunn VGS**	35 000	145 000			180 000
Samferdsellssatsinga " VEG I VELLINGA"	125 000	75 000			200 000

					-
SUM	160 000	220 000	-	-	380 000
Finansiering					
Bruk av Fylkestingets disp fond	75 584	52 890			128 474
Lån	30 000	85 000			115 000
Salg av eksisterende bygg		45 000			45 000
MVA komp	17 135	37 110			54 245
Omprioritere Tunnelsikring	32 000				32 000
Redusere ombygging mindre prosjekt	4 000				4 000
Investeringsfondet	1 281				1 281
SUM	160 000	220 000			380 000
* Overordna disponering "Veg i Vellinga 2018" er:	Ekstra kollektiv	10 000	Vidareføre kollektivtilbodet frå 2017 i heile Telemark		
	Aksjon skuleveg	5 000			
	Kragerø FBS IKS	1 000			
	Brevik FBS IKS	500			
	Til hovedutvalget	108 500	Av dette overførast 48 millionar til drift		
	Sum	125 000			

Representanten Tone Berge Hansen (Ap), fremma følgjande verbalforslag på vegne av Ap, KrF, SV og Rødt:

1.Fylkesrådmannen legger fram sak for hovedutvalgene, som viser klimagassutslipp og fotavtrykk forbundet med hovedutvalgenes oppgaveområder.

2.Fylkestinget beklager regjeringens kutt i bevilgninger til forskning på karbonfangst og lagring. Fylkeskommunen skal fortsatt være en pådriver for støtte til den industrien som ønsker å kutte utslipp i egenproduksjon.

3.I langtidsbudsjettet er det satt av penger til arbeid med det psykososiale miljøet på de videregående skolene. Fylkestinget ber rådmann legge frem en sak for hovedutvalg for kompetanse hvor forslag til innretning på dette arbeidet presenteres.

4.Fylkestinget ser svært positivt på et tettere samarbeid med HSN gjennom ordningen med gaveprofessorat. Fylkesrådmann bes gå i dialog med HSN og andre aktuelle aktører med sikte på å inngå avtale om et slikt professorat. Innholdet i professoratet skal være i tråd med viktige satsningsområder for fylkeskommunen innenfor HSN sine hovedsatsingsområder; digitalisering, profesjon eller partnerskap.

5.I Landbruksmeldinga til Telemark fylkeskommune er det lagt inn fleire ambisjonar, m. a. å auke matproduksjonen i Telemark med 20%. Arbeidet med Grøn Tankesmie er avslutta. Fylkesrådmannen vert beden om å legge fram ei sak om korleis arbeidet med stimulering av landbruksnæringa i Telemark bør leggest opp vidare, med spesiell vekt på auka matproduksjon i fylket samt dyrevelferdshensyn. I samband med utarbeiding av regional plan for verdiskaping (jfr Fylkestingssak 124/16 Berekraftige Telemark) legg Fylkestinget til grunn at det vert gjennomført nødvendig rullering/oppdatering av dei ulike planane som skal inngå i strategien.

6.Telemark fylkeskommune understrekar kor avgjerande det er å skape nye arbeidsplassar i fylket, og ser såleis arbeidet med å få etablert pilotskole på Notodden som interessant og viktig. Notodden kommune søker fylkeskommunen om tilskott til investering i lufthavna i kommunen. Både skriftleg og munnleg er det skapt uvisse om kva søknaden eigenleg inneber. Søknaden i seg sjølv, tilleggsnotat frå rådmannen og orienteringa i fylkesutvalet skaper til saman eit ikkje eintydig bilete. Telemark fylkeskommune sender difor søknaden om investeringstilskott til Notodden Lufthavn attende til Notodden kommune. Fylkestinget bed søkjar om mogeleg å klargjera kva søknaden er meint å bidra til finansiering av.

I ein eventuell ny søknad må det gå klart fram om og i kva omfang Notodden kommune, kommunane som har undertekna støtte til prosjektet og eventuelle andre interessentar vil delta i finansieringa av investeringane. Fylkestinget minner for skuld orden om at Telemark fylkeskommune ser tilskott til drift av flyplassar som eit statleg ansvar.

7.Fylkestinget ber i forbindelse med tildeling av driftsstøtte, rådmannen gå i dialog med Vitensenteret -Du Verden, med tanke på å se på mulighetene for et mobilt tilbud fra Vitensenteret som kan komme elever i hele Telemark tilgode.

Representanten Knut Jarle Sjørdalen (Sp), fremma følgjande verbalforslag:

1. Fylkesrådmannen bes lage en sak på hvordan personer i prøvenemder blir utplukking. Samtidig med dette er det også ett ønske om og få en oversikt på hvilken rolle/oppgave prøvenemda har.

Saken legges fram for utvalget for kompetanse.

2. Fylkesrådmannen bes lage en sak/oversikt på hvor mange som er gjesteelever i Telemark. Antall elever ut av fylket og antal elever inn i fylket.
Det er samtidig ett ønske om hvilket fylker elevene går til og fra hvilken kommune i Telemark de drar i fra.

Saken legges fram for utvalget for kompetanse.

3. Fylkesrådmannen bes gå i en dialog med frivilligheten om leksehjelp. Frivilligheten kan være et viktig bidrag for elevene som har behov for ekstra hjelp. Det er ett ønske om å se på muligheten til leksehjelp ved de ulike skolene og som ikke er til hinder for den obligatoriske undervisningen.

Saken legges fram for utvalget for kompetanse.

4. Fylkesrådmannen bes se på fordelinga av tapt inntekt for kantiner ved servering av grøt, spesielt på mindre skoler.

Saken legges fram for utvalget for kompetanse.

Representanten Edvard Mæland (H) fremma følgjande fellesforslag på vegne av H, Sp, FrP, V:

Partiene ønsker å styrke følgende budsjettposter:

1.	2018	2019	2020
-Telemarkskanalen	2,0 mill		
-Skolemat/kantiner innkl. Graut i skulen	1,4 mill		
-kollektivtiltak i distriktene	10,0 mill		
-Frivillig lag og org.	1,0 mill		
-Økt ramme videregående skole	5,0 mill		
Stimuleringstiltak for lærlinger	2,0 mill.		
-Styrking av asfalteringsprogramet	25,0 mill		
-Styrking av hovedutvalget for kultur	1,0 mill		
Marispelet	0,5 mill	0,5 mill	0,5 mil
Skien Diagonale senter	0,1 mill		
Internasjonalt arbeid / prosjer	1,0 mill		
	Totalt 49,0 mill		

Inndekning. Disposisjonsfond

2.
Det iverksettes et investeringsprogram for å ta igjen etterslepet på fylkesveiene på totalt 140 millioner kroner for 2018 og 2019.
Notodden flyplass . 15 mill kr til etablering av flyskule under forutsetning at Staten bidrar med det resterende.
Totale investeringer 155 mill kr.
Inndekning : Investeringsbudsjettet

3.

Rådmannen bes fremme en sak vedrørende muligheten til å redusere kostnadene ved utbyggingen av Bamble VGS.

- a. Ved å inngå et nært samarbeid med Bamble kommune i forbindelse med byggingen av ny ungdomsskole på Grasmyr.
- b. Ved å oppgradere nåværende skolebygg på Croftholmen og Grasmyr.
- c. TIP opprettholdes ved Bamble v.g.s. og Porsgrunn v.g.s.

4.

Fagskolen må sikres tilfredsstillende lokaler for fremtiden. Fylkesrådmannen bes i løpet av våren 2018 fremme en sak for å løse skolens plassbehov.

5.

I arbeidet med oppfølgingen av pågående gjennomgang av tannhelse-tjenesten i Telemark legges det til grunn at den nylig etablerte strukturen på tannhelsetjenesten skal beholdes.

Representanten Ron Bruinvis (MDG) fremma følgjande verbalforslag:

1. Fylkesrådmannen bes å komme med en utredning om mobile biokull produksjonsanlegg for å øke karbonlagring i landbruket.
2. Fylkesrådmannen bes å fremme en sak om hvordan fylkeskommunen kan bidra til en løsning av marin forsøpling ved Telemarkskysten. Herunder forurensning forårsaket av lokal industri.

Representanten Veslemøy Wåle (H) fremma følgjande verbalforslag:

«Telemark fylkesting ber administrasjonen jobbe for et tettere samarbeid med Norsk Hardingfelesenter.»

Votering

Fylkestinget erklærte Per Lykke for inhabil i saka.

Innstillinga frå fylkesutvalet falt med 0 røyster.

Budsjett forslaget frå Berge Hansen blei satt opp mot budsjettforslaget frå Mæland.

Forslaget frå Berge Hansen blei vedtatt med 23 mot 16 røyster.

Verbalforslag frå Berge Hansen:

pkt.1 blei samrøystes vedtatt.

pkt.2 blei vedtatt med 35 mot 4 røyster.

pkt.3 blei samrøystes vedtatt.

pkt.4 blei samrøystes vedtatt.

pkt.5 blei samrøystes vedtatt.

pkt.6 blei vedtatt med 23 mot 16 røyster.

pkt.7 blei samrøystes vedtatt.

Verbalforslag 1 og 2 frå Bruinvis blei samrøystes vedtatt å oversende til hovudutval for næringsutvikling.

Verbalforslag frå Sjørdalen

pkt.1 blei samrøystes vedtatt.

pkt.2 blei samrøystes vedtatt.

pkt.3 blei samrøystes vedtatt å oversende til hovudutval for kompetanse.

pkt.4 falt med 27 mot 12 røyster.

Verbalforlag frå Møland:

pkt.3 falt med 23 mot 16 røyster.

pkt.4 falt med 23 mot 16 røyster.

pkt.5 falt med 23 mot 16 røyster.

Verbalforslag frå Wåle blei samrøystes vedtatt å oversende til hovudutval for kultur, idrett og folkehelse.

Forslag frå fylkesrådmannen med endringar blei vedtatt.

Vedtak

Fylkesrådmann viser til den framlagte økonomiplanen og kjem med følgjande tilråding:

1. Økonomiplan for 2018–2021 blir vedteken med dei tiltak og økonomiske rammeføresetnader som går fram av fylkesrådmannen sitt forslag, og med det netto rammebeløp for rammeområda som går fram av budsjettskjema 1B i vedlegg til budsjett og økonomiplan.
2. Fyrste året i økonomiplanen blir vedteken som fylkesrådmannen sitt årsbudsjett for 2018 med ei samla ramme til fordeling drift på kr 1 909 302 000 (jf. budsjettskjema 1A i vedlegg) og ei brutto utgiftsramme for investeringsbudsjettet på kr 624 650 000 (jf. budsjettskjema 2A i vedlegg). Investeringsbudsjettet fordelas i samsvar med spesifikasjon i budsjettskjema 2B presentert i vedlegg.
3. Fylkestinget godkjenner låneopptak til finansiering av investeringsprosjekta med inntil kr 165 938 000. Avdrag på lån tilpassast minimumsavdrag etter kommuneloven.
4. Fylkesrådmannen får fullmakt til å justere budsjett 2018 i samsvar med fordelinga av prisvekst og lønnsreserve satt av på ansvar 8.

Forslag til endringer sammenlignes med fylkesrådmannens innstilling					
Frå: AP, KRF, SV, R				<i>Tall i 1000 kr</i>	
	2018	2019	2020	2021	
	Auka utg./ red. innt.	Auka utg./ red. innt.	Auka utg./ red. innt.	Auka utg./ red. innt.	
Styring/adm og fellestjenester					
Odd avtale	500	500	500		
Ungdomsrådet	150	150	150	150	
KOMPETANSE					
Til hovedutvalgets disp	750				
Gratis graut	600	1 200	1 200	1 200	
Satsing psykososialarbeid alle VGS i Telemark		2 500	6 000	6 000	
KULTUR, IDRETT & FOLKEHELSE					
Til hovedutvalgets disp	1 500				
Driftstilskudd Vitensentret/Duverden	400	400	400		
Mulighetsstudie OL Telemark 2026	500				
NÆRING					
Ekstra tilskudd Telemarkskanalen	1 000				
Til næringsutvalgets disp.	10 000				
Internasjonalt arbeid	1 200	1 200	1 200	1 200	
SAMFERDSEL *	<i>Sjå investeringsbudsjett og *</i>				
Auka finansutgifter/tapte finansinntekter	2 000	5 000	6 000	6 000	
Overført fylkestingets disp.fond					
SUM økte utgifter	18 600	10 950	15 450	14 550	
Saldering					
Redusere prisvekst/lønnsavsetting	4 000	7 500	10 000	10 000	
Redusere overføring fra drift til investering	15 000				
Stillingsbanken	1 300	1 300	1 300	1 300	
Administrasjon fellestjenester	1 500	2 000	2 000	2 000	

Innsparing ein VGS i Porsgrunn			5 200	5 200	
Fylkestingets disp.fond		150			
Sum inndekning	21 800	10 950	18 500	18 500	
SUM i alt:	3 200	-	3 050	3 950	
Omdisponere avsettinger pluss					
Telemark museum	2 000				
Gaveprofessorat	500	500	500		
Utstyrsfond yrkesfag	5 000	2 500			
SUM	7 500	3 000	500	-	
Omdisponere avsettinger minus					
Telemark historie	1 386				
Fleire arbeidsplassar	1 400				
SUM	2 786	-	-	-	
SUM i alt	-4 714	-3 000	-500	-	
I rådmannens forslag	2 354	8 531	1 641	1 682	
Ny avsetting fylkestingets disp.	840	5 381	4 191	5 632	

Endring investeringsbudsjett	2018	2019	2020	2021	Totalt
Ein ny Porsgrunn VGS**	35 000	145 000			180 000
Samferdsellssatsinga " VEG I VELLINGA"	125 000	75 000			200 000
					-
SUM	160 000	220 000	-	-	380 000
Finansiering					
Bruk av Fylkestingets disp fond	75 584	52 890			128 474
Lån	30 000	85 000			115 000
Salg av eksisterende bygg		45 000			45 000
MVA komp	17 135	37 110			54 245
Omprioritere Tunnelsikring	32 000				32 000
Redusere ombygging mindre prosjekt	4 000				4 000
Investeringsfondet	1 281				1 281
SUM	160 000	220 000			380 000

<i>* Overordna disponering "Veg i Vellinga 2018" er:</i>	<i>Ekstra</i>	<i>10 000</i>	<i>Vidareføre kollektivtilbudet frå 2017 i heile Telemark</i>		
	<i>kollektiv</i>				
	<i>Aksjon skuleveg</i>	<i>5 000</i>			
	<i>Kragerø FBS IKS</i>	<i>1 000</i>			
	<i>Brevik FBS IKS</i>	<i>500</i>			
	<i>Til hovedutvalget</i>	<i>108 500</i>	<i>Av dette overførast 48 milliionar til drift</i>		
	<i>Sum</i>	<i>125 000</i>			

Verbal forslag vedtatt:

1. Fylkesrådmannen legger fram sak for hovedutvalgene, som viser klimagassutslipp og fotavtrykk forbundet med hovedutvalgenes oppgaveområder.
2. Fylkestinget beklager regjeringens kutt i bevilgninger til forskning på karbonfangst og lagring. Fylkeskommunen skal fortsatt være en pådriver for støtte til den industrien som ønsker å kutte utslipp i egenproduksjon.
3. I langtidsbudsjettet er det satt av penger til arbeid med det psykososiale miljøet på de videregående skolene. Fylkestinget ber rådmann legge frem en sak for hovedutvalg for kompetanse hvor forslag til innretning på dette arbeidet presenteres.
4. Fylkestinget ser svært positivt på et tettere samarbeid med HSN gjennom ordningen med gaveprofessorat. Fylkesrådmann bes gå i dialog med HSN og andre aktuelle aktører med sikte på å inngå avtale om et slikt professorat. Innholdet i professoratet skal være i tråd med viktige satsningsområder for fylkeskommunen innenfor HSN sine hovedsatsingsområder; digitalisering, profesjon eller partnerskap.
5. I Landbruksmeldinga til Telemark fylkeskommune er det lagt inn fleire ambisjonar, m. a. å auke matproduksjonen i Telemark med 20%. Arbeidet med Grøn Tankesmie er avslutta. Fylkesrådmannen vert beden om å legge fram ei sak om korleis arbeidet med stimulering av landbruksnæringa i Telemark bør leggst opp vidare, med spesiell vekt på auka matproduksjon i fylket samt dyrevelferdshensyn. I samband med utarbeiding av regional plan for verdiskaping (jfr Fylkestingssak 124/16 Berekraftige Telemark) legg Fylkestinget til grunn at det vert gjennomført nødvendig rullering/oppdatering av dei ulike planane som skal inngå i strategien.
6. Telemark fylkeskommune understrekar kor avgjerande det er å skape nye arbeidsplassar i fylket, og ser såleis arbeidet med å få etablert pilotskole på Notodden som interessant og viktig.

Notodden kommune søker fylkeskommunen om tilskott til investering i lufthavna i kommunen. Både skriftleg og munnleg er det skapt uvisse om kva søknaden eigenleg inneber. Søknaden i seg sjølv,

tilleggsnotat frå rådmannen og orienteringa i fylkesutvalet skaper til saman eit ikkje eintydig bilete. Telemark fylkeskommune sender difor søknaden om investeringstilskott til Notodden Lufthavn attende til Notodden kommune. Fylkestinget bed søkjar om mogeleg å klargjera kva søknaden er meint å bidra til finansiering av.

I ein eventuell ny søknad må det gå klart fram om og i kva omfang Notodden kommune, kommunane som har underteikna støtte til prosjektet og eventuelle andre interessentar vil delta i finansieringa av investeringane. Fylkestinget minner for skuld orden om at Telemark fylkeskommune ser tilskott til drift av flyplassar som eit statleg ansvar.

7. Fylkestinget ber i forbindelse med tildeling av driftsstøtte, rådmannen gå i dialog med Vitensenteret - Du Verden, med tanke på å se på mulighetene for et mobilt tilbud fra Vitensenteret som kan komme elever i hele Telemark til gode.
8. Fylkesrådmannen bes lage en sak på hvordan personer i prøvenemder blir utplukking. Samtidig med dette er det også ett ønske om og få en oversikt på hvilken rolle/oppgave prøvenemda har. Saken legges fram for utvalget for kompetanse.
9. Fylkesrådmannen bes lage en sak/oversikt på hvor mange som er gjesteelever i Telemark. Antall elever ut av fylket og antal elever inn i fylket.
Det er samtidig ett ønske om hvilket fylker elevene går til og fra hvilken kommune i Telemark de drar i fra. Saken legges fram for utvalget for kompetanse.
10. Fylkesrådmannen bes gå i en dialog med frivilligheten om leksehjelp. Frivilligheten kan være et viktig bidrag for elevene som har behov for ekstra hjelp. Det er ett ønske om å se på muligheten til leksehjelp ved de ulike skolene og som ikke er til hinder for den obligatoriske undervisningen. Saken legges fram for utvalget for kompetanse.
11. Fylkesrådmannen bes å komme med en utredning om mobile biokull produksjonsanlegg for å øke karbonlagring i landbruket. Oversendes hovudutval for næringsutvikling.
12. Fylkesrådmannen bes å fremme en sak om hvordan fylkeskommunen kan bidra til en løsning av marin forøpling ved Telemarkskysten. Herunder forurensning forårsaket av lokal industri. Oversendes hovudutval for næringsutvilning.
13. Telemark fylkesting ber administrasjonen jobbe for et tettere samarbeid med Norsk Hardingfelesenter. Oversendes hovudutval for kultur, idrett og folkehelse.

2. Fylkesrådmannens prioriteringer

Fylkesrådmannen ønsker å gi honnør til den innsatsen *hele* vår organisasjon legger inn i arbeidet med å levere positive driftsresultat gjennom tett lederoppfølging, god organisering og tilrettelegging av arbeidet fra vår økonomiavdeling. Politisk vedtak om å kunne disponere årets mindreforbruk innenfor eget område i påfølgende år gir også god motivasjon.

Investeringene vi gjør er til det beste for våre brukere

Store investeringer og reduserte inntekter medfører reduserte rammer i årene som kommer. Økonomiplanen legger opp til betydelige kutt i budsjettet til tjenesteområdene, som må spare mer enn 60 millioner kroner innen 2021.

Et tydelig positivt driftsresultat kan også medvirke til at våre ansatte stiller spørsmål om stramme innsparingstiltak i vårt økonomiplanarbeid. Det er derfor en viktig pedagogisk oppgave å kunne synliggjøre de investeringene som nå gjøres i Telemark fylkeskommune, til beste for våre brukere. Et positivt driftsresultat er vårt viktigste arbeid for å kunne gjennomføre disse tiltakene. Det er budsjettet med et netto driftsresultat på 3,5 prosent i økonomiplanperioden.

Vi fortsetter digitaliseringen

Digitaliseringsarbeidet har høy prioritet i alle våre tjenesteområder. Stadig flere inviterer oss inn for å kunne høre om våre erfaringer i arbeidet vi gjør innen dette området, og vi deler gjerne.

Det er viktig å understreke at dette arbeidet også krever investeringer, innen både økonomi og kunnskapsutvikling. Det er ikke selvsagt at vi kan ta ut umiddelbare økonomiske gevinster, men må se de gevinstene vi tar ut over tid, både i form av kvalitetsmessige bedre tjenester til våre brukere og en mer effektiv drift i vår interne organisasjon. På tross av nedbemanningen vi gjør i perioden har vi mål om en økning i antall digitaliseringsprosjekter som startes opp.

Investeringsbehov og skolestruktur må sees i sammenheng

Endringer i befolkningssammensetningen, flere eldre og færre yngre telemarkinger, fører til nedgang i statlige overføringer og er særlig merkbart innen området videregående opplæring. Avdelingen er godt i gang med effektiviseringstiltak som bidrar til flere lærertimer og en tettere oppfølging av den enkelte elev.

Den største utfordringen innen dette fagområdet handler om struktur. Skoleanleggenes investeringsbehov bør ses i sammenheng med fremtidig skolestruktur. Ytterligere nye investeringer og vesentlige oppgraderinger av eksisterende bygningsmasse vil føre til en uholdbar driftssituasjon med store finansutgifter. Det vil gå ut over kvaliteten på tilbudet til alle elevene i Telemark, og fylkesrådmannen ser det derfor som urealistisk å imøtekomme alle investeringsbehovene uten samtidig å redusere antall anlegg. Et tett og godt samarbeid mellom politisk og administrativ ledelse er nøkkelen for å komme videre.

Tunnelsikkerhet og fv. 359 Kaste–Stoadalen må prioriteres

Vedlikeholdsetterslepet er den største utfordringen på fylkesvegnettet i Telemark. Samtidig sørger allerede vedtatte investeringer, som tunnelsikkerhetsforskriften og prosjektet fv. 359 Kaste–Stoadalen at rammene for kommende budsjettperiode i stor grad er bundet opp. Innen 1. januar 2020 skal Porsgrunnstunellen,

Vadfossstunellen og Kragerøtunellen oppgraderes. Det vil si at det er først i 2021 at innsatsen for å ta igjen etterslepet på fylkesveger for alvor kan komme i gang, slik det fremgår av investeringsstrategien.

Arbeidet for å videreutvikle og forbedre driftskontraktene på fylkesvegnettet fortsetter. Ny driftskontrakt for Vest-Telemark skal settes i verk høsten 2018. Det jobbes også med å utarbeide flerårige handlingsprogram for drift og vedlikehold for bedre å knytte sammen investering, drift og vedlikehold.

Vi rigger oss for fremtiden

Våren 2017 startet vi opp et godt arbeid både i avdelingene for regional utvikling og kultur. Her rigger vi oss til bedre og tettere samarbeid med aktuelle eksterne parter for en videre positiv utvikling innen industri og næringsliv, god folkehelse, bedre klima og et kulturliv som bygger på Telemarks historie og tradisjoner.

Regionreformen står på dagsordenen og nasjonalt pågår arbeidet i regjeringens ekspertutvalg. De vurderer flere oppgaver over til regionalt nivå. I Telemark fylkeskommune er det stor tilfredshet med at tannhelsetjenesten er foreslått opprettholdt som et fylkeskommunalt tilbud, noe som sikrer et bredt og solid tannhelsetilbud for befolkningen i Telemark.

Vi er klare for de oppgavene som måtte komme gjennom politisk bestilling knyttet til regionreformen. Vi ser at vi går krevende arbeidsår i møte når daglig drift skal gå parallelt med reformarbeidet. Honnør til både tillitsvalgte og ansatte som har møtt diskusjonene om regionreformen med saklighet og samarbeidsånd.

Skien, 24. oktober 2017

Evy-Anni Evensen
fylkesrådmann

3. Nøkkeltall

2018 ¹		2021 ²
174 211	Antall telemarkinger Statistisk sentralbyrå (SSB) forventer en lavere befolkningsvekst i Telemark enn i landet for øvrig. Dette betyr at Telemark vil få en lavere andel av inntektene fra staten.	177 449
2,7 mrd.	Totale driftsinntekter Skatt og rammetilskudd er frie midler fylkestinget selv kan disponere. Dette utgjør ca. 78 % av totale driftsinntekter.	2,7 mrd.
2,7 mrd.	Totale driftsutgifter Mer enn 5 av 10 kroner går i dette budsjettet til videregående opplæring, mens nesten 3 av 10 kroner blir brukt på veg og kollektivtransport.	2,6 mrd.
26,5 mill.	Netto driftsresultat Netto driftsresultat er driftsinntekter minus driftsutgifter og netto finansutgifter. Et positivt driftsresultat er en forutsetning for å kunne egenfinansiere investeringer og bygge opp fond.	93,0 mill.
1,0 %	Driftsresultat i prosent av driftsinntekter Den sentrale handlingsregelen for fylkeskommunene sier at netto driftsresultat bør være minst 4 prosent av inntektene.	3,5 %
452,7 mill.	Disposisjonsfond Disposisjonsfond er fylkeskommunens buffer, og gir muligheter til å finansiere politiske prioriteringer og uforutsette hendelser gjennom året. Av dette fondet utgjør premieavviksfond 182,9 mill. kr.	371,4 mill.
160,6 mill.	Fond til fri disposisjon for fylkestinget En stor del av totalt disposisjonsfond er allerede disponert gjennom politiske vedtak. Om lag 161 mill. kr er til fri disposisjon for fylkestinget.	85,0 mill.
684 mill.	Totale investeringer Investeringsstrategi for 2018-2027 har en ramme på 2,7 mrd. kr.	277 mill.
34 %	Andel egenfinansiering 34 % av investeringene blir finansiert med egne midler i 2018.	62 %
2,2 mrd.	Lånegjeld Investeringsgjelden forventes å øke med 23 prosent fra 2018 til 2021.	2,7 mrd.
79 %	Gjeldsgrad Nøkkeltalet viser fylkeskommunens gjeld i prosent av driftsinntektene.	102 %

¹ Beholdningstall pr. 1.1.2018/inngang til økonomiplanperioden

² Beholdningstall pr. 31.12.2021/utgangen av økonomiplanperioden

4. Målstyring

For å sikre at ressursbruken i fylkeskommunen styres i ønsket retning, må det være god sammenheng mellom de ulike styringsdokumentene. Det vil si at de er basert på de samme utfordringene, og at mål og satsinger er gjennomgående.

Figur 1 Sammenhengende styringsdokumenter

Budsjett og økonomiplanen viser prioriteringer, aktiviteter og konkrete tiltak for å nå målene våre. Budsjett og økonomiplan bygger på føringer gitt i sak om langtidsprioriteringer og andre vedtak.

Målstyring som styringsverktøy er innført i hele organisasjonen for å sikre at virksomheten styres med god kvalitet, og at resultater og måloppnåelse blir systematisk vurdert. Målstrukturen deles i tre nivåer:

Figur 2 Målstruktur

4.1 Samfunnsmessige hovedmål

I Langtidsprioriteringer 2018–2021 er det definert fire overordnede samfunnsmessige hovedmål. Det er befolkningsvekst, flere arbeidsplasser, renere klima og gode levekår. Måloppnåelse på de samfunnsmessige hovedmålene er avhengig av en rekke ulike faktorer og innsats fra en rekke ulike aktører. Fylkeskommunen vil være en bidragsyter gjennom prioriteringer og aktivitet innen våre ansvarsområder.

4.2 Interne fellesmål for organisasjonen

Fellesmål er rettet mot ledelse, medarbeidere og arbeidsprosesser, og skal bidra til økt kvalitet og effektivitet i organisasjonen. Det er definert to fellesmål som alle områder i fylkeskommunen blir målt mot.

Mål for administrasjon og fellestjenester	Målindikator
Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene	Økonomisk resultat Effekter av digitaliseringstiltak
Styrke vilje og evne til omstilling og utvikling	Mestringsorientert ledelse, mestringsklima og fleksibilitetsvilje skal ha verdier på mellom 4 og 4,5

4.2.1 Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene

Økonomisk resultat

Økt gjeld og reduserte inntekter krever god økonomisk styring. En økonomisk politikk med overordnede økonomiske mål er en viktig forutsetning for å skape en bærekraftig økonomi. De økonomiske målene ble vedtatt i Langtidsprioriteringer 2018–2021:

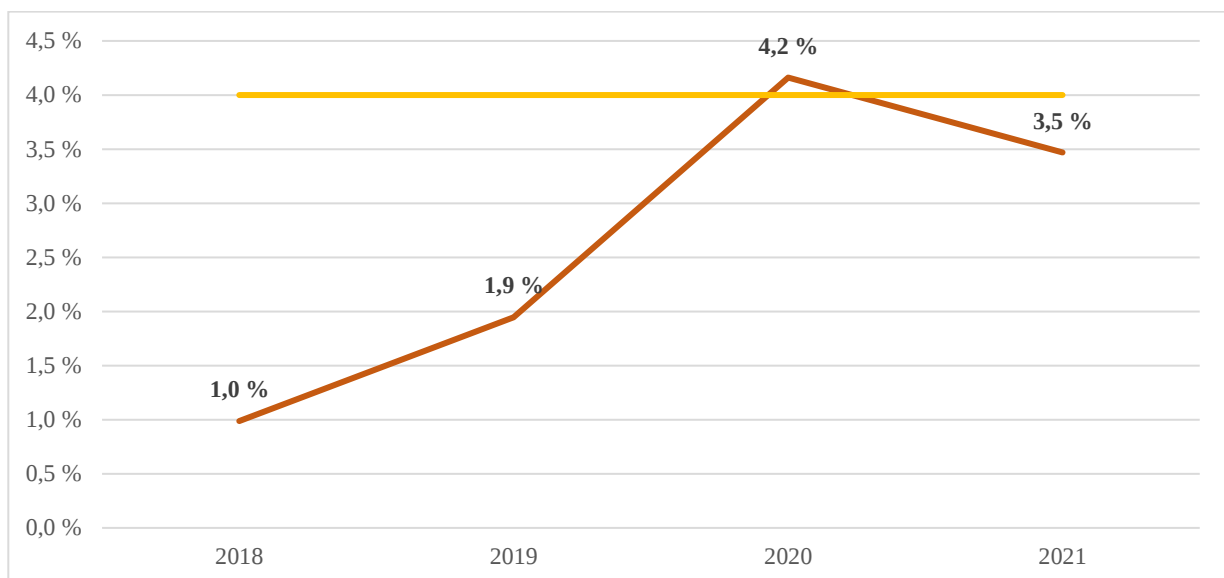
Fellesmål	Måleindikator
Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene	Økonomi: • netto driftsresultat på minst 4 % • gjennomsnittlig egenfinansiering på 50 % • 8 % av driftsinntektene på disposisjonsfond som er til fri disposisjon • avvik fra driftsbudsjett på maksimalt 1 %

Kommunenes sentralforbund (KS) måler økonomisk handlingsrom i fylkeskommunene ved tre indikatorer. Disse indikatorene er basert på en rapport fra Riksrevisjonen, og videreutviklet av KS. Tabellen nedenfor viser de tre indikatorene og vurdering av nivå på økonomisk handlingsrom. Alle tall er i prosent av driftsinntekter.

I prosent av driftsinntekt i alt	Lite handlingsrom	Moderat handlingsrom	Godt handlingsrom
Korrigert netto driftsresultat ³	Under 3	3–5	Over 5
Korrigert netto lånegjeld ⁴	Over 90	60–90	Under 60
Korrigert disposisjonsfond ⁵	Under 5	5–10	Over 10

Netto driftsresultat på minst 4 prosent

Netto driftsresultat er den viktigste indikatoren på en sunn og bærekraftig kommuneøkonomi. Dette er dessuten det viktigste økonomiske målet å oppnå i økonomiplanperioden. Et godt netto driftsresultat bidrar til et handlingsrom for framtiden. Anbefalt nivå på netto driftsresultat for fylkeskommuner er på 4 prosent, og tilsier et moderat handlingsrom. Hvis fylkeskommunen har en sårbar økonomi i form av små disposisjonsfond, stort premieavvik og lav egenfinansiering, bør driftsresultatet være høyere. Figuren under viser utviklingen i netto driftsresultat fra 2018 til 2021.

Figur 3 Budsjettert netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter, økonomiplan 2018 til 2021.

³ Netto driftsresultat korrigert for bundne fondsavsetninger.

⁴ Netto lånegjeld fratrukket ubundne investeringsfond og korrigert for netto udekket finansiering i investeringsregnskapet.

⁵ Disposisjonsfond korrigert for regnskapsmessig mer- og mindreforbruk.

Det er budsjettert med et netto driftsresultat på 1,0 prosent i 2018. For å oppnå et netto driftsresultat i 2018 på 4 prosent måtte driften vært kuttet med 81 millioner kroner i 2018. Gjennomsnittlig netto driftsresultat i økonomiplanperioden er på 2,6 prosent. Dette er under målet på 4 prosent. Et netto driftsnivå på mellom 3 og 5 prosent tilsier et moderat handlingsrom.

Netto driftsresultat viser hvor mye fylkeskommunen har til disposisjon til investeringer og fondsavsetninger. Netto driftsresultat er disponert slik:

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Overført til investering	53 000	58 000	85 000	85 000
Netto fondsavsetning (inkludert bundne fond)	-26 458	-5 769	26 392	7 969
Sum netto driftsresultat	26 542	52 231	111 392	92 969

Spesifikasjon av avsetning og bruk av disposisjonsfond er vist i tabellen under.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Premieavvik	9 644	2 231	16 092	-1 272
Tunnelsikkerhet og investeringsstrategi	20 000	20 000	-	-
Egenkapital innskudd KLP	3 200	3 200	3 200	3 200
Telemark museum	2 000			
Klimaplanfond	3 000	3 000	3 000	3 000
Utstyrsfond yrkesfag	5 000	2 500		
Gaveprofessorat	500	500	500	
Andre formål	-3 736	50	50	50
Til fri disposisjon fylkesting	-57 125	-28 309	4 191	5 632
Netto bruk og avsetning til disposisjonsfond i drift	-17 517	3 172	27 033	10 610
<i>Bruk i investeringsregnskapet:</i>				
Egenkapital innskudd KLP	-3 200	-3 200	-3 200	-3 200
Finansiering av investeringer	-52 619	-39 200	-	-
Netto bruk og avsetning til disposisjonsfond totalt	-73 336	-39 228	23 833	7 410

Det er totalt **brukt** 73,3 millioner kroner av disposisjonsfond i 2018 og 39,2 millioner kroner i 2019. I 2020 er det avsatt 23,8 millioner kroner til disposisjonsfond. Disposisjonsfond er 81,3 millioner kroner lavere ved utgangen av økonomiplanperioden enn ved inngangen.

Det er brukt 57,1 millioner kroner av fri disposisjon til fylkestinget i drift og 52,6 millioner i investering i 2018. I 2019 er tilsvarende tall 28,3 millioner kroner og 39,2 millioner kroner i investering. Dette er hovedsakelig for å finansiere ekstra satsing på vedlikehold fylkesveger, kollektivtransport, og aksjon skoleveg. I 2020 er det en netto avsetning til fri disposisjon for fylkestinget på 4,2 millioner kroner.

Det er budsjettert med avsetning til premieavviksfond i tråd med fylkestingets vedtak om full likhet mellom fond og premieavvik i balansen. Avsetning og bruk er basert på prognoser fra pensjonskassene og utgiftsføring

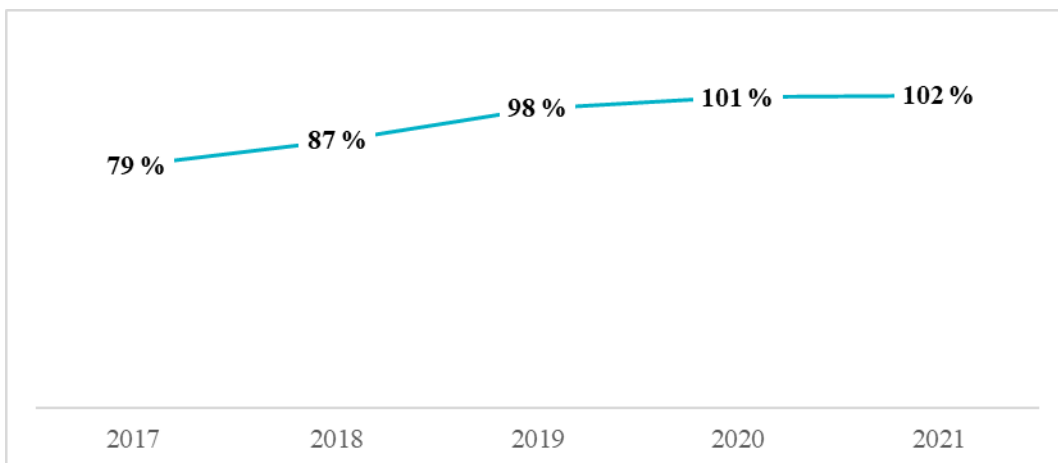
av tidligere års premieavvik i driften. De tre første årene i økonomiplanperioden avsettes det til premieavviksfondet, mens det er budsjettert med bruk av fondet med 1,3 millioner kroner i 2021.

Det er avsatt 20 millioner kroner i 2018 og 2019 til å finansiere investeringer, samtidig er det brukt 52,6 millioner kroner i 2018 og 39,2 millioner kroner i 2019 for å bidra til egenfinansiering av investeringer. Bruk av disposisjonsfond i investeringsregnskapet er nærmere omtalt i kapittel 6.2.

Avsetning til klimaplanfond er i tråd med vedtatt økonomiplan for 2017-2020. Det er avsatt 5 millioner kroner i 2018 og 2,5 millioner kroner i 2019 til utstyrsfond yrkesfag.

Lånegjeld

Fylkeskommunens gjeld er høy og økende. Lånegjeld i prosent av driftsinntekter sier noe om fylkeskommunens evne til å betjene gjelden, og er vist i neste figur. Gjeld i forhold til driftsinntekter har hatt en negativ utvikling de senere år og denne utviklingen vil fortsette.

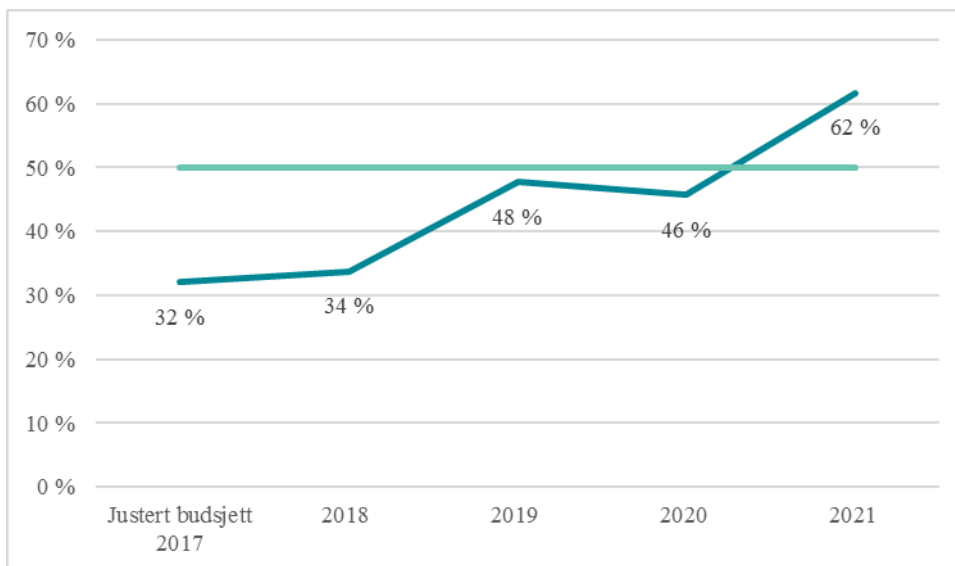

Figur 4 Lånegjeld i prosent av driftsinntekter.

KS mener at fylkeskommuner med lånegjeld over 90 prosent har lite handlingsrom. For fylkeskommuner med så høy gjeld er det spesielt viktig å ha midler på fond.

Egenfinansiering av investeringer

Det er et overordnet mål å øke egenfinansieringen av investeringene for å bremse veksten i lånegjeld. Langsiktig mål er at egenfinansiering av investeringer skal være 50 prosent. I økonomiplanen er den gjennomsnittlige egenfinansieringen 44 prosent. Utviklingen i økonomiplanperioden er positiv.

Figur 5 Budsjettert egenfinansiering av investeringer i prosent av samlede investeringer.

I figuren over er justert budsjett oppdatert med vedtak i fylkesutvalget september 2017. Bruk av fond ble redusert og bruk av lån ble opprettholdt. Dette gir en lavere egenfinansiering enn opprinnelig budsjettert.

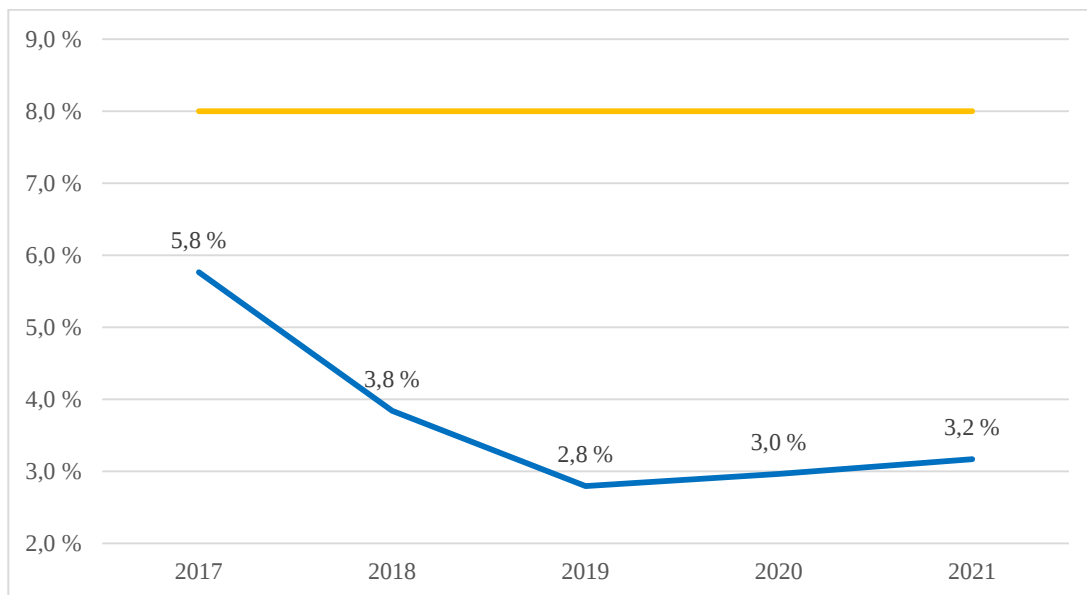
Egenfinansiering er sammensatt av overføring fra drift, bruk av fond, merverdiavgiftskompensasjon og salg av fast eiendom.

Fondsoppbygging

Disposisjonsfond i prosent av driftsinntekter er den tredje anbefalte indikatoren på økonomisk handlingsrom. Frie midler på fond utgjør en buffer for uforutsette hendelser gjennom året, og endringer i rammebetingelser, som økte renter.

Totalt var det 452,7 millioner kroner på disposisjonsfond pr. 31. desember 2017. Av disse utgjør premieavviksfondet 182,9 millioner kroner. Det er også viktig å være oppmerksom på at store deler av midlene på disposisjonsfond allerede er bundet opp i politiske prioriteringer, som klimafond og resultatfond for virksomhetene. Den delen av disposisjonsfond som er til fri disposisjon for fylkestinget, utgjør 160,6 millioner kroner pr. 31. desember 2017.

Disposisjonsfond på mellom 5 og 10 prosent av inntektene representerer moderat økonomisk handlefrihet. Målet som er vedtatt i LTP 2018–2021 er at den delen av disposisjonsfond som er til fri disposisjon for fylkestinget skal utgjøre 8 prosent av driftsinntektene. Figuren på neste side viser disposisjonsfond til fri disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene.

Figur 6 Disposisjonsfond til fri disposisjons for fylkestinget i prosent av driftsinntektene i perioden 2017 til 2021.

Overholde vedtatte budsjetttrammer

En forutsetning for god økonomisk kontroll er aktiv budsjettoppfølging. Dette er spesielt viktig når budsjetttrammene blir redusert i løpet av økonomiplanperioden. Konsekvensene av reduksjon i budsjetttrammene i økonomiplanperioden er omtalt under det enkelte rammeområde.

Fylkestinget har vedtatt i økonomireglementet at det skal utarbeides gjenopprettingsplaner straks det blir konstatert budsjettavvik. Dette følges opp gjennom månedsrapporteringer med prognoser og i tertialrapportene. Aktiv bruk av reglement for resultatvurdering skal også bidra til en bedre budsjettstyring gjennom året. Dette bidrar også til at rammeområder som realiserer planlagt innsparing tidligere enn budsjettet, blir premiert ved at de får beholde den ekstra innsparingen til bruk til engangstiltak.

Effekter av digitaliseringstiltak

Digitaliseringstiltakene i fylkeskommunen skal ha definert klare forventede effekter før de blir gjennomført. Effektene kan være økt kvalitet og bedre ressursbruk.

For tiden prioriterer fylkesrådmannen digitaliseringsprosjekter som gir bedre ressursbruk og som kan gjennomføres raskt. På den måten sikres det at digitaliseringsarbeidet gir støtte til den økonomiske omstillingen som fylkeskommunen er inne i. Vi fører fortløpende statistikk og regnskap over oppnådde gevinster. Dette rapporteres til hovedutvalget for administrasjonssaker og i årsrapporten.

Det er verken ønskelig eller realistisk å knytte økonomiske innsparingskrav tettere til digitaliseringsarbeidet. Arbeidet er avhengig av nytenking og omstillingsvilje blant ansatte, og strengere økonomiske krav kan medføre utrygghet og motvilje til å delta i dette. Gevinstrealiseringen bør derfor skje ved omstilling over tid, og med rammer som gir tilstrekkelig trygghet og motivasjon for medarbeiderne.

Styrke viljen og evnen til omstilling og utvikling

Medarbeiderundersøkelsen, som ble gjennomført i oktober 2016, viser at organisasjonen samlet sett er innenfor målene for en mer utviklingsorientert organisasjon. Hovedutfordringen fremover er å følge opp det planlagte utviklingsarbeidet frem til ny undersøkelse gjennomføres høsten 2018.

Et lederutviklingsprogram, som starter høsten 2017 og som vi går gjennom hele 2018, skal bidra til å modne organisasjonen for digitale omstillinger. Medarbeiderundersøkelsen 10-faktor⁶ legger vekt på oppfølgings- og utviklingsarbeid innen de målbare indikatorene mestringsorientert ledelse, mestringsklima og fleksibilitetsvilje. Indikatorene skal bidra til både forbedrede evner og muligheter for omstilling og utvikling.

4.3 Sektormål

Sektormål er omtalt under det enkelte rammeområde.

⁶ 10-faktor er KS forskningsbaserte medarbeiderundersøkelse.

5. Hovedtall og økonomiske rammevilkår

Hovedutfordringen for den kommende perioden er å tilpasse driften til de reduserte driftsrammene. Driftsrammene for rammeområdene er over 60 millioner kroner lavere 2021 enn i 2018.

5.1 Driftsrammer 2018–2021

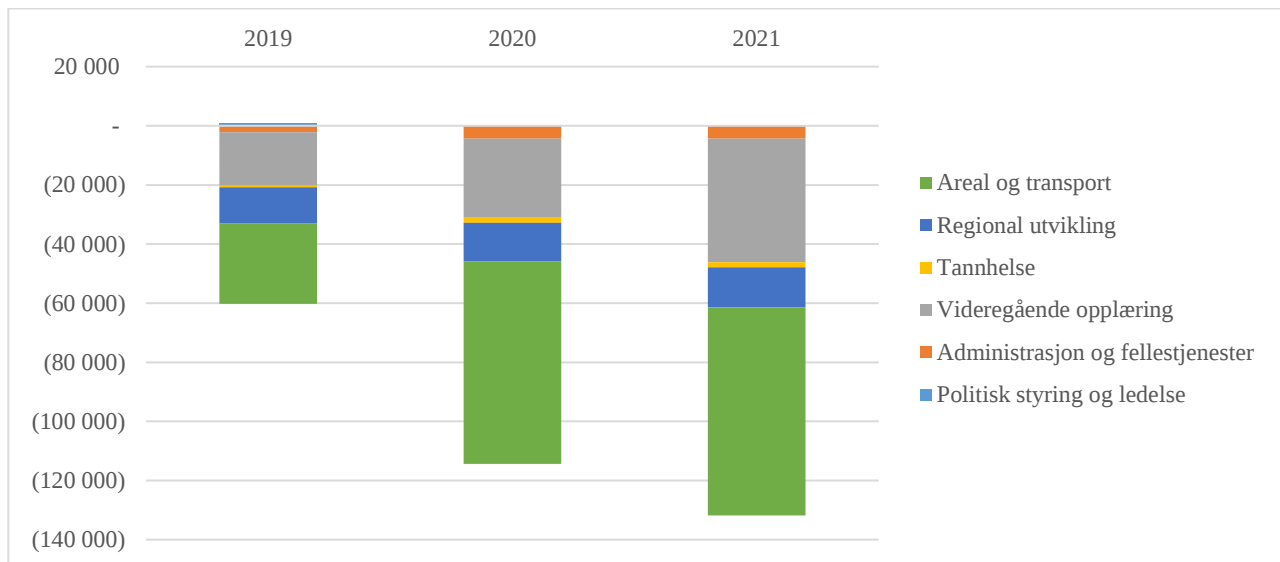
Tabellen under viser hvordan driftsmidlene er fordelt på rammeområder. Budsjett og økonomiplan 2017–2020 ligger til grunn for de økonomiske rammene for områdene. Rammene er korrigert for politiske vedtak gjennom året. Det er gitt kompensasjon for lønnsvekst 2017 og endrede pensjonssatser. Pensjon, lønns- og prisvekst er nærmere omtalt i eget punkt.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Politisk styring og ledelse	29 171	29 921	29 171	29 171
Administrasjon og fellestjenester	139 896	137 716	135 536	135 536
Videregående opplæring	1 006 219	988 169	979 469	964 469
Tannhelse	76 675	76 045	74 925	74 925
Regional utvikling	51 430	39 340	38 390	37 890
Areal og transport	586 648	559 373	518 183	516 183
Kultur	58 478	56 478	56 478	56 078
Sum rammområdene	1 948 516	1 887 041	1 832 151	1 814 251
Pensjon, lønns- og prisvekst	28 551	36 886	36 386	36 386
Sum forbruk drift	1 977 067	1 923 927	1 868 537	1 850 637

Tabellen viser at det blir mindre midler til drift i årene som kommer. Dette kommer i tillegg til innsparinger som allerede er realisert i 2017 regnskapet, jf. FU-sak 92/16 «omprioriteringer og rasjonalisering». Reduksjon i driftsrammene fra 2018 til 2021 utgjør om lag 126 millioner kroner, mens reduksjonen for rammeområdene utgjør 134 millioner kroner. Størst er reduksjonen for areal og transport. Dette skyldes samferdselssatsingen «veg i vellinga» i 2018 og 2019. Se nærmere omtale under kapittel 12 Areal og transport. Videregående opplæring får også en betydelig reduksjon av rammen i økonomiplanperioden. Rammen til videregående opplæring er 41,8 millioner kroner lavere i 2021 enn i 2018. Alle driftsområdene, bortsett fra politisk styring og ledelse vil få reduserte rammer i løpet av økonomiplanperioden.

Endringer i driftsrammer vises i neste figur. Endringer inneholder både tidligere vedtatte endringer og netto nye økte behov og innsparinger som legges frem i dette budsjettforslaget. Endring i rammer er spesifisert i egen tabell og blir beskrevet for hvert rammeområde.

Figur 7 Endring i driftsrammer akkumulert fra 2018 spesifisert for hvert rammeområde. Tall i hele tusen.

5.1.1 Økte behov og innsparinger

Forslag til innsparinger og økte behov i denne økonomiplanen er omtalt nedenfor. Tall i tabellen nedenfor forklarer ikke fullt ut endringer i de økonomiske driftsrammene, da endringer i rammene også inneholder tidligere vedtatte endringer.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Politisk styring og ledelse	650	900	650	150
Administrasjon og fellestjenester	-1 600	-2 100	-2 600	-2 600
Videregående opplæring	1 350	3 700	-13 000	-28 000
Tannhelse	-	-	-500	-500
Regional utvikling	17 000	5 000	5 000	4 500
Areal og transport	57 965	33 690	-2 000	-4 000
Kultur	3 400	1 400	1 400	1 000
Sum økte behov og innsparinger	78 765	42 590	-11 050	-29 450

I budsjett 2018 er det foreslått å øke rammene for å dekke økte behov med til sammen 78,8 millioner kroner. Politisk styring og ledelse har fått økt rammen med 0,7 millioner kroner for å ta høyde for ny partnerskapsavtale med Odd ballklubb, samt økt ramme til ungdomsrådet. Budsjettet til regional utvikling er økt med 17 millioner kroner. Fylkestinget vedtok 10 millioner kroner mer til næringsutvalgets disposisjon, utover fylkesrådmannens forslag. Vider er budsjettet økt med 5, 5 millioner kroner for å få finansiert

eierskapene i Telemarkskanalen Regionalpark, Geopark Telemark og Telemark interkommunale næringsfond, etter at TUF ikke lenger finansierer disse eierskapene. Tilskuddet til Telemarkskanalen er også økt med 1 million kroner.

Areal og transport har økte behov med netto 58 millioner kroner. Dette skyldes økt satsing på vegvedlikehold, kollektivtransport og aksjon skoleveg.

Innen 2021 er det foreslått nye netto innsparingstiltak på 29,5 millioner kroner. Videregående opplæring får den største reduksjonen på 28 millioner kroner. Dette vil medføre kutt i skoletilbudet og gi strammere rammer til skolene.

Det er også gjort omprioriteringer innenfor rammeområdene. Dette er nærmere omtalt under hvert rammeområde. Spesifikasjon av alle økte behov og innsparinger er gitt i vedlegg 8.

5.2 Finansiering av driften

Rammetilskudd og skatt er fylkeskommunens frie inntekter. Tabellen nedenfor viser utvikling i frie inntekter og hvordan disse brukes til å finansiere driften. Frie inntekter skal også dekke renter, avdrag, avsetning til fond og overføring til investering.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Skatt på inntekt og formue	959 600	961 100	962 500	964 000
Ordinært rammetilskudd	1 146 400	1 136 700	1 130 100	1 131 800
Andre generelle statstilskudd *)	10 056	11 418	11 028	11 369
Sum frie disponible inntekter	2 116 056	2 109 218	2 103 628	2 107 169
Renteinntekter og utbytte	9 000	8 000	8 000	8 000
Renter og andre finansutgifter	50 000	58 900	66 900	81 900
Avdrag på lån	71 200	75 500	80 300	85 800
Netto finansinnt./utg.	-112 200	-126 400	-139 200	-159 700
Bruk av av disposisjonsfond	-65 838	-33 840	-	-
Avsetning til bruk eierandel Klp	3 200	3 200	3 200	3 200
Til ubundne avsetninger	36 427	31 531	7 691	8 632
Netto avsetninger	-26 211	891	10 891	11 832
Overført til investeringsbudsjettet	53 000	58 000	85 000	85 000
Til fordeling drift	1 977 067	1 923 927	1 868 537	1 850 637

*) Rentekompensasjon for veg og skole inngår i andre generelle statstilskudd.

Det blir mindre midler å fordele til driften i løpet av økonomiplanperioden. Det er 126,5 millioner kroner mindre å fordele til driften i 2021, sammenlignet med 2018. Dette skyldes i stor grad bruk av disposisjonsfond i 2018 for å finansiere driften. Andre årsaker er redusert rammetilskudd, økning i finansutgifter og økt overføring til investeringsbudsjettet.

5.3 Rammer gitt i statsbudsjettet

Hoveddelen av inntektene til fylkeskommunen består av skatt og rammetilskudd, også kalt frie inntekter. Fylkeskommunene totalt får en nominell vekst i frie inntekter på 1,9 prosent. Den nominelle veksten for Telemark fylkeskommune er på 0,4 prosent, og er den laveste nominelle veksten av alle fylkeskommunene. Dette skyldes i hovedsak omlegging av inntektssystemet, hvor det beregnede tapet for Telemark utgjør 61,5 millioner kroner. Telemark har også fått liten glede av veksten i fire inntekter på 200 millioner kroner, da 100 millioner av denne veksten gis med en særskilt fordeling til ferjefylkene. Av de resterende 100 millioner kronene er 50 millioner ment å dekke pensjonsutgifter.

Rammetilskuddet kommer i statsbudsjettet, og er beregnet ved hjelp av et eget inntektssystem. Frie inntekter har økt med 2,4 millioner kroner fra opprinnelig budsjett 2017 (se tabellen under). Dette innebærer i realiteten en realnedgang i inntektene. Den nominelle veksten skal dekke lønn- og prisstigning, før en kommer frem til realveksten. For Telemark fylkeskommune er lønns- og prisøkning i 2018 anslått til 50,5 millioner kroner.⁷ Av endringen i frie inntekter skyldes 25,2 millioner kroner omlegging av tilskuddsordningen for fagskolene. Dette innebærer en realnedgang i frie inntekter på om lag 23 millioner kroner.

I tabellen under vises det hvordan inntektene er satt sammen i 2018, sammenlignet med opprinnelig budsjett for 2017.

Tall i hele tusen

	2017	2018	Endring
Innbyggertilskudd	960 366	976 481	16 115
Saker med særskilt fordeling	104 656	76 600	-28 056
Utgiftsutjevning	-43 152	-57 426	-14 274
Overgangsordning nytt inntektssystem	32 092	21 244	-10 848
Skjønntilskudd	12 300	11 700	-600
Sum rammetilskudd	1 066 262	1 028 599	-37 663
Skatt og inntektsutjevning	1 037 338	1 077 401	40 063
Sum frie inntekter	2 103 600	2 106 000	2 400

Innbyggertilskuddet er et likt beløp pr. innbygger for alle fylkeskommunene. For 2018 er dette beløpet på 5 626 kroner pr. innbygger. Tabellen på neste side viser korreksjoner som er gjort i rammetilskuddet for 2018 for fylkeskommunene totalt, og som påvirker innbyggertilskuddet.

⁷ Inkl. overheng i 2019.

Tall i hele tusen

	Landet
Statlige og private skoler, økning elevtall	-59 000
Utvidet rett til videregående opplæring for innvandrere, helårseffekt	101 800
Økt lærlingetilskudd, helårseffekt	10 300
Skjønnstilskudd, uttrekk som følge av at differensiert arbeidsgiveravgift for transportsektoren blir gjeninnført	-150 100
Kompensasjon for oppheving av fritak for CO2-avgift	14 000
Kompensasjon for økt mva transporttjenester, lav sats	164 000
Sum	81 000

Videregående opplæring har fått økt rammen som følge av endring i opplæringsloven for å styrke retten til videregående opplæring for innvandrere med opplæring fra utlandet som ikke godkjennes i Norge. Rammen er også økt som følge av økt sats lærlingetilskudd.

Videre er budsjettet til areal og transport økt med 1,5 millioner kroner for å dekke økte utgifter som følge av at merverdiavgift på transporttjenester øker fra 10 til 12 prosent.

Telemark får en reduksjon i **saker med særskilt fordeling** med 28,7 millioner kroner. Dette er frie inntekter for fylkeskommunen, men inntektene er begrunnet i enkeltsaker og satsinger. Tabellen under viser fordeling av saker med særskilt fordeling.

Tall i hele tusen

	2017	2018	Endring
Opprustning og fornying av fylkesvegnettet	77 440	73 859	-3 581
Tunnelsikkerhetsforskrift	2 015	2 067	52
Fagskoler	25 201	-	-25 201
Styrking av båt og ferjesektoren	-	674	-
Sum	104 656	76 600	-28 730

Den største endringen skyldes at fagskolene trekkes ut av rammetilskuddet, og gis som et særskilt tilskudd fra Kunnskapsdepartementet. For Telemark fylkeskommune utgjør dette 25,2 millioner kroner. Fylkeskommunene vil være tilskuddsmottakere og ansvarlig for videre forvaltning av midlene. Tilskudd til fagskoler og fagskolemidler på 31,1 millioner kroner i 2018 er inntektsført på rammeområdet videregående opplæring.

Det er ellers verdt å merke seg at det er en reduksjon i rammetilskuddet knyttet til fylkesveger. KS har i forkant av statsbudsjettet vært tydelig på behovet for å øke inntektene for fylkeskommunene for å ta igjen etterslepet på vedlikehold av fylkesvegene.

Utgiftsutjevningen skal korrigere for ulikheter i utgiftsbehov mellom fylkeskommunene. Utgiftsbehovet er avhengig av en rekke kriterier, som andel innbyggere, hvor 16-18 åringer har spesielt stor vekt. Andre kriterier med stor vekst er vegstandard og søkere til høykostnadsutdanningsprogram. Telemark fylkeskommune har et beregnet utgiftsbehov som er lavere enn landsgjennomsnittet og får dermed et trekk i rammetilskuddet på 57,4 millioner kroner. Det største trekket er knyttet til at Telemark ikke har noen ferjesamband.

Nytt inntektssystem

I 2015 ble inntektssystemet til fylkeskommunene lagt om. For Telemark fylkeskommune medførte dette et inntektstap på 61,5 millioner kroner. Det er laget en overgangsordning over fem år med 1/5 innfasing hvert år. I 2018 er denne kompensasjonen 10,8 millioner kroner lavere enn i 2017. I 2019 er overgangsordningen over.

Budsjett for frie inntekter bygger på regjeringens forslag til statsbudsjett, og er ikke oppdatert i henhold til endelig vedtatt statsbudsjettet i Stortinget. Konsekvensene av endringer i vedtatt statsbudsjett vil bli redegjort for i 1. tertial 2018. Det er også verdt å merke seg at det er stor usikkerhet knyttet til anslag på rammetilskuddet, spesielt fra 2020. Det er varslet nytt inntektssystem for fylkeskommunene fra 2020, for blant annet å tilpasse inntektssystemet til ny regioninndeling. I tillegg vil eventuelt nye oppgaver påvirke inntektsfordelingen mellom fylkeskommunene. Noen av kriteriene i inntektssystem er heller ikke sammenslåingsnøytrale.

Skatt og inntektsutjevning

Fylkeskommuner med skatteinntekt under landsgjennomsnittet blir kompensert med 87,5 prosent av differansen mellom egen skatteinnngang og landsgjennomsnittet. Telemark er et skattesvakt fylke, og får kompensasjon for dette gjennom inntektsutjevning. I 2018 utgjør inntektsutjevningen 118 millioner kroner. For fylkeskommunen er det derfor skatteinngangen på landsbasis som har størst betydning for totale inntekter.

Beregnet økning i skatteinntektene fra opprinnelig budsjett 2017 er på 4 prosent. Merskatteveksten i 2017 er en engangsinntekt som ikke vil kunne finansiere varige økninger i driftsutgiftene. Anslaget for skattenivået i 2018 er basert på regjeringens anslag i grønt hefte. Anslaget er basert på skattenivået i 2016 justert med forventet landsskattevekst på 3,2 prosent i 2017 og 2,5 prosent i 2018. For Telemark er anslaget på henholdsvis 2,7 prosent og 2,4 prosent.

Det er lagt inn en realøkning i frie inntekter totalt for fylkeskommunene på 100 millioner kroner pr. år fra 2018, basert på nøkterne erfaringstall på vekst i frie inntekter. Uten realvekst ville frie inntekter vært om lag 10 millioner kroner lavere. Det er ikke tatt hensyn til befolkningsframskrivninger i beregning av fremtidig skatt og rammetilskudd. Frie inntekter ville vært 30 millioner kroner lavere i 2021 dersom SSB sin befolkningsframskriving MML hadde vært lagt til grunn, fordelt på om lag 10 millioner kroner knyttet til utgiftsutjevningen og 20 millioner kroner til skatt.

5.4 Lønn, pensjon og prisvekst

Økonomiske rammer

Rammeområdet for lønn, pensjon og prisvekst inneholder fellesposter for de øvrige rammeområdene. Her avsettes forventet lønnsvekst, som senere fordeles på rammeområdene etter at lønnsoppgjøret for 2018 er ferdig. Lønns- og prisveksten i 2018 er beregnet til 50,5 millioner kroner. Beløpet inkluderer overheng i 2019. Overheng betyr at deler av lønnsoppgjøret 2018 først får helårsvirkning året etter. Forventet prisvekst på 15 millioner kroner fordeles på de øvrige rammeområdene senere. Tabellen på neste side viser pensjon og lønnsavsetning som ikke er fordelt på områdene.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Pensjon	8 000	8 000	10 000	10 000
Lønnsavsetning	20 551	28 886	26 386	26 386
Sum fordelt driftsramme	28 551	36 886	36 386	36 386

Fylkestinget vedtok et noe lavere beløp til lønns- og prisvekst enn en beregning basert på 3 prosent lønnsvekst og 1,8 prosent prisvekst tilsier. Lønns- og prisveksten er redusert i forhold til fylkesrådmannens forslag med 4 millioner kroner i 2018, 7,5 millioner kroner i 2019 og 10 millioner kroner både i 2020 og 2021.

Budsjettsatser

Tabellen nedenfor viser satser for pensjon, arbeidsgiveravgift og lønns- og prisvekst som er utgangspunkt for fylkesrådmannens forslag til budsjettet. Satsene baserer seg på den kommunale lønns- og prisveksten slik den er anslått i statsbudsjettet. Kommunal deflator er vektet lønns- og prisvekst for kommunal sektor. Budsjett for pensjon baserer seg på anslag fra pensjonskassene. Fylkestinget vedtok reduksjon i lønns- og prisveksten i forhold til fylkesrådmannens forslag, se omtale under tabellen over.

	2017	2018
Klp	22 %	23,55 %
SPK	12 %	13,32 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Lønnsvekst	2,70 %	3,00 %
Prisvekst	2,10 %	1,80 %
Deflator	2,50 %	2,60 %

Betalbare utgifter pensjon

Utgifter til pensjon baserer seg på anslag fra pensjonskassene, Klp (Kommunal Landspensjonskasse) og SPK (Statens pensjonskasse). Den betalbare pensjonen fordeles ut på rammeområdene, mens andre pensjonsutgifter, i hovedsak premieavvik, budsjetteres på et sentralt ansvar.

Tabellen nedenfor viser de betalbare pensjonsutgiftene i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Anslag fra pensjonskassene	151 783	150 963	170 816	167 215
Arbeidstakers andel 2 %	-15 680	-16 165	-16 714	-17 254
Sum pensjonskassene	136 103	134 799	154 102	149 961
Arbeidsgiveravgift	19 191	19 007	21 728	21 144
Sum betalbar pensjon	155 293	153 805	175 830	171 105

Prognose viser at betalbar pensjon vil øke fra 2019 til 2020. Dette er hensyntatt ved å avsette midler på sentralt ansvar for å ta noe høyde for dette. Det presiseres at det er spesielt vanskelig å budsjettere pensjon, da mindre endringer i forutsetningene kan gi store utslag i utgiftene.

5.5 Gjeld og finansutgifter

Telemark fylkeskommune sin gjeld er forventet å bli på 2,2 milliarder kroner i løpet av 2018. Ved utgangen av økonomiplanperioden er gjelden beregnet til 2,7 milliarder kroner. Dette utgjør en økning i gjeldsbelastningen på om lag 529 millioner kroner sammenlignet med utgangen av 2017.

Utvikling i nettorenter, avdrag og lånegjeld er vist i neste tabell.

Tall i hele tusen

	Opprinnelig 2017	2018	2019	2020	2021
Renter på lån	53 200	50 000	58 900	66 900	81 900
Rentekompensasjon veg	-6 798	-7 197	-8 681	-8 413	-8 061
Rentekompensasjon skole	-1 955	-2 859	-2 737	-2 615	-3 308
Renteinntekter	-9 000	-9 000	-8 000	-8 000	-8 000
Sum renter	35 447	30 944	39 482	47 872	62 531
Avdrag på gjeld	60 300	71 200	75 500	80 300	85 800
Gjeldsutvikling					
Lånegjeld 31.12. hvert år	2 205 006	2 344 744	2 623 209	2 713 457	2 733 794

Lånegjeld per 31.12.2017 er bokført gjeld pr. 31.12. Øvrige år er beregnet lånegjeld..

Renteutgifter og avdrag utgjør 121 millioner kroner i 2018, og øker til 167,7 millioner kroner ved utgangen av 2021. Økningen i finansutgifter er 46,5 millioner kroner eller 38 prosent i forhold til 2018-nivå.

Renteutgiftene er budsjettert til 50 millioner kroner i 2018 og 81,9 millioner kroner i 2021. Hoveddelen av denne økningen skyldes om lag 25 millioner kroner økt låneopptak som følge av store investeringer.

Hvordan kommer vi frem til budsjettrenten?

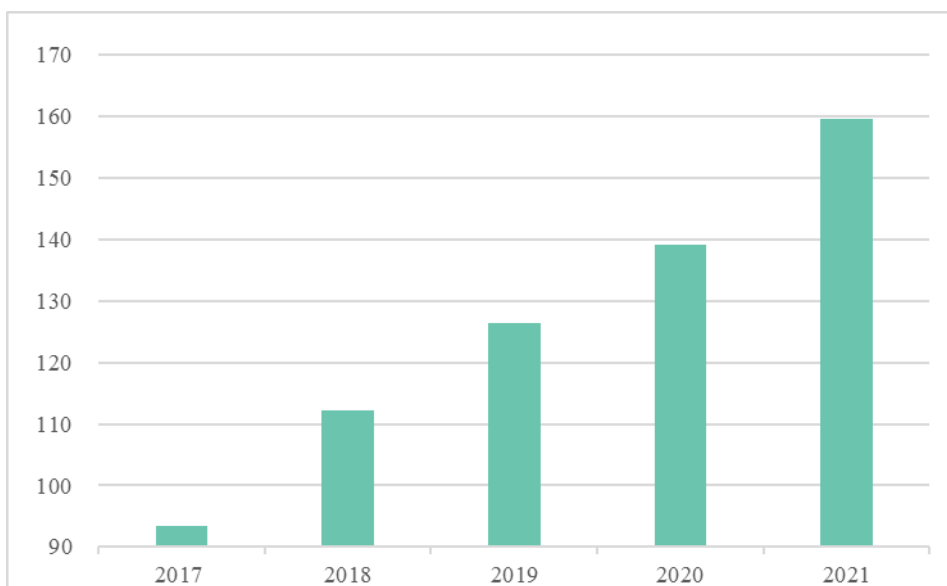
Renten er satt på bakgrunn av opplysninger fra markedet, forslag fra Kommunalbanken på påslag og i samråd med fylkeskommunens gjeldsforvalter. Budsjettrenten tar utgangspunkt i fylkeskommunens nåværende låneportefølje med avtalte rentebindinger og kredittmarginer. Når disse lånene utløper er samme betingelser lagt til grunn ved refinansiering. Ved opptak av nye lån er det tatt høyde for at 40 prosent av låneporteføljen skal være til fastrente. Ved beregning av flytende rente er 3 måneders NIBOR lagt til grunn, med tillegg av en kredittmargin på 0,6 prosent. For fastrente er det lagt til grunn dagens renter på 5 års rentebytteavtaler. Dette gir en budsjettrente på nye låneopptak på 1,5 prosent i 2018 og 2,5 prosent i 2021.

Budsjettrenten i 2018 er satt til 2,1 prosent, og øker til 3 prosent i 2021. Renten er satt noe høyt, for å ta høyde for risiko med utvikling i rentenivået. En renteøkning på 1 prosentpoeng ville økt renteutgiftene med om lag 25 millioner kroner i 2021, og redusert netto driftsresultat betydelig. En økning på 2 prosentpoeng vil gi 50 millioner kroner i økte rentekostnader.

Rentekompensasjonsordningen for fylkesveger og skolebygg dekker noe av renteutgiftene. Årlig kompensasjon øker fra 10 til 11,4 i løpet av de neste fire årene. Rentekompensasjon fylkesveg er basert på en årlig ramme for Telemark på 113 millioner kroner. Husbankrente på 1 prosent er grunnlaget for beregningen. Rammen for rentekompensasjon til skolebygg er 130 millioner kroner, som nå benyttes fullt ut.

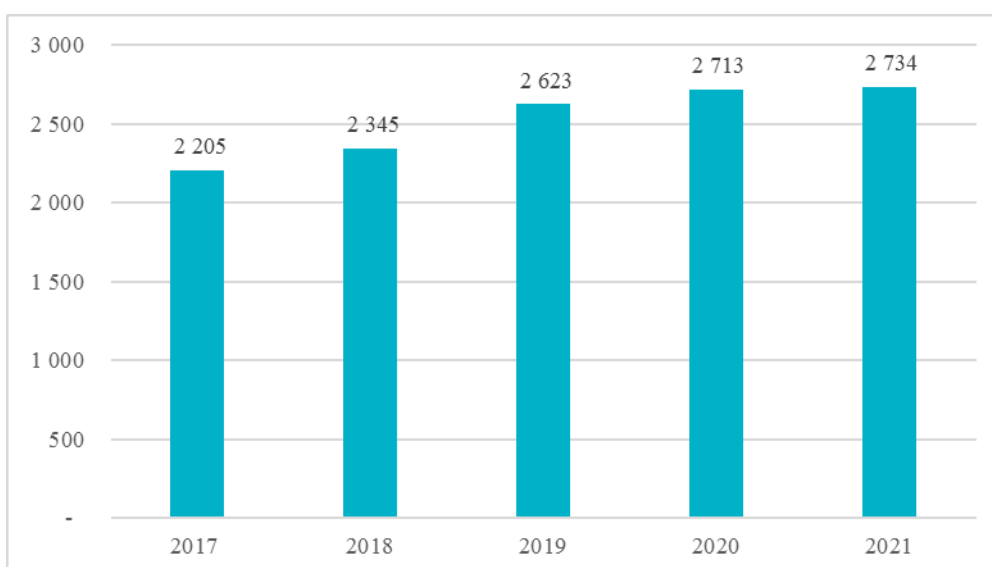
Fylkeskommunen benytter forenklet metode for å beregne størrelsen på avdrag. Metoden innebærer at årlige avskrivninger får større innvirkning og dermed mer samsvar mellom kapitalslit og avdragets størrelse. Forenklet metode gir et noe høyere avdrag enn minimumsavdrag som er laveste tillatte nivå regulert av kommuneloven. Forskjellen mellom beregningsmetodene utgjør mellom 2 og 7 millioner kroner årlig.

Netto finansutgifter er renteutgifter og avdrag på lån fratrasket renteinntekter. I neste figur vises utviklingen i netto finansutgifter i millioner kroner.

Figur 8 Utvikling i netto finansutgifter i millioner kroner.

I figur 9 vises utvikling i lånegjeld i millioner kroner. I 2021 vil lånegjelden være om lag 2,7 milliarder kroner.

Figur 9 Lånegjeld 31.12. hvert år i millioner kroner. Gjeld 2017 er bokført gjeld pr. 31.12

6. Investeringsprogram

Fylkeskommunen er inne i en periode med store investeringer. Handlingsprogram for investeringer de neste ti år legger vekt på å ta igjen etterslepet på fylkevegene og prioritere renovering av bygg. Tiltak knyttet til tunneloppgradering og samlokalisering av skoler er prioritert i økonomiplanperioden.

Skien vgs. Klosterøya tas i bruk i 2018

2,9 mrd.

Store investeringer de neste ti årene

6.1 Investeringsprogrammet

6.1.1 Investeringsstrategi 2018–2027 gir føringer

Investeringsstrategi og handlingsprogram 2018–2027 ble vedtatt i fylkestinget juni 2017, sak 40/17. Strategien gir føringer for de overordnede prioriteringer for investeringer de neste ti år. Den samlede investeringsrammen for tiårsperioden er 2,7 milliarder kroner. I fylkestingets vedtak sak 120/17 ble investeringsprogrammet økt med 242 millioner kroner, utover fylkesrådmannens forslag. Samlet investeringsprogram for de neste ti årene er nærmere 3 milliarder kroner.

Handlingsprogrammet inneholder tiltak som er i en tidlig planleggingsfase. Flere prosjektrammer er lagt inn med en grad av usikkerhet og det er forventet at mer detaljert planlegging vil kunne gi økte kostnadsoverslag. I arbeidet med investeringsbudsjettet er det stilt krav til å finne inndekning av eventuelle kostnadsøkninger innenfor eget område.

6.1.2 Endringer i prosjektrammer

Prosjektrammer blir vedtatt av fylkestinget og gjelder for hele prosjektets levetid. Prosjektrammer er års-uavhengig og vil ofte strekke seg utenfor økonomiplanperioden budsjettet gjelder for. Prosjekter som pågår eller som starter opp i perioden 2018–2021 er vist i vedlegg 7. Endring i prosjektrammer er også vist i vedlegget. Økte prosjektrammer dekkes ved tilsvarende reduksjon av andre poster innenfor samme område.

Endring i prosjektrammer fylkesveg utenom bypakka:

- Det er satt av 98 millioner kroner til opprusting og fornying av fylkesvegene en satsning som er kalt «Veg i vellinga». Av disse midlene er 60,5 millioner kroner satt av i 2018. Tiltak innenfor denne tildelingen konkretiseres senere.
- Porsgrunnstunnelen har økt prosjektramme på 32,7 millioner kroner.
- Kragerø- og Vadfosstunnelene er tatt ut av økonomiplanen. Samlet reduksjon er 32 millioner kroner sammenlignet med fylkesrådmannen sitt forslag.
- Avslutta prosjekt og ledig investeringsramme er omdisponert til tunnelsikring med 5,5 millioner kroner.
- Ledig investeringsramme til grunnerverv og planlegging fra tidligere er omdisponert med 9,7 millioner kroner.
- Rammen til utbedring og etterslep er redusert med 10 millioner kroner og årsbudsjett for 2019 er redusert tilsvarende. Denne omdisponeringen sikrer tilstrekkelig investeringsramme til tunnelsikring.

Endring i prosjektrammer Bypakke Grenland:

- Flere tiltak i Porsgrunn er nye i 2018 og andre har justert prosjektramme. Samlet er prosjektrammene økt med 104,5 millioner kroner.
- Samlet endring i prosjektrammer for tiltak i Skien utgjør en økning på 14,6 millioner kroner.
- Kommuneovergripende tiltak har økt ramme på 11 millioner kroner.
- Planlegging Bypakke fase 2 har fått en tiårsramme på 15,4 millioner kroner. Tidligere var det satt av 2 millioner som en ettårsramme. Økningen er 13,4 millioner kroner.

Samlede økte prosjektrammer utgjør 143,5 millioner kroner. Økte rammer i bypakka er finansiert innenfor en total ramme for hele perioden. Økte rammer medfører dermed ikke at man samtidig viser hvordan dette er dekket inn. Endring i prosjektrammer kan få en betydning for hvilke tiltak som kan prioriteres i slutten av perioden. Revidert handlingsprogram for Bypakke Grenland omtaler tiltak og endringer nærmere. Handlingsprogrammet legges frem for fylkestinget i desember 2017.

Endring i prosjektrammer bygg:

- Ombygging Porsgrunn videregående skole har fått økt ramme med 180 millioner kroner. Samlet investeringsramme på 212 millioner kroner skal gi en samlet skole i Porsgrunn.
- Ombygging mindre prosjekt har fått redusert ramme med 4 millioner kroner. Reduksjon er fordelt på ladepunkt elbil og infrastruktur betalt parkering.

Samlet økt investeringsramme til bygg er på 176 millioner kroner. Det er forutsatt at et bygg som benyttes av Porsgrunn vgs. i dag kan frigjøres og selges.

6.1.3 Endringer i investeringsprogrammet

I budsjett og økonomiplan 2018–2021 er forskyvninger mellom år tatt hensyn til. Både innenfor bygg og fylkesveger ble årsbudsjett forskjøvet til 2018 i henhold til nye prognoser for 2017. Politiske vedtak i 2017 og nye behov utgjør endringer fra vedtatt handlingsplan i investeringsstrategien.

Fylkeshuset

I investeringsstrategien og handlingsprogrammet som fylkestinget vedtok i juni 2017, er det satt av 75 millioner kroner til renovering av fylkeshuset fra 2018 til 2020. Det er grunn til å anta at regionreformen vil endre investeringsbehovet for fylkeshus. Dette er nærmere beskrivelse i eget punkt under investering bygg.

6.2 Finansiering av investeringer

Investeringsprogram for perioden 2018–2021 har en egenfinansiering på 44 prosent. Egenfinansiering er sammensatt av overføring fra drift, merverdiavgiftskompensasjon, bruk av fond og salg av bygg. Neste tabell viser hvordan investeringene er finansiert hvert år.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Overføring fra drift	53 000	58 000	85 000	85 000
Mva kompensasjon investering	120 013	121 235	55 152	47 663
Salg av bygg og utstyr	-	101 000	-	35 000
Bruk av fond til kapitalinnskudd Klp	3 200	3 200	3 200	3 200
Bruk av fond tunnelsikring	35 000	-	-	-
Bruk av fond investeringsstrategi	-	20 000	-	-
Bruk av generelt disposisjonsfond	17 619	19 200	-	-
Bruk av investeringsfond	1 281	-	-	-
Statlig finansiering fylkesveger	1 900	-	-	-
Bompenger	241 200	-	-	-
Nye låneopptak	210 938	353 965	170 548	106 137
Sum	684 150	676 600	313 900	277 000

Andel egenfinansiering hvert år	34 %	48 %	46 %	62 %
Andel egenfinansiering i fireårsperioden	44 %			

Det langsiktige målet er 50 prosent egenfinansiering. Budsjettert egenfinansiering i 2018 er 35 prosent. Økende andel egenfinansiering i økonomiplanperioden gir en gjennomsnittlig andel på 44 prosent, men når ikke opp til det langsiktige målet.

All merverdiavgiftskompensasjon knyttet til investeringsprosjekter er med å finansiere investeringsprogrammet. Beregnet inntekt i investeringsbudsjettet er basert på erfaringstall for hvert område.

Inntekter ved salg av bygg er lagt inn med forventet salg i det året bygget blir frigjort. Det er knyttet stor usikkerhet til salgsinntektene. Markedet og reguleringsmessige forhold vil kunne påvirke prisen. Skolebygg på Prestejordet og Brekkeby planlegges å selges i 2019 etter at ny Skien videregående skole er tatt i bruk. Bygget på Croftholmen i Bamble skal selges i 2021. Salg av bygg i Porsgrunn er lagt inn med 45 millioner kroner i 2019.

I fylkestingets budsjettvedtak sak 121/16 ble det satt av midler på fond til tunnelsikkerhet og til fremtidige investeringer. Bruk av fond er lagt inn som finansiering med 35 millioner kroner i 2018 og 20 i millioner kroner i 2019.

Finansiering av Bypakke Grenland består i all hovedsak av bompenger og merverdiavgiftskompensasjon. Enkelte tiltak på fylkesveger finansieres av statlige midler. Forventet behov for bompenger i 2018 er 241 millioner kroner. Beløpet vil justeres i takt med fremdrift og oppdaterte prognoser. Fylkeskommunen forplikter seg til en årlig egenandel på 53 millioner kroner.

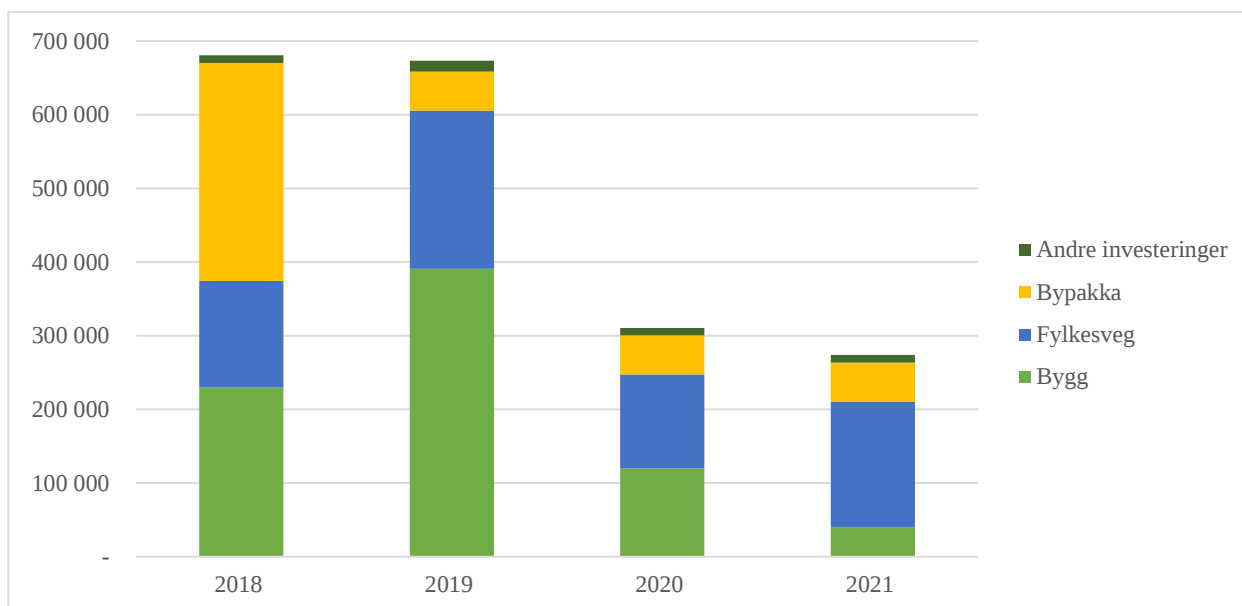
6.3 Prioriterte investeringstiltak

Investeringsprogram for 2018–2021 er fordelt på områder og vises i tabell og neste figur. Samlede investeringsutgifter i 2018 er 684 millioner kroner. Av dette er 441 millioner satt av til fylkesveger og 230 millioner kroner til investering bygg. Utstyr og IT-investeringer utgjør 10,6 millioner kroner. Det er satt av 3,2 millioner kroner til kapitalinnskudd Klp hvert år.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Utstyr skole	3 500	3 500	3 900	3 900
Utstyr tannhelse	3 100	3 200	3 300	3 400
Utstyr IT	3 000	3 000	3 000	3 000
Utstyr kollektiv	1 000	5 000	-	-
Fylkesveger	440 657	267 700	180 500	223 500
Bygg	229 693	391 000	120 000	40 000
Sum investering anleggsmidler	680 950	673 400	310 700	273 800
Egenkapitalinnskudd Klp	3 200	3 200	3 200	3 200
Sum investeringsprogram	684 150	676 600	313 900	277 000

Investeringsnivå i 2018 er høyere enn årene etter. Det skyldes i all hovedsak at bypakka bare er lagt inn med fylkeskommunens egenandel på 53 millioner kroner i årene 2019–2021, mens bypakka totalt har et budsjett for 2018 på 296 millioner kroner. Investeringsstiltak er omtalt i de neste avsnittene. Investeringsprogram for veger og bygg er vist i tabeller med fordeling pr. område.

Figur 10 Fordeling av budsjetterte investeringer i tusen kroner på områder i årene 2018–2021.

I figuren over er fylkesveg utenfor bypakka og Bypakke Grenland vist adskilt. Det er kun i 2018 at budsjettet er komplett for bypakka, mens det kun er fylkeskommunens egenandel som er med i budsjettet fra og med 2019. Det betyr at investeringsomfanget for bypakka ikke er sammenlignbart mellom årene. Konkretisering av tiltak i bypakka blir gjort i den årlige revideringen av handlingsprogrammet hvert år.

6.4 Investeringstiltak maskiner og utstyr

6.4.1 Investering utstyr skolene

Det er satt av 3,5 millioner kroner i 2018 og 2019, og 3,9 millioner kroner i 2020 og 2021 til utskifting av utstyr på skolene. Hvert år fordeles midler til skolene etter en prioritering. Behov for investering av utstyr tas med i vurderingen ved oppretting eller nedleggelse av programområder på en eller flere skoler. Flere av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene krever at utstyr skiftes på flere skoler.

I langtidsprioriteringer 2018–2021 fattet fylkestinget følgende vedtak: 3) «Fylkesutvalget vil peke på viktigheten av at framtidens yrkesutdanning blir moderne og attraktiv for dagens og morgendagens unge. For å sikre rekrutteringen, er det nødvendig at langtidsprioriteringene fanger opp utfordringene som reiser seg med tanke på både investeringer i moderne undervisningsutstyr og drift. De planlagte endringene i nasjonalt planverk kan også medføre større investeringer for å møte de teknologiske forandringene som skjer i stadig økende tempo. Moderne IKT, robotisering, digitalisering, 3D-printing og en rekke andre utviklingstrekk er eksempler på økonomiske og pedagogiske utfordringer vi kommer til å møte.»

Den økonomiske rammen er nå økt og vil dermed løse behov for å skifte utstyr som kan anskaffes med investeringsmidler de kommende årene. Når ny struktur innen yrkesfagene er vedtatt og nye fagplaner er kjent, vil fylkesrådmannen vurdere om det bør gjøres endringer i utstyrsinvesteringen til skolene.

Den ekstra muligheten til innkjøp av utstyr som videregående opplæring fikk i 2017, som følge av 2 millioner fra overskuddet i 2016, var til god hjelp. Det var da mulig å kjøpe inn utstyr som var pedagogisk viktig for de skolene som fikk det, men som ikke enkeltvis var av en slik karakter at de tilfredsstilte kravet til å føres i investeringsregnskapet.

6.4.2 Investering tannhelse

Det er satt av 3 millioner kroner årlig til utskifting av utstyr på tannklinikkene. Investeringsbehovet kartlegges og prioriteres hvert år. Kjøp av utstyr gjøres innenfor inngåtte rammeavtaler. Tannhelsetjenesten har 78 uniter operative til enhver tid og seks skallerøntgenapparat. I investeringsstrategien legger til grunn en gjennomsnittlig utskiftingstakt hvert syvende år for uniter og anskaffelse av gjennomsnittlig et nytt røntgenapparat annen hvert år.

6.4.3 IT-investeringer

Det er satt av 3 millioner kroner hvert år til IT-investeringer som omfatter oppgradering av infrastruktur, innkjøp og utvikling av fagsystemer, telefonsentral og servere. Det er en reduksjon på 1 million kroner fra budsjett og økonomiplan 2018–2021. Fylkeskommunen legger opp til en nøktern utskiftingstakt på fagsystemer og utstyr.

6.4.4 Investering kollektiv

Det er satt av 1 million kroner til nytt billettutstyr til fergene i Brevik og Kragerø i 2018. Det er nødvendig å anskaffe nytt billetteringsutstyr på grunn av at dagens utstyr er gammelt og har driftsproblemer. Fylkeskommunen skal eie billettsystemet og leie det ut til fergeselskapene.

I 2019 er det tatt høyde for å skifte ut billettsystemet i bussene utenfor Grenland. Det er satt av 5 millioner kroner til dette.

6.5 Investering fylkesveger

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Fylkesveger utenom bypakka	144 557	214 700	127 500	170 500
Bypakke Grenland fase 1	296 100	53 000	53 000	53 000
Sum investering fylkesveger	440 657	267 700	180 500	223 500

Investering fylkesveger utenom bypakka er fordelt på programområder innenfor rammen i investeringsstrategien. Handlingsdelen, inkludert investeringsprogrammet, i Regional plan for samordna areal- og transport for Telemark 2015–2025 skal rulleres fra 2019. Prosess for dette arbeidet er i full gang og planen vil komme på høring februar 2018. Nytt handlingsprogram og investeringsprogram vil bli endelig vedtatt i fylkestinget juni 2018.

Bypakke Grenland vil hvert år konkretisere nye tiltak innenfor rammen gitt i stortingsproposisjon 134 S fra 2015. I det videre beskrives områder og tiltak nærmere.

6.5.1 Fylkesveger utenom Bypakke Grenland

Investeringsbudsjett for fylkesveger utenom bypakka er vist i neste tabell. Budsjett 2018 inneholder også forskyvninger fra tidligere år. Videre følger beskrivelse av hvert programområde.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Større prosjekt veg	23 225	5 500	84 500	54 500
Utbedring og etterslep	80 500	51 500	24 000	85 000
Gang- og sykkelveger	13 899	3 000	-	4 000
Trafikksikkerhetstiltak	14 000	14 000	14 000	20 000
Miljø- og servicetiltak	1 079	-	-	1 000
Kollektivtiltak og universell utforming	1 874	-	-	-
Grunnerverv og planlegging	7 000	5 000	5 000	6 000
Infrastruktur og regional utvikling	1 500	-	-	-
Tunnelsikring	1 480	135 700	-	-
Fylkesveger utenom bypakka	144 557	214 700	127 500	170 500

Større prosjekter fylkesveg

De to største prosjektene under posten Større prosjekter fylkesveg er Dyrland bru på fylkesveg 503 og fylkeskommunens andel i bompengeprojektet Kaste–Stoadalen på fylkesveg 359. Bompengeprojektet Kaste–Stoadalen er til kvalitetssikring hos Statens vegvesen region sør, før den blir sendt videre til lokalpolitisk behandling. Utover disse to prosjektene går det også midler til refusjon til Porsgrunn kommune for strekningen Mjølner–Kleppevegen på fylkesveg 34 og til utbedringer på bru for å bedre situasjon knyttet til aksellastrestriksjoner i 2018.

Utbedring og etterslep

I investeringsstrategien beskrives tiltak knyttet til utbedring og etterslep, som et satsningsområde de neste ti årene. Investeringsmidler til utbedring av bruer og tiltak aksellast er også inkludert i denne posten. I fylkestingets vedtak i sak 120/17 ble økning på 98 millioner kroner «Veg i vellinga». Med denne økningen er det nå et samlet budsjett på 80,5 millioner kroner i 2018 og 51,5 millioner i 2019 til utbedring og etterslep på fylkesvegene. Budsjett for 2020 er uendret på 24 millioner kroner, mens den i 2021 utgjør 85 millioner kroner. For å dekke inn økt kostnadsoverslag for oppgradering av Porsgrunnstunnelen er rammen til utbedring og etterslep redusert med 10 millioner kroner i 2019 sammenlignet med vedtatt investeringsstrategi. Dette er vist i vedlegg nummer 7 til budsjettdokumentet.

Gang- og sykkelveger

13,9 millioner til gang-sykkeltiltak i 2018 er i hovedsak knyttet til prosjektet Lønnevegen–Tangen på fylkesveg 351. I 2019 er det satt av 3 millioner til refusjon til Fyresdal kommune. Fra og med 2021 er det satt av 4 millioner kroner i året til gang- og sykkeltiltak.

Miljø-, service- og kollektivtiltak og universell utforming

I budsjett 2018 er det satt av 1 million kroner til miljø- og servicetiltak og 1,9 millioner kroner til kollektivtiltak og universell utforming. Forskyvning fra tidligere år er bakgrunn for disse postene.

Grunnerverv og planlegging

Det er satt av mellom 5 og 7 millioner kroner til grunnerverv og planlegging årlig.

Infrastruktur og regional utvikling

Det er satt av 2,5 millioner kroner til utvikling av Rjukan torv. 1 million kroner er tenkt brukt i 2017, da gjenstår 1,5 millioner kroner som vil bli brukt på Rjukan torv i 2018. Utover dette er ikke tiltak innenfor infrastruktur og regional utvikling prioritert de neste årene.

Tunnelsikring

Det er satt av 137,2 millioner kroner til tunnelsikring i de neste to årene. De to tunnelene Vadfoss og Kragerø tilsier er tatt ut av investeringsprogrammet som følge av fylkestingets vedtak i sak 120/17. Kostnader knyttet til Porsgrunnstunnelen blir høyere enn tidligere beregninger som lå til grunn for investeringsstrategien. Dette fører til forskyving av investeringsmidler mellom årene 2018 og 2019. Utover dette vil behovet for ekstra midler til Porsgrunnstunnelen ligge på om lag 25 millioner kroner. Det er blant annet omdisponert ledige midler tidligere år knyttet til planlegging og grunnerverv for å dekke økt kostnadsramme for Porsgrunnstunnelen. Vedlegg 7 viser endring i kostnadsrammer for hvert prosjekt.

6.5.2 Bypakke Grenland fase I

Investeringsbudsjett for bypakka vises i neste tabell. Konkretisering av tiltak er kun gjort for 2018 og vises gruppert etter hvilken kommune tiltaket befinner seg i.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Fv 32 Lilleelvgate, Porsgrunn	142 500	-	-	-
Bypakke fase 1 fv i Porsgrunn	54 400	-	-	-
Bypakke fase 1 fv i Skien	82 200	-	-	-
Bypakke fase 1 fv i Siljan	-	-	-	-
Bypakke kommuneovergripende	11 000	53 000	53 000	53 000
Planlegging Bypakke fase 2	2 000	-	-	-
Prosjektkontor Bypakka	4 000	-	-	-
Bypakka Grenland fase 1	296 100	53 000	53 000	53 000

Bypakke Grenland ble vedtatt i Stortinget og i partenes kommunestyre og i fylkestinget juni 2015. Premissene for bypakka er definert i St.prop. 134 S, og vi er nå i en gjennomføringsfase. Prosjektene er beskrevet i bypakkas handlingsprogram, som revideres og behandles politisk hvert år. Årets revisjon behandles i fylkestinget desember 2017. Fylkesvegprosjekter som inngår i bypakka følger samme økonomiske rutiner som øvrige fylkesvegprosjekter.

Det skal totalt investeres 296 millioner kroner på fylkesveier i bypakka i 2018. Fylkesvegprosjekter i bypakka fordeler seg slik på kommunene i 2018:

- Porsgrunn kommune: 197 millioner kroner
- Skien kommune: 82 millioner kroner

I tillegg er det kommuneovergripende prosjekter for 17 millioner kroner på fylkesveg i 2018. I denne summen er også utgifter til prosjektkontor innarbeidet, samt midler til planlegging av bypakkas fase 2. Det er ingen prosjekter på fylkesveg i Siljan kommune i 2018.

De største prosjektene er fylkesveg 32 Gimleveggen–Augustadvegen «Lilleelv-prosjektet» med 142 millioner kroner i budsjett 2018 og fylkesveg 44 Mælagata–Aalsgate–Gjerpensgate med 64 millioner kroner i budsjett 2018. Mælagata-prosjektet omfatter etablering av gang- og sykkelveg og omlegging av fylkesveg og har en total ramme på 75,5 millioner kroner.

Blant bypakkas investeringsprosjekter som starter opp i 2018, er fylkesveg 32 Hammerkrysset–Hovenga. Prosjektet har en totalramme på 82 millioner kroner og innebærer sykkelveg med fortau fra Storgata til Hammerkrysset og undergang under fylkesveg 32 i Hammerkrysset. Det skal også utføres kapasitetsforbedrende tiltak i overordnet vegnett på riksveg og fylkesveg i og rundt Porsgrunn sentrum. Dette for å kunne avlaste Porsgrunn sentrum for gjennomgangstrafikk. Samlet sum på fylkesveg er 19 millioner kroner i 2018. Prosjekt Skien jernbanestasjon Nylende starter opp i 2018 og har en total ramme på 12,6 millioner kroner, og innebærer en opprydding av stasjonsområdet. Prosjektene har ligget inne i bypakkas handlingsprogram fra begynnelsen.

Finansiering av årsbudsjett for bypakka i 2018

Fylkeskommunens egenandel er 53 millioner hvert år eller minimum størrelsen på merverdiavgifts-kompensasjonen. For 2018 utgjør merverdiavgiftskompensasjon en stor del av egenandelen. Av tiltakene som er med i budsjettet er 1,9 millioner kroner finansiert ved statlige midler. Behovet for bompenger er beregnet å være 241,2 millioner kroner i 2018.

Tall i hele tusen

	2018
Fylkeskommunens egenandel	53 000
Statlig finansiering	1 900
Bompenger	241 200
Sum finansiering bypakka	296 100

6.6 Investering bygg

Det er planlagt investeringer i bygg for 781 millioner kroner i årene 2018–2021 som vist i neste tabell. 2018 inneholder også forskyvninger fra tidligere år. Større prosjekter vises her. For rullerende prosjekt er det gitt årlige investeringsmidler som senere konkretiseres i tiltak i ulike bygg.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Skien vgs Klosterøya	123 405	-	-	-
Utbygging Hjalmar Johansen vgs.	900	-	-	-
Samlokalisering Bamble vgs.	10 000	180 000	34 000	-
Samlokalisering Porsgrunn vgs.	35 000	145 000	20 000	12 000
Fylkeshuset, renovering og oppgradering	5 000	35 000	35 000	-
Ombygging mindre prosjekter	15 000	-	-	-
Nybygg og ombygging	189 305	360 000	89 000	12 000
Renovering av bygg	10 000	10 000	10 000	10 000
Oppgradering brann og tekniske anlegg	20 383	14 000	14 000	11 000
Universell utforming	5 005	2 000	2 000	2 000
Effektive skolelokaler	5 000	5 000	5 000	5 000
Rullerende prosjekt bygg	40 388	31 000	31 000	28 000
Investering bygg	229 693	391 000	120 000	40 000

Budsjett for nybygg og ombygginger når sin topp i 2019. For rullerende prosjekt er budsjettet for 2018 høyere enn de senere årene på grunn av forskyvninger. Årlig ramme fra 2019 er på om lag 30 millioner kroner til rullerende prosjekt.

6.6.1 Nybygg og ombygging

Ny Skien videregående skole på Klosterøya

Prosjektet følger gjeldende fremdriftsplan og skal stå klar til skolestart 2018. Foreløpige prognoser viser at prosjektkostnader holdes innenfor vedtatt økonomisk ramme på 698,5 millioner kroner. Det er fremdeles risikoelementer knyttet til framdrift, inventar, utstyr og utomhusarbeider. Budsjettet for inventar og utomhus ble redusert vesentlig i forbindelse med innsparinger som ble gjort i forkant av fylkestinget i juni 2016, til sak 71/16.

Inventar og utstyr er utlyst for konkurranse i oktober 2017. Planen er at kontrakter skal signeres før nyttår. Risiko knyttet til inventar og utstyr er i hovedsak størrelse på leveransen som må leases, og om det er mulig å lease i det omfang som må til for å komme innenfor budsjett. Leasingutgifter må finansieres innenfor budsjettrammen til videregående opplæring, og dette kan også bli krevende å få til, avhengig av hvor stort det årlige leiebeløpet blir.

Ombygging Hjalmar Johansen videregående skole

Nybygget har ett års prøvedrift. I henhold til kontrakt blir innestående beløp, 0,9 millioner kroner, utbetalt til entreprenør i oktober 2018, etter godkjent prøvedriftsperiode.

Samlokalisering Bamble videregående skole

Fylkestinget ber i sak 119/17 fylkesrådmannen om å igangsette arbeid med samlokalisering av Bamble videregående skole på Grasmyr. I anbudsinnbydelsen skal det fremgå at fylkeskommunen ønsker tilbud på at bygget oppføres med plussus-standard, og at bruk av massiv tre som byggemateriale skal være et alternativ. Det er satt av 224 millioner til prosjektet i perioden 2018 til 2020, som vedtatt i investeringsstrategien.

Samlokalisering Porsgrunn videregående skole

Fylkestinget ber i sak 119/17 fylkesrådmannen om å igangsette arbeid med samlokalisering av Porsgrunn videregående skole i tilknytning til avdeling nord, sånn det er skissert i sakens alternativ 2. I anbudsinnbydelsen skal det fremgå at fylkeskommunen ønsker tilbud på at bygget oppføres med plussus-standard, og at bruk av massiv tre som byggemateriale skal være et alternativ.

Fylkestinget vedtok å avsette 180 millioner kroner til samlokaliseringen i tillegg til de 32 millionene som ble avsatt til ombygging av skolen i investeringsstrategien.

Renovering og oppgradering fylkeshuset

I investeringsstrategien og handlingsprogrammet som fylkestinget vedtok i juni 2017, er det satt av 75 millioner kroner til renovering av fylkeshuset fra 2018 til 2020.

Regionreformen kan føre til at rombehovet endrer seg, ikke minst dersom det blir lagt nye arbeidsplasser til fylkeshuset i Skien. Det kan bli økt behov for kontorplasser, bedre møterom og bedre kantineforhold. Det kan bli nødvendig å vurdere alternative løsninger med større ombygging, leie eller nybygg. Det vil bli lagt frem egen politisk sak om dette.

Dette er en investering som fellesnemnda og prosjektleder/påtroppende fylkesrådmann får innflytelse over. Fylkesrådmannen foreslår derfor å utsette investeringene til konsekvensene av regionreformen er mer avklart.

Det er samtidig viktig å holde god framdrift, slik at forholdene kan ligge best mulig til rette for en god oppstart av den nye regionen/fylkeskommunen. Budsjett må revideres når konsekvenser av regionreformen er kjent.

Fylkesrådmannen foreslår å sette av 5 millioner kroner til planlegging og utredning i 2018, og at resten av beløpet overføres til 2019 og 2020.

Mindre ombygginger

Det er varslet forskriftsendring med krav om etablering av ladestasjoner, slik at det er avsatt 4,5 millioner kroner til ladepunkt for elbiler. Til infrastruktur for betalt parkering er det satt av 7 millioner kroner. Det er satt av 3,5 millioner kroner til varslingsanlegg for trusselsituasjoner på fylkeskommunale bygg. Til sammen utgjør disse prosjekter 15 millioner kroner.

6.6.2 Rullerende prosjekt investeringer bygg

Renovering av bygg

For at de fylkeskommunale byggene skal fremstå som attraktive og gode lokaliteter, er det satt av 10 millioner kroner årlig til renovering av bygg. Det pågår kartlegging av behovet for oppgradering av bygg. Kartleggingen er grunnlag for prioritering av tiltak.

Oppgradering brann- og teknisk anlegg

Pålegg og mangler som følger av lover og forskrifter vil prioriteres høyt. 14 millioner kroner er satt av til oppgradering av brann og teknisk anlegg hvert år frem til 2021, hvor det er satt av 11 millioner kroner. Budsjett 2018 er høyere på grunn av forskyving av budsjett fra 2017.

Universell utforming

Det er viktig at alle bygg er tilgjengelig for alle. Det er satt av en årlig ramme på 2 millioner kroner til universell utforming. Rammen er høyere i 2018 på grunn av forskyving av budsjett fra 2017.

Effektive skolelokaler

Det er satt av 5 millioner kroner årlig til gode, pedagogiske og effektive skolelokaler. Tiltakene bidrar til godt inneklima og arbeidsmiljø.

7. Politisk styring og ledelse

Politisk styring og ledelse omfatter fylkeskommunens politiske styringsorganer og ledelse, de fylkeskommunale rådene og tilskudd til de politiske partiene.

3-årig partnerskapsavtale med
Odds Ballklubb

Sammenslåing med Vestfold fra 2020

7.1 Økonomisk ramme

Utgangspunktet for områdets økonomiske ramme er vedtatt budsjett og økonomiplan for 2017–2020. I vedtatt budsjett og økonomiplan for 2018–2021 er rammen korrigert for tekniske endringer og netto økning.

Tekniske endringer for området politisk styring og ledelse består av lønnsvekst med 0,3 millioner kroner, økt pensjonskostnad med 0,15 millioner kroner og prisvekst med 0,21 millioner kroner. Netto økning gjelder partnerskapsavtale med Odds Ballklubb, landskonferanse for eldrerådet og ungdomsrådet. Disse er nærmere omtalt i neste kapittel.

Tall i hele tusen

	2017	2018	2019	2020	2021
Budsjett og økonomiplan 2017–2020	28 869	27 869	28 369	27 869	28 369
Politiske vedtak i 2017		-	-	-	-
Sum tidligere vedtatt budsjett og økonomiplan		27 869	28 369	27 869	28 369
Tekniske endringer, inkl. lønnsvekst		652	652	652	652
Økning/innsparing		650	900	650	150
Vedtatt budsjett og økonomiplan 2018–2021		29 171	29 921	29 171	29 171
Fordeling av ramme		2018	2019	2020	2021
Politisk ledelse og utvalg		18 654	19 404	18 654	18 654
Tilskudd politiske partier		6 617	6 617	6 617	6 617
Kontrollutvalget		3 900	3 900	3 900	3 900
Sum fordelt driftsramme		29 171	29 921	29 171	29 171

Områdets vedtatte budsjettramme er redusert med 0,5 millioner kroner fra 2017 til 2018. Dette skyldes innsparingstiltak vedtatt i tidligere års økonomiplaner. I vedtatt budsjett og økonomiplan 2018-2021 er det lagt inn 0,5 millioner kroner til valgutgifter i 2019 og 2021.

7.1.1 Økte behov og innsparinger

Netto økning er summen av områdets økte behov og innsparinger. Politisk styring og ledelse har ingen innsparingskrav.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Sum økte behov	650	900	650	150
Sum innsparinger	-	-	-	-
Netto økning	650	900	650	150

Økte behov

Tabellen under viser områdets økte behov i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Partnerskapsavtale med Odd ballklubb	500	500	500	-
Ungdomsrådet	150	150	150	150
Landskonferansen for eldrerådet	-	250	-	-
Sum økte behov	650	900	650	150

Partnerskapsavtale med Odds Ballklubb

Fylkestinget vedtok i sak 45/17 at fylkesrådmannen skulle fremforhandle forslag til ny partnerskapsavtale med Odds Ballklubb for perioden 2018–2020. Videre skulle partnerskapsavtalen legges frem til politisk behandling i fylkestinget 6. og 7. desember, sammen med en finansieringsplan.

Avtalen har tidligere vært basert på fire tema; folkehelse, videregående opplæring, møtearena og profilering av merkevare. Den delen av avtalen som er knyttet til møtearena belastes politisk styring og ledelse, og budsjettet økes tilsvarende for årene 2018–2020. Resterende del av avtalen er belastet folkehelse og videregående opplæring. Den delen av avtalen som gjelder profilering er ikke foreslått videreført. Denne delen var tidligere finansiert med regionale utviklingsmidler. Retningslinjene for bruk av regionale utviklingsmidler innebærer at det ikke er mulig å bruke disse midlene til profileringsformål.

Ungdomsrådet

Fylkestinget har vedtatt å øke rammen til ungdomsrådet med 0,15 millioner kroner.

Landskonferansen for eldrerådet

Eldrerådene i fylkene ruller på å være ansvarlig for den nasjonale eldrerådskonferansen. Telemark har ikke arrangert konferansen tidligere. Etter ønske fra Eldrerådet i Telemark fylkeskommune er det lagt inn midler i budsjettet med 0,25 million kroner i 2019 til å gjennomføre konferansen.

8. Administrasjon og fellestjenester

Administrasjon og fellestjenester omfatter fylkesrådmannen og fellesfunksjoner i fylkeskommunen, dvs. stabsavdelingen, økonomiavdelingen og personal- og organisasjonsavdelingen. Her budsjetteres blant annet IT-utstyr og programvare, vedlikehold av bygg, forsikringer, felles arkiv, tillitsvalgte og HMS.

Utgifter til administrasjon og fellestjenester reduseres

Fra 26 til 40 lærlinger i fylkeskommunen

8.1 Økonomisk ramme

Utgangspunktet for områdets økonomiske ramme er vedtatt budsjett og økonomiplan for 2017–2020. Rammen er så korrigert for politiske vedtak gjennom året. I vedtatt budsjett og økonomiplan for 2018–2021 er rammen i tillegg korrigert for tekniske endringer og netto økning eller innsparing.

Tekniske endringer for administrasjon og fellestjenester består av lønnsvekst med 2,6 millioner kroner, økt pensjonskostnad med 1 million kroner, prisvekst med 1 million kroner, flytting av elev-pc ordningen med 12,4 millioner kroner, samt en omfordeling av midler til drift av biler. Netto innsparing er spesifisert i neste kapittel.

Tall i hele tusen

	2017	2018	2019	2020	2021
Budsjett og økonomiplan 2017–2020	154 349	149 979	148 299	146 619	146 619
Politiske vedtak i 2017		-310	-310	-310	-310
Sum tidligere vedtatt budsjett og økonomiplan		149 669	147 989	146 309	146 309
Tekniske endringer, inkl. lønnsvekst		-8 173	-8 173	-8 173	-8 173
Økning/innsparing		-1 600	-2 100	-2 600	-2 600
Vedtatt budsjett og økonomiplan 2018–2021		139 896	137 716	135 536	135 536
Fordeling av ramme		2018	2019	2020	2021
Fylkesrådmann		4 555	4 855	4 345	4 345
Stabsavdeling		85 264	83 654	81 894	81 904
Personal og organisasjon		35 990	35 380	35 570	35 560
Økonomi og innkjøp		14 086	13 826	13 726	13 726
Sum fordelt driftsramme		139 896	137 716	135 536	135 536

Som man kan lese av infografikken på forrige side reduseres driftsutgiftene til administrasjon og fellestjenester med 12 % fra 2016 til 2021. Reduksjonen i områdets rammer i samme periode er vesentlig høyere, men dette skyldes utgifter som er flyttet fra administrasjon og fellestjenester til de områder hvor de hører hjemme. Dette gjelder for eksempel utgifter til elev-PCer, som flyttes til budsjett for videregående opplæring.

Områdets vedtatte budsjettramme er redusert med 3,3 millioner kroner fra 2017 til 2018. Dette skyldes også innsparingstiltak vedtatt i tidligere års økonomiplaner. Tabellen under viser hvordan de ulike avdelingene i administrasjonen er berørt av disse tiltakene.

Tidligere års innsparinger

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Fylkesrådmann	-580	-380	-860	-860
Stabsavdeling	-3 530	-5 300	-6 500	-6 500
Personal og organisasjon	740	630	630	630
Økonomi og innkjøp	-	-	-	-
Sum endring fra 2017	-3 370	-5 050	-6 730	-6 730
Endring fra året før	-	-1 680	-1 680	-

Reduksjon i rammen medfører mer effektiv drift, nedbemanning i stabsavdelingen og redusert nivå på interne tjenester. Netto innsparing inkluderer også finansiering av økning i antall lærlinger til 40 i året.

Nye innsparingskrav kommer som et resultat av fylkestingets sak 47/17 om langtidsprioriteringer. Tiltak for å dekke dette innsparingskravet, samt økte behov og tiltak fylkesrådmannen foreslår for å dekke disse behovene, følger i neste kapittel.

8.1.1 Økte behov og innsparinger

Netto innsparing er summen av områdets økte behov og innsparinger.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Sum økte behov	1 700	1 600	1 600	1 600
Sum innsparinger	-3 300	-3 700	-4 200	-4 200
Netto økning	-1 600	-2 100	-2 600	-2 600

Økte behov

Tabellen under viser området økte behov i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Internasjonalt arbeid	1 200	1 200	1 200	1 200
Helhetlig ledelesesverktøy	500	400	400	400
Sum økte behov	1 700	1 600	1 600	1 600

Internasjonalt arbeid

Fylkestinget vedtok å styrke budsjettposten til internasjonalt arbeid med 1,2 millioner kroner hvert år i perioden.

Helhetlig digitalt ledelsesverktøy

Fylkeskommunen har inngått avtale om kjøp av nytt internkontrollsystem, og opsjon på kjøp av et digitalt ledelsesverktøy for personalledelse og målstyring. Hvis vi tar i bruk opsjonsavtalen vil dette føre til økte årlige lisensutgifter på ca. 0,4 millioner kroner.

Innsparinger

Tabellen under viser området innsparinger i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Effektiviseringspotensial i administrasjonen	830	1 000	2 100	2 100
Ytterligere effektivisering i administrasjonen	1 500	2 000	2 000	2 000
Lærlingetilskudd	1 500	1 600	1 100	1 100
Stillingsbanken	1 300	1 300	1 300	1 300
Nedbemanningsstabsavdelingen	700	1 200	2 700	2 700
Vedlikehold bygninger og vakthold	500	1 700	2 000	2 000
Reduserte driftsutgifter	500	1 300	1 700	1 700
Endring og konkretisering av tidligere vedtatte innsparinger	-3 530	-6 400	-8 700	-8 700
Sum innsparinger	3 300	3 700	4 200	4 200

Effektiviseringspotensial i administrasjonen

Fylkestinget vedtok i økonomiplan 2017–2020 å ta ut mer av effektiviseringspotensialet i administrasjonen, tilsvarende 1 million kroner i 2018 og ytterligere 1 million kroner fra 2019, ut over fylkesrådmannens forslag. Fylkesrådmannen har valgt å fordele dette kuttet jevnt på alle ansvarsområdene innen administrasjon og fellestjenester som en generell innstramming i driften, samt å redusere andre driftsutgifter, se omtale under.

Fylkestinget har i denne økonomiplanen vedtatt å øke innsparingskravet for administrasjonen med ytterligere 1,5 millioner i 2018 og 2 millioner i 2019, sammenlignet med fylkesrådmannens forslag. Hvordan innsparingene skal gjennomføres må konkretiseres i økonomiplan 2019 – 2022.

Lærlingtilskudd

Fylkeskommunen har som mål å ta inn 40 lærlinger. I midten av september 2017 har vi 29. For de nye lærlingene vi har ansatt i 2016 og 2017 har KS en tilskuddsordning hvor de dekker 50 prosent av lønnskostnadene. Tilskuddet utbetales med 35 prosent etter første fullførte år som lærling, mens 65 prosent utbetales etter at fagbrevet er bestått. Som en konsekvens av at vi øker antall lærlinger vil vi også motta økt lærlingtilskudd. Begge disse elementene er nå innarbeidet i økonomiplanen som en inntekt som kan bidra til å finansiere tidligere vedtatte innsparinger.

Stillingsbanken

Det er vedtatt en innsparing på 1,3 millioner kroner fra og med 2018 for stillingsbanken.

Nedbemanning stabsavdelingen

Fortsatt nedbemanning er nødvendig for å innfri de økonomiske kravene til området. Nedbemanningen skjer ved naturlig avgang, noe som delvis muliggjøres gjennom gevinster av digitaliseringsarbeidet. Nedbemanningen medfører også redusert nivå på interne tjenester. I kommende budsjettperiode reduseres blant annet kapasiteten til prosjekter, utredninger og saksbehandling i team eiendom og fylkesrådmannens stab. Fra før er team IT, team service og team arkiv nedbemannet.

Vedlikehold bygninger og vakthold

Årlig bruker Telemark fylkeskommune ca. 15 millioner kroner på vedlikehold av bygningsmassen – egne personalressurser holdt utenom. Faglige vurderinger tilsier at vedlikeholdsnivået burde vært betydelig høyere for å sikre funksjonell bygningsmasse med gjennomgående god standard. Det er samtidig slik at det gjeldende investeringsprogrammet både reduserer etterslepet av vedlikehold, og medfører en samlet reduksjon av arealet på ca. 7000 m² etter at investeringene er gjennomført.

Det pågår også arbeid med bedre innkjøp og planlegging for økt ressursutnyttelse. Fylkesrådmannen mener derfor at det er forsvarlig å redusere vedlikeholdet av bygninger med 1,5 millioner kroner i langtidsperioden.

Reduksjonen på 0,5 millioner kroner gjelder vaktordninger ved enkelte av de videregående skolene og fylkeshuset, og er resultatet av en tydeliggjøring av interne ansvarsforhold. Skolene bestiller selv sine vakttjenester, og fylkesrådmannen mener det er riktig at den som inngår avtalen også betaler for den. Dette fører til økt belastning på de berørte skolene og fylkeshusets totale drift og er ikke hensyntatt med tilsvarende økte rammer der.

Reduserte driftsutgifter

Fylkestinget har vedtatt å redusere driftsbudsjettet for IT med 0,85 millioner kroner i perioden. Dette gjøres ved endringer i programvare, overgang fra å kjøpe til å leie utstyr og ytterligere kostnadsbesparende tiltak. Videre er budsjett til utredninger og bistand i forbindelse med effektivisering, omstilling og utvikling redusert. Dette innebærer blant annet at avtalen fylkeskommunen har med nasjonalt program for leverandørutvikling⁸ vil utgå fra 2019. Fylkeskommunen vil fortsette å arbeide for innovative innkjøp, men da i egen regi. Budsjettmidler til å gi ansatte etter- og videreutdanning ble redusert med 0,35 millioner kroner i økonomiplan 2017–2020, og er nå ytterligere redusert med 0,4 millioner kroner innen 2021.

⁸ Programmet er en pådriver og fasilitator for å øke offentlige virksomheters evne til å gjennomføre innovative offentlige anskaffelser. NHO, KS og DIFI er programansvarlige og NHO har prosjektlederansvaret.

Endring og konkretisering av tidligere vedtatte innsparinger

Fylkestinget vedtok i sak 121/16 å ta ut mer av effektiviseringspotensialet i administrasjonen, ut over fylkesrådmannens forslag. Dette er konkretisert i tiltak i innsparingstabellen. Med de nye tiltakene er utgifter til administrasjon og fellestjenester redusert med 12 prosent fra 2016 til 2021. Nedbemanningskravet på 5 millioner kroner innen 2020, som ble vedtatt i økonomiplan 2017–2020, er bedre tilpasset de reelle mulighetene til nedbemanning ved naturlig avgang. Å inndra refusjon sykepenges er reversert, da dette viste seg vanskelig å gjennomføre i praksis.

8.2 Måleindikatorer

Det er ikke utarbeidet egne mål for fellestjenestene. De skal støtte avdelingene i deres arbeid mot sine mål, og bidra til fellesmålene.

Mål for administrasjon og fellestjenester	Måleindikator
Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene	Økonomisk resultat Effekter av digitaliseringstiltak
Styrke viljen og evnen til omstilling og utvikling	Mestringsorientert ledelse, mestringsklima og fleksibilitetsvilje skal ha verdier på mellom 4 og 4,5

8.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak

Her beskrives prioriterte satsingsområder og konkrete tiltak for å nå området mål i økonomiplanperioden.

Digitalisering og styringsinformasjon

Digitaliseringsarbeidet fortsetter i to retninger: ved praktiske digitaliseringsprosjekter og ved kompetanseutvikling i organisasjonen.

Kriteriene for å velge konkrete prosjekter er knyttet til hvor stort gevinstpotensial som ligger i hvert prosjekt og hvor fort gevinstene kan realiseres. Med bruk av ressurser på fond, regner vi med å kunne øke gjennomføringen fra tre til fire prosjekter i 2017 til fem til seks prosjekter i året fra 2018. Ansvar for de konkrete prosjektene ligger på de enkelte ansvarsområdene, og omtales nærmere der.

Satsingen på kompetanseutvikling gjelder organisasjonens evne til å ta innover seg teknologiske muligheter. Retningen for arbeidet framover vil bli ytterlig klargjort gjennom rulleringen av den digitale strategien som pågår høsten 2017.

Prioriterte tiltak for 2018:

- Et lederprogram starter høsten 2017 og varer ut 2018. Dette skal øke forståelsen for hvordan vi kan bruke teknologi i tjenesteutviklingen, bidra til bedre endringsledelse og gevinstrealisering. Programmet går over ett år og er finansiert med støtte fra KS. Det innebærer også målinger av organisasjonens modenhet på digitalisering.
- Telemark fylkeskommune har inngått avtale om opsjon på en automatisert løsning for styringsinformasjon til ledere. Som ledd i regionreformen, vil fylkesrådmannen drøfte et samarbeid med Vestfold fylkeskommune om å innføre denne løsningen i 2018.
- Telemark fylkeskommune skal delta i en ny nasjonal finansieringsordning for digitaliseringsprosjekter. KS har invitert alle kommuner og fylkeskommuner til å bidra med et engangsbeløp. Hvis alle kommuner og fylkeskommuner deltar vil ordningen disponere ca. 250 millioner kroner. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil bidra med 125 millioner kroner, og KS med inntil 40 millioner kroner. Formålet er å utvikle nye felles digitale løsninger for kommunal sektor. Ved å utvikle løsninger sammen, får vi bedre kvalitet og lavere pris for det som utvikles. Engangsbeløpet beregnes pr. innbygger, og utgjør 0,87 millioner kroner for Telemark fylkeskommune. Dette vil bli finansiert med mindreforbruk fra tidligere år.

Regionreformen

Stortinget vedtok i juni 2017 at Telemark og Vestfold fylkeskommuner skal slås sammen fra 1. januar 2020. Fylkesutvalget har vedtatt å ta opp igjen forhandlingene med Vestfold med sikte på en avtale om sammenslåing. Avtalen vil legges til grunn for felles fylkestingsmøte slik inndelingsloven krever. Det skal etableres en fellesnemnd som får ansvaret for å forberede etableringen av en ny fylkeskommune. En slik sammenslåing vil kreve betydelige ressurser til både politiske og administrative prosesser de to neste årene.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har gitt de to fylkeskommunene 30 millioner kroner til dekning av kostnadene til dette arbeidet. En særlig utfordring vil være å avse nødvendig tid til dette arbeidet samtidig som den ordinære virksomheten skal ivaretas. I denne økonomiplanen er ikke ytterligere konsekvenser av regionreformen innarbeidet.

Regjeringen har nedsatt et ekspertutvalg som skal foreslå ytterligere oppgaver til de nye fylkeskommunene utover det Stortinget så langt har sluttet seg til. Ekspertutvalget skal levere sin rapport innen 1. februar 2018.

Prioriterte tiltak for 2018:

- Det må i fellesskap med Vestfold fylkeskommune etableres en prosjektorganisasjon som støtter fellesnemnd og andre underliggende organ.
- Det bør gjennomføres en kartlegging av administrative strukturer og systemer som beslutningsgrunnlag for fremtidig administrativ organisering av den nye fylkeskommunen.
- Det bør også utarbeides en prosjektplan og en kommunikasjonsplan for den videre sammenslåingsprosessen.

Klima og Miljøfyrtårn

Klima og miljø må holdes høyt på dagsorden med sikte på å stimulere til ideer og klimavennlig atferd blant ledere og ansatte i fylkeskommunen. Konkret gjelder dette energisparing, som for eksempel er beregnet å halvere strømforbruket på fylkeshuset. Dette krever opplæring og tett oppfølging. Ny sykkelgarasje er under etablering på fylkeshuset, og skal stimulere flere ansatte til å sykle til jobb.

En nylig opprettet tverrfaglig miljøgruppe skal i år re-definere den interne organiseringen av sertifiseringsordningen Miljøfyrtårn.

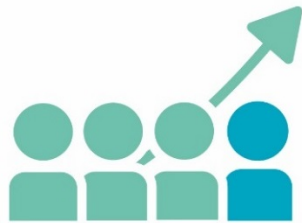
Prioriterte tiltak i 2018:

- Fylkeskommunen vil i løpet av 2018 re-sertifiseres som Miljøfyrtårn etter en modell med hovedkontor og skoler.
- Fylkeskommunen vil i løpet av våren 2018 komme med en anbefaling for videre satsing på internt miljøarbeid og synliggjøre områder der klimaarbeidet vil gi størst effekt.
- En ordning med betalt parkering for ansatte i Grenlandsområdet utredes med sikte på oppstart etter sommeren 2018, og har som hensikt å redusere bilkjøringen til jobb.

9. Videregående opplæring

Videregående opplæring omfatter opplæring i skole og arbeidsliv, karriereveiledning, Oppfølgingstjeneste (OT), Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), voksenopplæring og fagskoletilbud i Telemark. Ved de 11 videregående skolene blir det gitt et tilbud innen alle de 13 nasjonale utdanningsprogrammene. Det blir også lagt til rette for å gjennomføre privatisteksamener, og det blir formidlet ungdom til opplæringskontrakter i ca. 100 ulike fag i offentlig og privat arbeidsliv i 100 godkjente lærebedrifter.

Økt gjennomføring — fra 70 % til 75 %
siste fem år

1 mrd.

En milliard kroner til elever og læringer
i 2018

9.1 Økonomisk ramme

Utgangspunktet for områdets økonomiske ramme er vedtatt budsjett og økonomiplan for 2017–2020. Rammen er så korrigert for politiske vedtak gjennom året. I vedtatt budsjett og økonomiplan for 2018–2021 er rammen i tillegg korrigert for tekniske endringer, endringer som følge av statsbudsjettet og netto økning eller innsparing.

Tekniske endringer for området består av lønnsvekst med 26,3 millioner kroner, prisvekst med 3,2 millioner kroner, økt pensjonskostnad med 9 millioner kroner, omlegging av elev-PC med 12,4 millioner kroner, samt en omfordeling av midler til drift av biler. I statsbudsjettet for 2018 ble finansiering av Fagskolen trukket ut av fylkeskommunens ramme med 25,2 millioner kroner. Netto innsparing nye tiltak er spesifisert i neste kapittel.

Tall i hele tusen

	2017	2018	2019	2020	2021
Budsjett og økonomiplan 2017–2020	987 945	978 095	957 695	965 695	965 695
Politiske vedtak i 2017		993	993	993	993
Sum tidligere vedtatt budsjett og økonomiplan		979 088	958 688	966 688	966 688
Tekniske endringer, inkl. lønnsvekst		50 982	50 982	50 982	50 982
Endringer som følge av statsbudsjettet, Fagskolen		-25 201	-25 201	-25 201	-25 201
Økning/innsparing		1 350	3 700	-13 000	-28 000
Vedtatt budsjett og økonomiplan 2018–2021		1 006 219	988 169	979 469	964 469
Fordeling av ramme		2018	2019	2020	2021
Seksjon for kvalitet og utvikling		168 534	171 534	174 034	172 534
Seksjon for drift		50 715	51 115	51 115	51 115
Pedagogisk-psykologisk tjeneste og oppfølgingstjenesten		19 293	20 293	20 293	20 293
Diverse formål opplæring		6 348	5 598	5 598	5 498
Videregående skoler og Fagskolen		759 729	738 429	727 229	713 829
Prosjekt		1 600	1 200	1 200	1 200
Sum fordelt driftsramme		1 006 219	988 169	979 469	964 469

I forbindelse med statsbudsjettet for 2018 ble finansiering av Fagskolen og fagskolemidler trukket ut av fylkeskommunens ramme. Trekket utgjør 25,2 millioner kroner. Fra og med 2018 blir midlene gitt i form av tilskudd fra Kunnskapsdepartementet. Fylkeskommunen får til sammen 31,1 millioner kroner i tilskudd til fagskolen og fagskolemidler for 2018.

Tidligere års innsparinger

Områdets vedtatte budsjettamme reduseres med 6,9 millioner kroner fra 2017 til 2018, og med 28,6 millioner kroner fra 2019 og videre. Dette skyldes innsparinger vedtatt i tidligere års økonomiplaner, og er fordelt mellom seksjon for kvalitet og utvikling og de videregående skolene. Se tabell under.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Seksjon for kvalitet og utvikling	-2 600	-2 300	-1 800	-1 800
Videregående skoler	-4 341	-26 341	-26 341	-26 341
Sum endring fra 2017	-6 941	-28 641	-28 141	-28 141
Endring fra året før	-	-21 700	500	-

For seksjon for kvalitet og utvikling skyldes reduksjonen tiltak som fører til mer effektiv drift og nedbemanning i administrasjonen. Reduksjonen på de videregående skolene skyldes i hovedsak elevnedgang. Økonomien til skolene blir påvirket av skoletilbudet på den enkelte skole, og økonomiplanene må ses i sammenheng med egen politisk sak om skoletilbudet for 2018/2019.

Arbeidet knyttet til overgang fra Vg2 til Vg3 er et prioritert område, og i økonomiplan 2017–2020 ble det satt av 10 millioner kroner pr. år til dette arbeidet. På nåværende tidspunkt er dette området forbundet med stor usikkerhet. Vi har ingen historiske tall eller klare prognoser som viser hvordan resultatet blir. Se omtale under punktet «overgang mellom skole og fagopplæring» under prioriterte satsingsområder og tiltak.

9.1.1 Økte behov og innsparinger

Fylkestinget har vedtatt en ytterligere reduksjon i driftsrammene for videregående opplæring i 2020 og 2021. Tiltak for å møte denne innsparingen omtales i dette kapittelet.

Netto innsparing er summen av områdets økte behov og innsparinger.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Sum økte behov	5 950	9 100	13 300	13 600
Sum innsparinger	-4 600	-5 400	-26 300	-41 600
Netto økning	1 350	3 700	-13 000	-28 000

For 2020 har fylkestinget vedtatt en ytterligere reduksjon på 13 millioner kroner for videregående opplæring, og for 2021 en reduksjon på 28 millioner kroner.

Økte behov

Tabellen under viser området økte behov i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Gjesteelever	1 700	1 700	1 700	1 700
Åpen dør	1 000	-	-	-
Til hovedutvalgets disposisjon	750	-	-	-
Gratis graut	600	1 200	1 200	1 200
Voksenopplæring	500	500	500	500
Kompetansesenteret	500	500	500	500
Lære- og praksisbrevkandidater	500	500	500	500
Nye utdanningstilbud	300	1 100	1 800	2 200
Partnerskapsavtale med Odds Ballklubb	100	100	100	-
Ungdomssenter/talenthuss	-	1 000	1 000	1 000
Satsing psykososialt arbeid alle vgs i Telemark	-	2 500	6 000	6 000
Sum økte behov	5 950	9 100	13 300	13 600

Gjesteelever

Det er nå fritt for elever å gå på skole i andre fylker som har ledige plasser. Årsbudsjettet for 2017 er satt opp med en netto på seks elever fra Telemark som går på skole i andre fylker. Det viser seg at Telemark per i dag har 18 flere elever som går på skole i andre fylker enn det vi mottar av elever fra andre fylker til våre skoler. I snitt betaler vi 0,13 millioner kroner pr. elev. En budsjettendring på 1,7 millioner kroner må gjennomføres for å dekke dette opp for årene fremover.

Åpen dør

Hovedutvalg for kompetanse vedtok pilotprosjekt på to skoler, Bø og Kragerø videregående skoler, med oppstart skoleåret 2015/2016. Prosjektet benytter en ny alternativ pedagogisk modell med særskilt fokus på grunnleggende ferdigheter for å øke læringsutbytte og gjennomføring i de videregående skolene i Telemark. Prosjektet har til nå oppnådd svært gode resultater og følgeforskes av Høgskolen i Sørøst-Norge. Det er ønskelig å følge planen om å utvide prosjektet til alle skoler. Når erfaringene er så gode som de er, mener fylkesrådmannen dette er viktigere enn å starte andre tiltak og prosjekter i en tid med stram økonomi.

Til hovedutvalgets disposisjon

Fylkestinget vedtok å styrke denne budsjettposten med 0,75 millioner kroner i 2018.

Skolegrøt

Fylkestinget vedtok at de videregående skolene skal få gratis grøt. I 2018 er denne budsjettposten 0,6 millioner kroner. I resten av perioden er midler til skolegrøt 1,2 millioner kroner pr. år.

Voksenopplæring

Flere har i 2017 fått rett til voksenopplæring etter en lovendring. I 2017 har det vært over 150 flere voksne søkere enn året før. Det fører til behov for å øke antall kurs. Området er styrket innenfor budsjetttrammen med en halv million i 2017, overført fra privatisteksamen. Det er dette nivået som her foreslås videreført. Det kan bli

en utfordring å gi alle med rett til voksenopplæring et tilbud innenfor budsjettrammen de kommende årene. Fylkesrådmannen vil følge utviklingen og vurdere om budsjettet bør styrkes senere år.

Kompetansesenteret

Kompetansesenteret flyttet i 2017, og leier nå lokaler på Klosterskogen av Skien kommune. Den årlige merkostnaden til husleie er på 0,5 millioner kroner, sammenlignet med 2017. Det kan være aktuelt at et ungdomssenter/talenthussamlokaliseres med kompetansesenteret. Dette vil kreve ytterligere arealer og er ikke tatt hensyn til i økonomiplanen.

Lærekandidater og praksisbrevkandidater

Bedrifter som tar inn lærekandidater med ekstra spesialpedagogiske behov og kandidater med svake norskkunnskaper og kort botid, kan søke om økonomisk støtte fra Utdanningsdirektoratet. I 2016 fikk ikke Telemark fylkeskommune dekket alle kostnadene det ble søkt om. Hovedutvalg for kompetanse har vedtatt at fylkeskommunen skal gi garanti for søkt beløp til bedriftene. Hovedutvalget har bedt om en egen sak når det er kjent hvilken garanti som må dekkes av Telemark fylkeskommune. Dette innebærer en kostnadsrisiko for fylkeskommunen dersom Utdanningsdirektoratet ikke innvilger søknadene i tilstrekkelig grad.

Hovedutvalg for kompetanse har styrket området med 0,5 millioner kroner i 2017. Fylkesrådmannen ser at behovet for støtte er økende. Det har vært en økning fra 36 søknader i 2015, til 86 søknader pr. august 2017. Dersom kandidatene fyller alle kriteriene, kan hver kandidat få inntil 0,11 millioner kroner. Beløpet kommer i tillegg til lærekandidat- eller lærlingsatsen. Telemark fylkeskommune har endret rutine slik at pedagogisk-psykologisk tjeneste er tettere på, tiltak skal prøves ut og tilrådingene differensieres.

Nye utdanningstilbud

I sak om skoletilbudet 2018/2019 som legges frem parallelt med budsjettet innstiller fylkesrådmannen på å opprette nye utdanningstilbud ved Skien videregående skole (IT/programmering) og ved Kragerø og Bø videregående skoler (innovasjon). Se skoletilbudssaken for ytterligere informasjon. Merkostnadene ved å opprette disse tilbudene er lagt inn her.

Partnerskapsavtale med Odds Ballklubb

Ny partnerskapsavtale med Odd ble lagt frem for fylkestinget i desember. Videregående opplæring sin andel er lagt inn som økt behov for de tre årene en ny avtale vil gjelde. Se også innsparingstiltak om fysisk aktivitet, som er krevende å følge opp i praksis, men intensjonen i det tiltaket følges godt opp i arbeidet med partnerskapsavtalen. Derfor anses som en god erstatning.

Ungdomssenter/talenthuss

Fylkestinget har i oktober 2017 en sak til behandling, med innstilling fra hovedutvalg for kompetanse, som anbefaler opprettelse av et ungdomssenter i samarbeid med NAV Skien. Saken er blant annet en oppfølging og et svar på utfordringer som riksrevisjonen gir i sitt dokument 3:9 (2015/2016): «*Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid*». Det henvises til fylkestingssaken for detaljer og bakgrunn.

I det foreslåtte ungdomssenteret inngår kompetansesenteret, oppfølgingstjenesten Grenland og ungdomsarbeidet i NAV Skien. Fylkesrådmannen vil følge opp videre arbeid med ansvarsfordeling og andre nødvendige avklaringer.

Det er lagt inn en økning til lønn fra 2019 på 1 million kroner. Dette er for å øke tiltaksaktiviteten for ungdommer i oppfølgingstjenesten som følge av at fylkestinget i saken som kommer i oktober inviteres til å øke fra 10 til 30 slike plasser, en direkte oppfølging av Riksrevisjonens påpekning. Fylkesrådmannen vil også søke om statlige midler utlyst av Utdanningsdirektoratet. Det forventes ekstern prosjektstøtte for 2018.

Det psykososiale miljøet på skolen

Fylkestinget bevilget midler til arbeid med det psykososiale miljøet på de videregående skolene. Det er planlagt oppstart først i 2019, da det er satt av 2,5 millioner kroner. I 2020 og 2021 er budsjettposten til dette tiltaket 6 millioner kroner pr. år. Fylkestinget ber fylkesrådmannen legge frem en sak for hovedutvalget for kompetanse hvor forslag til innretning på dette arbeidet presenteres.

I sak om langtidsprioriteringer i juni 2017 vedtok fylkestinget: «Det psykososiale miljøet på skolen virker inn på elevenes hverdag, trivsel og derfor også på både tilstedeværelse og gjennomføring. Flere ressurser til sosialfaglig kompetanse supplerer lærerens og skoleledelsens ansvarsområder, slik at skolene står enda bedre rustet i møte med et variert utfordringsbilde. Skal vi lykkes med våre hovedmål i videregående opplæring; økt gjennomføring og økt læringsutbytte, må vi prioritere ressurser til arbeidet med det psykososiale miljøet på skolene. Fylkesrådmannen bes utrede de økonomiske konsekvensene av en satsing på miljøarbeidere på de videregående skolene. Innretningen på satsingen delegeres til hovedutvalget for kompetanse.»

Fylkesrådmannen mener at aktuelle tiltak som kan bidra til bedring av det psykososiale miljøet vil variere fra skole til skole. Det er derfor fylkesrådmannens oppfatning at en styrking av dette arbeidet ikke bør låses til en bestemt type kompetanse. Notodden videregående skole har arbeidet systematisk med helsesøster og elevenes psykiske helse. På Skogmo videregående skole er det et prosjekt med NAV-veiledere. Ved flere skoler er kantinepersonell og vaktmestere viktige «miljøarbeidere».

Det vil være viktig å bygge på det arbeidet den enkelte skole gjør for å utnytte allerede gode relasjoner og systemer. Forskning viser at den aller viktigste «miljøarbeideren» i skolen faktisk er læreren, og spesielt kontaktlæreren til den enkelte elev. Å styrke lærernes relasjonskompetanse og mulighet til enda tettere oppfølging av den enkelte elev kan være det klokkeste grepet man kan gjøre for å jobbe optimalt med elevenes psykososiale miljø.

Innsparinger

Tabellen under viser områdets innsparinger i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Kutt i skoletilbudet	2 900	2 200	13 400	23 700
Tilskudd fra IMDI	1 000	1 000	1 000	1 000
Privatisteksamen	500	500	500	500
Sunne kantiner og fysisk aktivitet	200	200	200	200
Forventet nedgang antall lærekontrakter	-	1 500	3 000	4 500
Innsparing en vgs i Porsgrunn	-	-	5 200	5 200
Samlokalisering av Bamble vgs.	-	-	2 000	4 500
Endring av utdanningstilbudet ved Porsgrunn vgs.	-	-	1 000	2 000
Sum innsparinger	4 600	5 400	26 300	41 600

Kutt i skoletilbudet

Investeringskostnadene ved utbygging i Bamble og ombygging i Porsgrunn (jamfør fylkesrådmannens innstilling i separat sak) gir et innsparingskrav som er betydelig høyere enn det som er mulig å ta ut gjennom mer effektiv skoledrift ved de samme skolene.

Innsparinger i skoletilbudet kan skje enten ved flate kutt eller ved mer strukturelle grep. Skolestruktur kan innebære både endring i antall lokasjoner, fordeling av utdanningsprogram og/eller størrelse på klasser. Det foreslår ingen konkrete endringer i skolestrukturen i denne økonomiplanen. Fylkesrådmannen mener det nå på nytt er nødvendig å vurdere strukturtiltak, for å synliggjøre både pedagogiske og økonomiske effekter av ulike alternativer. Et tett og godt samarbeid mellom politisk og administrativ ledelse er nøkkelen for å komme videre.

I gjeldende økonomiplan (sak 121/16) vedtok Fylkestinget en styrking av skolenes handlingsrom til pedagogisk arbeid med 14,5 millioner kroner i 2020. I denne økonomiplanen er det tatt hensyn til at store nye investeringer i skolebygg gir mindre midler til drift, og medfører strammere rammer for skolene. Det arbeides kontinuerlig med å effektivisere arbeidet og øke utnyttelsen av ressursene på skolene, se nærmere omtale under kapittel 8.3 prioriterte satsingsområder og tiltak.

Tilskudd fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI)

Kombinasjonsklasser er et samarbeid som Telemark fylkeskommune har inngått med voksenopplæringen i flere kommuner om å tilrettelegge for grunnskoleundervisning i de videregående skolenes lokaler. Tilbudet er primært innrettet mot ungdom i 16-19 års alder med kort botid i Norge som ikke har på plass alle forutsetninger for å starte videregående opplæring. Telemark fylkeskommune søkte og fikk 1,98 millioner kroner til disse tilbudene i 2017. Det er imidlertid grunn til å tro at dette var unormalt høyt, og argumentasjonen til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet i tildelingen var også knyttet spesifikt til oppstart av kombinasjonsklasser. Vi forventer fortsatt årlige tilskudd og legger ambisjonsnivået på 1 million kroner årlig.

Privatisteksamen

Privatistområdet får nedgang i kostnadene for 2017, som følge av effektivisering. Det er grunnlag for å gjøre ytterligere innsparing, uten at dette går ut over tilbudet. Tilsvarende reduksjon og intern overføring av 0,5 millioner kroner til voksenopplæring er gjennomført i 2017.

Sunne kantiner og fysisk aktivitet

Søknad til midler til sunne kantiner og fysisk aktivitet ble innført for noen år siden med 0,2 millioner kroner hvert år. Skolene har hatt mulighet til å søke om midler knyttet til egen virksomhet. Administrasjonen har fått søknader for ca. 2 millioner pr. år. Fylkestinget har vedtatt at tiltaket avvikles, da det har bidratt til mye administrativt arbeid for å behandle søknader fra skolene, og har liten effekt på den enkelte skole.

Forventet nedgang i antall lærekontrakter

Det er lagt inn en nedgang på 20 kontrakter på årsbasis i 2019, 40 i 2020, og 60 i 2021. Tallene er usikre, og prognosen er basert på en forventet nedgang i årskullene.

Innsparing en videregående skole i Porsgrunn

Fylkestinget vedtok å redusere utgiftene til drift av de videregående skolene fra og med 2020 med et årlig beløp på 5,2 millioner kroner. Innsparingen skyldes at det er forslått å samlokalisere Porsgrunn videregående skole til ett skolebygg.

Samlokalisering av Bamble videregående skole

Det vises til egen sak om utbygging/ombygging av Bamble og Porsgrunn videregående skoler. Innsparingsforslaget er et resultat av mulighetene til å drifte skolen i Bamble mer effektivt med en samlet avdeling på Grasmyr.

Endring av utdanningstilbudet ved Porsgrunn videregående skole

Det vises til egen sak om utbygging/ombygging av Bamble og Porsgrunn videregående skoler. Forslaget i den saken innebærer at lokalene som i dag benyttes til de yrkesfaglige tilbudene innen «Teknikk og industriell produksjon» (TIP) og «Design og håndverk» (DH) flyttes til andre skoler. Dette gir en innsparing på skoledriften i Porsgrunn som foreslått.

9.2 Måleindikator

Mål for videregående opplæring	Måleindikator
Økt læringsutbytte	Faglige resultater til eksamen i matematikk skal innen 2021 være • karakteren 3,0 for 2P-Y (resultat 2016: 2,6 og 2017: 2,3) • karakteren 3,6 for 1T (resultat 2016: 3,6 og 2017: 3,7) • karakteren 3,0 for 2P (resultat 2016: 2,7 og 2017: 2,8) Andelen lærlinger med bestått resultat på fagprøven skal være på minst 95 prosent.
Økt gjennomføring	Alle elever skal gjennomføre videregående opplæring. Andelen som fullfører og består pr. skoleår, skal ha en årlig økning og innen 2021 være på 85 prosent.

Mål for videregående opplæring	Målindikator
Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene	Rapportere økonomisk resultat Rapportere om effekter av digitaliseringstiltak
Styrke viljen og evnen til omstilling og utvikling	Mestringsorientert ledelse – måleverdi mellom 4 og 4,5 Mestringsklima – måleverdi mellom 4 og 4,5 Fleksibilitetsvilje – måleverdi mellom 4 og 4,5

9.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak

Her beskrives prioriterte satsingsområder og konkrete tiltak for å nå områdets mål i økonomiplanperioden.

Overgang mellom skole og fagopplæring

Høsten 2017 ble overgang mellom skole og fagopplæring, fra Vg2 til Vg3, satt i nytt system. De som ikke hadde fått læreplass når skolene startet, møtte på den videregående skolen de hadde gått på. Dette var i underkant av 90 ungdommer. Etter første uken på skolen ble kandidatene samlet på Notodden og Hjalmar Johansen videregående skole for kvalifiseringstiltak. Oppstart av Vg3 i skole vurderes kontinuerlig, men slik at alle har tilbud etter gjennomført kvalifiseringstiltak.

Denne endringen er et av de viktigste tiltakene for å bidra til økt gjennomføring innen yrkesfagene. Fylkesrådmannen har forventninger til at denne endringen skal resultere i høyere gjennomføringstall de kommende årene.

Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene

I vedtatt budsjett og økonomiplan for 2017–2020 ligger det inne en nedbemanning på avdeling videregående opplæring med 2 millioner kroner fra 2018. I tillegg effektiviseres driften innen fagopplæring på 1 million i 2018, og øker til 1,5 millioner kroner fra 2019. Disse innsparingene er i rute på avdeling videregående opplæring. En region med Telemark og Vestfold vil gjøre det mulig å gjøre ytterligere innsparinger etter 2020.

Avdeling videregående opplæring arbeider kontinuerlig med å utnytte ressursene og arbeidsprosessene. Avdelingen prøver å få til samhandling og utnyttelse av ressursene på tvers av seksjonene i tillegg til å ha en gjennomgang av arbeidsoppgaver og prioriteringer. Gjennomgang av honorering til prøvenemnder er prioritert våren 2018.

Fylkestinget har tidligere bedt om en plan for hvordan videregående opplæring kan ta ut økonomiske gevinster av effektiviseringstiltak innen administrasjon og ledelse. Målet er mer ressurser til pedagogisk arbeid. Arbeidet med en pilot på Bamble og Skien videregående skoler på det nye datasystemet Visma Flyt Skole (VFS), starter i januar 2018 med time- og stillingsplanlegging. Planen er at de to skolene skal ta i bruk VFS fullt ut fra og med august 2018. Dersom piloten går som planlagt vil resterende skoler ta i bruk datasystemet i løpet av skoleåret 2018/2019. Arbeidet med å utarbeide gevinstplaner har startet.

Det er tidligere vedtatt innsparinger innen videregående opplæring som følge av en forventet bedre ressursutnyttelse på skolene innen dette området. For 2018 er dette allerede vedtatt med 2,9 millioner kroner og

fra 2019 4,6 millioner kroner. Gevinstplanen for Visma Flyt skole vil synliggjøre om disse tallene kan bli høyere. Visma Flyt Skole er forsinket, som innebærer at en gevinst tidligst kan tas ut i 2019.

Fylkestinget ønsker også at klasser med få elever organiseres slik at tallet på små klasser går ned. Innsparingen som var budsjettet i 2017 på 2 millioner kroner kunne ikke tas ut. Fylkesrådmannen mener det er nødvendig å vurdere strengt om små klasser med samme tilbud på to skoler, kan slås sammen til en klasse. Dette gjelder spesielt klasser på Vg2 eller Vg3-nivå.

Pedagogisk arbeid

Samarbeid mellom lærere og på tvers av skoler for å styrke lærerens, og i neste omgang elevenes læring understrekes i både forskning og utdanningspolitikk. Det å bygge en slik kollektiv kapasitet krever særskilte lederegenskaper. Som en konsekvens av dette satser avdeling for videregående opplæring på kompetanseheving av sine ledere i 2018. Skoleringen vil videreføre den nasjonale ledersatsningen på FYR (fellesfag, yrkesretting og relevans) for å forbedre lærerpraksis.

Det er et mål å videreføre prosjektet «Åpen dør» (se omtale under økte behov) på ytterligere to skoler med oppstart i august 2018. Da utviklingsmidler i budsjettet ligger med en økning fra og med 2019, vil behovet for følgeforskning dekkes innenfor dette budsjettet fra og med 2019. Grunnleggende ferdigheter er forutsetninger for læring og utvikling i skole, arbeid og samfunnsliv. Bruk av høgskolen til både å følgeforske, evaluere og veilede er et ønske og et behov de tre neste årene.

Videreføring av modellen for matematikksatsning prioriteres. Det samme gjelder satsingene på vurdering for læring, tilpasset undervisning og spesialundervisning samt entreprenørskap.

Fylkeskommunen har inngått samarbeid med kommunene i Telemark om kombinasjonsklasser ved fire av de videregående skolene. I kombinasjonsklassene får minoritetsspråklige elever med dårlig språk og svake faglige kunnskaper grunnskoleopplæring av lærere fra kommunen på en av våre videregående skoler. Det er viktig å utvikle dette samarbeidet og inngå avtale med kommuner som ønsker kombinasjonsklasse. Telemark fylkeskommune fikk i 2017 støtte fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) til dette arbeidet. Det er i budsjettet lagt inn en forventning om støtte de kommende årene.

Ungdom på utsiden

Se omtalen under økte behov og ungdomssenter/talenthuss.

10. Tannhelse

Tannhelse omfatter fylkestannlegen og 17 tannklinikker, inkludert 3 spesialistklinikker. Den offentlige tannhelsetjenesten skal sikre regelmessig oppsøkende og utadrettet tannhelsetjenester til prioriterte grupper, sammen med tilgang til nødvendige spesialistbehandling. Tilbudet skal vektlegge forebyggende og helsefremmende aktiviteter framfor behandling.

Involvere foreldrene mer for å sikre god tannhelse hos barn

Styrke samarbeidet med kommunal helsetjeneste for at alle eldre og kronisk syke skal få bedre tann- og munnstell

10.1 Økonomisk ramme

Utgangspunktet for områdets økonomiske ramme er vedtatt budsjett og økonomiplan for 2017–2020. I vedtatt budsjett og økonomiplan for 2018–2021 er rammen korrigert for tekniske endringer og netto økning eller innsparing.

Tekniske endringer for tannhelse består av lønnsvekst med 2,9 millioner kroner, økt pensjonskostnad med 1,15 millioner kroner, samt en omfordeling av midler til drift av biler. Netto innsparing er spesifisert i neste kapittel. Prisvekst er hensyntatt i økonomiske rammer med -0,4 millioner kroner.

Tall i hele tusen

	2017	2018	2019	2020	2021
Budsjett og økonomiplan 2017–2020	74 806	73 187	72 557	71 937	71 937
Politiske vedtak i 2017		-	-	-	-
Sum tidligere vedtatt budsjett og økonomiplan		73 187	72 557	71 937	71 937
Tekniske endringer, inkl. lønnsvekst		3 488	3 488	3 488	3 488
Økning/innsparing		-	-	-500	-500
Vedtatt budsjett og økonomiplan 2018–2021		76 675	76 045	74 925	74 925
Fordeling av ramme		2018	2019	2020	2021
Tannhelsetjenesten		6 906	6 906	6 406	6 406
Fylkestannlegen		3 212	3 212	3 212	3 212
Tannklinikker		66 557	65 927	65 307	65 307
Sum fordelt driftsramme		76 675	76 045	74 925	74 925

Områdets vedtatte budsjettramme reduseres med 1,6 millioner kroner fra 2017 til 2018. Dette skyldes økte inntektskrav fra tidligere års økonomiplaner.

10.1.1 Økte behov og innsparinger

Netto innsparing er summen av områdets økte behov og innsparinger. Avdeling for tannhelse har ikke budsjettert med økte behov i denne økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Sum økte behov	-	-	-	-
Sum innsparinger	-	-	-500	-500
Netto innsparing	-	-	-500	-500

Innsparinger

Tabellen under viser områdets innsparinger i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

Innsparinger	2018	2019	2020	2021
Reduksjon dentalt forbruksmateriell	-	-	500	500
Sum innsparinger	-	-	500	500

Reduksjon dentalt forbruksmateriell

Analyser av budsjett- og regnskapstall fra de siste tre årene viser at tannhelse har brukt mindre på dentalt forbruksmateriell enn budsjettert. I neste periode forventes denne trenden å fortsette, slik at innsparinger på 0,5 millioner kroner fra år 2020 er realistisk.

10.2 Måleindikatorer

Mål for tannhelse	Måleindikator
Forbedring av tannhelsen hos barn, unge og eldre med dårlig tannhelse	Tannhelse hos barn og unge (5, 12 og 18 år) skal være på landsgjennomsnittet. Intensivert tilsyn og oppfølging av barn og unge med mer enn fem hull skal gi en 5 % bedring i deres DMFT-tall (mål på antall hull og manglende tenner). Andelen av eldre og kronisk syke i hjemmesykepleien som får tilbud og behandling, skal økes til 40 %.
Voksne betalende pasienter skal ha et solid faglig tannhelsetilbud i rimelig avstand fra sitt bosted	Tallet på betalende pasienter skal opprettholdes på 2016-nivå.

Mål for tannhelse	Målindikator
	Inntjeningen fra betalende klienter skal utgjøre minst 50 prosent av tannhelsetjenestens nettobudsjett.
Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene	Rapportere økonomisk resultat Rapportere om effekter av digitaliseringstiltak
Styrke viljen og evnen til omstilling og utvikling	Mestringsorientert ledelse – måleverdi mellom 4 og 4,5 Mestringsklima – måleverdi mellom 4 og 4,5 Fleksibilitetsvilje – måleverdi mellom 4 og 4,5

10.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak

Her beskrives prioriterte satsningsområder og konkrete tiltak for å nå områdets mål i økonomiplanperioden.

Sosiale, økonomiske og kulturelle forskjeller i tannhelse

Sosial ulikhet i helse gjenspeiles i tannhelsen i befolkningen. Økonomi, kulturell bakgrunn, omsorgssvikt og problemer knyttet til rus og psykisk helse påvirker tannhelsen hos alle mennesker, men er særlig alvorlig for barn og unge.

Samlet sett øker forskjellene i tannhelsesituasjonen. En stor majoritet har god og til dels svært god tannhelse, mens en økende minoritet har store tannhelseproblemer. Den siste gruppen er *de som trenger det mest*, og tett tverrfaglig samarbeid med ulike aktører vil prioriteres for å sikre at årsakene, og ikke bare symptomene, blir behandlet.

I kommende periode vil tannhelsetjenesten styrke kontakten med foreldre til barnepasienter. Samtaler på helsestasjon, deltakelse på foreldremøter i barnehager og skoler, og individuelle samtaler på tannklinikkene innføres i hele fylket. Målsetningen er å nå alle foreldre og informere dem om ansvaret for å sikre sine barn gode tannhelsevaner og sunt kosthold fra første leveår.

Barn som har dårlig tannhelse skal ha ekstra og individuell oppfølging. I disse tilfellene må foreldre involveres og gjøres ansvarlig for oppfølging av tannhelsefremmende tiltak mellom klinikkbesøk. Resultatene måles årlig gjennom registrering av tannhelsestatus hos 5-, 12- og 18 åringer.

Det tette samarbeidet med kommunale institusjoner som bokollektiv og sykehjem fortsetter. Målet er å øke kunnskap og bevissthet om tannhelsens betydning for den enkeltes generelle helse og trivsel, også for psykisk utviklingshemmede, kronisk syke og demente pasienter. Resultatene måles årlig gjennom registrering av dekning av andelen av de ulike gruppene som har fått tilsyn og behandling.

Tannhelsetilbud til ofre for tortur, overgrep og pasienter med odontofobi (TOO-tilbudet – tannlegeskrekk)

Selv om dette fagområdet er relativt nytt, har erfaringene vist at det er et stort behov for dette behandlingstilbudet i fylket vårt. Pasientene har ofte sterk skamfølelse, i tillegg til angst og skrekk for alt som handler om tenner og tannbehandling. Mange isoleres både sosialt og yrkesmessig, og flere voksne er

arbeidsledige. Behandlingen er både tid- og kostnadskrevende, men disse pasientene har det vondt, både psykisk og fysisk.

Både psykolog- og narkosestøttet behandling prioriteres for å hjelpe disse personene til å bli kvitt traumatiske opplevelser, etablere gode tannhelsevaner og trygghet i behandlingssituasjonen slik at de kan etablere et godt og meningsfylt liv uten skamfølelse og sosial isolasjon.

Det er oppnevnt spesielle paraplyteam ved de aller fleste klinikkene. Dette er tannleger og tannhelsesekretærer som skal følge opp TOO-pasientene på lokale tannklinikker etter at den innledende behandlingen er utført. Paraplyteamene har allerede startet med kompetanseheving for å forstå disse pasientenes spesielle behandlingsbehov, og i oppfølgingen av deres tannhelsesituasjon.

TOO-prosjektet mottar noe økonomisk støtte fra Helsedirektoratet. Aktiviteter og resultater rapporteres direkte til dem.

Bemanning

Stabil bemanning er en viktig forutsetning for et godt tannhelsetjenestetilbud. Det bidrar til å bygge, utvikle og etablere solid kompetanse og bedre samhandling med et bredt spekter av samarbeidspartnere.

Stadig flere av våre prioriterte grupper har komplekse utfordringer innen fysisk og psykisk helse, og sosioøkonomiske og kulturelle utfordringer hvor trygghet i behandlingssituasjonen er viktig for å oppnå gode resultater.

En økt andel av unge og uerfarne medarbeidere innebærer at organisasjonen må iverksette målrettede tiltak for utvikling av kliniske ferdigheter. Medarbeiderne har også behov for bred forståelse for pasientens helhetlige helse- og sosiale situasjon, slik at denne kan ivaretas på en god måte.

Arbeidet med disse utfordringene intensiveres i kommende økonomiplanperiode. Det vil særlig legges vekt på læring i daglig klinisk arbeid, men også hospitering hos erfarne kollegaer og spesialister i tannhelsetjenesten vil bli gjennomført. Samarbeid med kommunenes primærhelsetjeneste skal intensiveres og arbeidet med fagsirkler der uerfarne og erfarne medarbeidere møtes for å diskutere kliniske utfordringer vil fortsette som før.

Kompetansenivå måles indirekte gjennom antall henvisninger til spesialister, som registreres månedlig i regnskapene, men også brukerundersøkelser bør vurderes.

Effektiv drift og digitalisering

Nedgang i tall på barn og unge og økning i antall eldre i Telemarks befolkning vil også få betydning for hvordan tannhelsetjenesten skal planlegge langsiktig. I arbeidet inn mot regionreformen vil det være viktig å ivareta nødvendig spesialistkompetanse, sikre effektive driftsmål og rekruttering på lang sikt.

I tråd med de signalene som ble gitt i LTP 2018–2021 ber fylkesrådmannen fylkestannlegen om å opprette en arbeidsgruppe med mål om en gjennomgang av spesialisttannhelsetjenesten i Telemark. Arbeidsgruppen skal vurdere nødvendig kompetanse, fordeling i nåværende klinikkstruktur og med mål om fremtidig kvalitetsmessig og effektiv drift. Arbeidet bør kunne avsluttes innen utgangen av januar 2018.

Tannhelsetjenesten er i stor grad avhengig av nasjonale retningslinjer for digitaliseringsarbeid, ikke minst fordi det elektroniske journalsystemet Opus pr. nå drives av en leverandør. De pågående nasjonale satsingene omfatter innføring av en kjernejournal. Hver pasient skal ha kun en tannhelsejournal.

Elektronisk resept innføres i 2018. Utover dette jobber Helsedirektoratet med innføring av et system for elektronisk samhandling på tvers av sektorene i offentlig sektor, men dette forutsetter at leverandørene av elektroniske journaler gjennomfører nødvendige tilpasninger. Effekten av digitalisering forventes primært å gi bedre kvalitet og økt pasientsikkerhet, men på sikt forventes også innsparinger.

11. Regional utvikling

Regional utvikling omfatter næringsutvikling, reiseliv, forskning og utvikling (FOU), idrett, friluftsliv, vannforvaltning, klima, internasjonalt arbeid, landbruk, vilt- og fiskeforvaltning, geologiske ressurser og folkehelse.

50 mill.

Tilrettelegging for idretts- og
friluftsanlegg

Kompetansemegling hos 100 bedrifter
skal gi 20 forskningsprosjekter

11.1 Økonomisk ramme

Utgangspunktet for områdets økonomiske ramme er vedtatt budsjett og økonomiplan for 2017–2020. Rammen er så korrigert for politiske vedtak gjennom året. I vedtatt budsjett og økonomiplan for 2018–2021 er rammen i tillegg korrigert for tekniske endringer og netto økning eller innsparing.

Tekniske endringer for regional utvikling består av lønnsvekst med 0,4 millioner kroner, prisvekst med 0,4 millioner kroner, økt pensjonskostnad med 0,2 millioner kroner, samt en omfordeling av midler til drift av biler. Netto økning er spesifisert i neste kapittel.

Tall i hele tusen

	2017	2018	2019	2020	2021
Budsjett og økonomiplan 2017–2020	47 223	33 473	33 383	32 433	32 433
Politiske vedtak i 2017		-175	-175	-175	-175
Sum tidligere vedtatt budsjett og økonomiplan		33 298	33 208	32 258	32 258
Tekniske endringer, inkl. lønnsvekst		1 132	1 132	1 132	1 132
Økning/innsparing		17 000	5 000	5 000	4 500
Vedtatt budsjett og økonomiplan 2018–2021		51 430	39 340	38 390	37 890
Fordeling av ramme		2018	2019	2020	2021
Regional utvikling		1 018	1 018	1 018	1 018
Næring og innovasjon		36 595	24 505	22 505	22 505
Folkehelse		13 775	13 775	12 825	12 325
Prosjekt		42	42	2 042	2 042
Sum fordelt driftsramme		51 430	39 340	38 390	37 890

Områdets økonomiske ramme reduseres med 13,8 millioner kroner fra 2017 til 2018. Dette skyldes at fylkestinget har vedtatt å styrke budsjettet for 2017 med et engangstilskudd til Telemarkskanalen med 5 millioner kroner, og budsjettet til hovedutvalg for næring med 6 millioner. Disse engangstiltakene er bare delvis videreført, se omtalte under avsnitt om økte behov. Resterende reduksjon på 2,8 millioner kroner skyldes en kombinasjon av engangsbeløp til mindre prosjekter, overføring av driftsmidler til kultur og innsparingstiltak fra tidligere vedtatte økonomiplaner. Disse tiltakene innebærer en effektivisering av arbeidsoppgaver og reduksjon i avdelingens driftsutgifter.

For kommende økonomiplanperiode har fylkestinget vedtatt en økning av områdets økonomiske ramme. Dette omtales nærmere i neste kapittel.

Telemark fylkeskommune er foreslått tildelt om lag 49 millioner kroner til regional utvikling i 2018. Inkludert i dette er også en skjønnstildeling til å dekke den statlige deltakelsen i det europeiske territorielle samarbeid (Interreg), i programmer der Telemark deltar, og en skjønnstildeling til fylker med regioner og lokalsamfunn med store omstillingsutfordringer (7 millioner kroner).

11.1.1 Økte behov og innsparinger

Netto innsparing er summen av områdets økte behov og innsparinger. Regional utvikling har ingen innsparingskrav i budsjett og økonomiplan 2018–2021. Rammen er økt med 5,5 millioner kroner i 2018 og 4,5 millioner kroner fra 2019.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Sum økte behov	26 400	8 600	5 100	4 500
Sum innsparinger	-9 400	-3 600	-100	-
Netto økning	17 000	5 000	5 000	4 500

Økte behov

Tabellen under viser områdets økte behov i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Til næringsutvalgets disposisjon	10 000	-	-	-
Til hovedutvalgets disposisjon	5 800	-	-	-
Eierskap	5 500	4 500	4 500	4 500
Kjøp av reiselivstjenester	3 500	3 500	-	-
Ekstra tilskudd Telemarkskanalen	1 000	-	-	-
Partnerskapsavtale med Odds Ballklubb	600	600	600	-
Sum økte behov	26 400	8 600	5 100	4 500

Til næringsutvalgets disposisjon

Næringsutvalget får 10 millioner kroner til disposisjon i 2018 i henhold til fylkestingets vedtak.

Til hovedutvalgets disposisjon

Fylkestinget vedtok i sak 41/17 Langtidsprioriteringer 2018–2021: *For å sikre en viss politisk handlefridom uavhengig av øyremerkte og sterkt detaljstyrte ressursar over Statsbudsjettet, som t.d. regionale utviklingsmidlar, vil fylkestinget også frametter legge vekt på at hovudutvalga skal verte tilført frie midlar som hovudutvala sjølve kan disponere innafor sine ansvarsområde. Fylkestinget bed rådmannen ta omsyn til dette i sitt budsjettarbeid.*

Fylkestinget har vedtatt 5,8 millioner kroner til disposisjon for hovedutvalg for næringsutvikling i 2018.

Økt budsjett for hovedutvalget i 2018 er delvis finansiert ved regionale utviklingsmidler mottatt i perioden 2007-2012. Dette er tidligere tildelte tilskudd hvor betingelsene i tilsagnsbrevet ikke er blitt oppfylt. Totalt er det 4,6 millioner kroner i gitte tilsagn i perioden som ikke er utbetalt. Noen av tilsagnene trenger nærmere avklaring med tilskuddsmottaker før midlene kan frigjøres. Det foreslås her å omdisponere totalt 4 millioner kroner. Tilskuddsmottakerne er informert om at midlene ikke vil bli utbetalt, i tråd med forvaltningsloven. Disponering av midlene må skje i samsvar med tildelingskriteriene for det gjeldende året. Dette kan også innebære at noen av midlene kan disponeres til kulturformål.

Resterende 1,8 millioner kroner er frie midler, uten noen spesielle bindinger.

Eierskap

Reduksjon i overføringene fra Telemark Utviklingsfond (TUF) har ført til utfordringer med å få finansiert eierskapene i Telemarkskanalen Regionalpark, Geoparken Telemark og Telemark interkommunale næringsfond (TIN). Til sammen utgjør årlige tilskudd til disse tre selskapene 5,5 millioner kroner.

Fylkestinget har lagt inn en reduksjon i samlet tilskudd på 1 million kroner fra 2019. Dette må også ses i lys av ny avtale om kjøp av reiselivstjenester, se omtale under kjøp av reiselivstjenester. Ifølge vedtektene til TUF skal 40 prosent av budsjettet gå til finansiering av Visit Telemark.

Telemark fylkeskommune har mottatt tilskudd fra TUF til drift og vedlikehold av Telemarkskanalen FKF på 6 millioner kroner for 2018. Det er totalt budsjettet med 8 millioner kroner i tilskudd til Telemarkskanalen i 2018. I 2017 mottok Telemarkskanalen 10,2 millioner kroner fra fylkeskommunen.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet en reduksjon i tilskudd til Telemarkskanalen. Bevilgning på 4 millioner kroner er 2 millioner kroner lavere enn i 2017. Fylkeskommunen arbeider videre med å få andre sentrale aktører til å bidra med økte ressurser til nødvendig drift og vedlikehold av Telemarkskanalen. Langsiktig finansiering av kanalen er avhengig av nær administrativ og politisk dialog med sentrale styresmakter som Riksantikvaren, Kulturdepartementet, Olje- og energidepartementet, NVE, Kystverket, krafteierne, fylkesmannen (beredskap) og kommunene (plan- og bygningsloven). Målsettingen er en bedre felles finansiering fra og med 2019.

Kjøp av reiselivstjenester

Hovedutvalg for næringsutvikling vedtok i sak 5/17 en bevilgning på inntil 3,5 millioner kroner pr. år i tre år, med opsjon på to år, til kjøp av reiselivstjenester. Det er vedtatt finansiering for 2017 fra midler til hovedutvalgets disposisjon. Kjøp av reiselivstjenester i 2018 og 2019 på totalt 7 millioner kroner er ikke finansiert i vedtaket, og må finansieres med andre midler. Fylkestinget har vedtatt å bruke 5 millioner fra

prosjekt flere arbeidsplasser til Telemark til kjøp av reiselivstjenester. Resterende finansiering på 2 millioner skjer ved bruk av andre fondsmidler. Se omtale under avsnittet innsparinger.

Det er ikke lagt inn finansiering av reiselivstjenester ut over avtalefestet treårsperiode.

Ekstra tilskudd Telemarkskanalen

Fylkestinget bevilget 1 millioner kroner i et ekstratilskudd til Telemarkskanalen for 2018.

Partnerskapsavtale med Odds Ballklubb

Fylkestinget vedtok i sak 45/17 at fylkesrådmannen skulle fremforhandle forslag til ny partnerskapsavtale med Odds Ballklubb for perioden 2018–2020. Forslag til ny avtale innebærer en årlig utgift på 1,2 millioner kroner.

Avtalen er foreslått basert på tre tema; folkehelse, videregående opplæring og møtearena. Folkehelse er foreslått belastet med 0,7 millioner kroner. Se kapittel om politisk styring og ledelse for nærmere omtale av partnerskapsavtalen med Odds Ballklubb.

Innsparinger

Tabellen under viser områdets innsparinger i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Omdisponere regionale utviklingsmidler	4 000	-	-	-
Midler til flere arbeidsplasser og økt tilflytting	3 000	2 000	-	-
Omdisponere midler på bundne fond	2 300	1 500	-	-
Reduserte driftsutgifter folkehelse	100	100	100	-
Sum innsparinger	9 400	3 600	100	-

Omdisponere regionale utviklingsmidler

Omdisponering av midler på fond «regionale utviklingsmidler tidligere år» på totalt 4 millioner kroner er omtalt under økte behov, til hovedutvalgets disposisjon.

Omdisponere midler på bundne fond

Midler på bundne fond er utgifter øremerket spesielle tiltak. Etter en gjennomgang av bundne fond har fylkesrådmannen funnet at utgifter som skulle vært belastet fondene feilaktig er belastet driften tidligere år. Totalt sett kan 3,8 millioner kroner frigjøres fra bundne fond. For kunne finansiere økte behov både i 2018 og 2019 er bruk av fondene fordelt over to år.

Midler til flere arbeidsplasser og økt tilflytting

Fylkestinget vedtok i sak 99/14 Mål- og budsjettokument 2015–2018 en ramme på 5 millioner kroner i 2015 til intensivt arbeid for å skape flere arbeidsplasser og økt tilflytting til Telemark. Det gjenstår 1 million kroner av disse midlene som ikke er disponert. I tillegg er det budsjettet med 2 millioner pr. år til samme formål. Fylkestinget har vedtatt at disse midlene kan brukes til kjøp av reiselivstjenester i 2018 og 2019.

Reduserte driftsutgifter folkehelse

Folkehelse vil få en reduksjon på 0,1 millioner kroner i forbindelse med forlengelse av Odd-avtalen.

Reduksjonen vil kunne innebære at noen av tiltakene i handlingsprogrammet for foreslått Regional plan for folkehelse kan få forsinket oppstart.

Økte behov det ikke er funnet rom for i økonomiplanen

Støtte til Notodden Flyplass

Notodden kommune, som eier av Notodden Lufthavn AS har søkt Telemark fylkeskommune/Telemark Utviklingsfond om støtte til utbedring av infrastruktur ved lufthavnen. Det er søkt om 5 millioner kroner i årene 2017–2019, totalt 15 millioner kroner.

Hovedutvalg for næring har behandlet saken, og vedtok i sak 57/17 å avslå søknaden, men oversende den til fylkestinget for eventuell vurdering i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2018.

Fylkesrådmannen er enig i vurderingen i søknaden om at en regional lufthavn på Notodden, med forutsigbare og tilstrekkelige rammevilkår, vil kunne genere vekst og ønsket samfunnsutvikling i østre Telemark og Kongsbergregionen. Samtidig er, og bør flyplassdrift være et statlig ansvar. Videre er Telemark fylkeskommune i en krevende økonomisk situasjon, og fylkestinget har ikke funnet rom for denne søknaden i den foreslåtte økonomiplanen.

Fylkesrådmannen har også tatt med i vurderingen at det i dag går en fylkesveg over flystripen. Den økte aktiviteten det søkes støtte til vil kunne føre til en ny vurdering av omlegging av fylkesvegen. Kostnader til en slik omlegging er foreløpig ikke beregnet, da forprosjekt og alternative trasevalg ikke er gjennomført. En slik omlegging kan antas å koste over 100 millioner kroner. Dette er ikke et prosjekt som ligger inne i investeringsstrategien og handlingsprogrammet til areal og transportplanen for Telemark.

11.2 Måleindikatorer

Mål for regional utvikling	Måleindikator
Mer nyskaping og flere nyetableringer gjennom forpliktende samarbeid med kommuner, virkemiddelaktører, næringsliv og kunnskapsaktører.	Rapportere på om samarbeid og infrastruktur er etablert og med hvilke parter
Økt bruk av forskning og samhandling med FOU- og kunnskapsaktører for å løse samfunnsutfordringer gjennom vårt arbeid i Oslofjordfondet og Innovasjonsregion Telemark	Stabil eller økt deltakelse fra bedrifter eller offentlige virksomheter i regionale, nasjonale og internasjonale programsatsinger

Mål for regional utvikling	Målindikator
Tilrettelegge for helsefremmende og inkluderende aktiviteter og områder	Rapportere på antall kommuner med i prosjektet
Fire kommuner starter opp prosjektet Liv og Røre i Telemark fra august 2018. Totalt sju kommuner i fylket er da med i prosjektet.	
Telemark blir programfylke for Program for folkehelsearbeid i kommunene.	Rapportere på antall kommunale prosjekter fylkeskommunen har mottatt statlig støtte til.
Anleggsutbyggere og arrangører av større idretts- og friluftsanslag opplever fylkeskommunen som en forutsigbar samarbeidspartner i planleggings- og oppstartsfasen	Resultater fra omdømmeundersøkelsen
Fylkeskommunal tilskuddsordning til større idretts- og friluftsanslag og forprosjekt på regionale idrettsanlegg	Rapportere på prosentvis økt tilskudd til større idretts- og friluftsanslag og forprosjekt på regionale idrettsanlegg
Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene	Rapportere økonomisk resultat Rapportere om effekter av digitaliseringstiltak
Styrke viljen og evnen til omstilling og utvikling	Mestringsorientert ledelse – måleverdi mellom 4 og 4,5 Mestringsklima – måleverdi mellom 4 og 4,5 Fleksibilitetsvilje – måleverdi mellom 4 og 4,5

11.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak

Her beskrives prioriterte satsingsområder og konkrete tiltak for å nå området mål i økonomiplanperioden.

I langtidsprioriteringer 2018–2021 er ressurser til gjennomføring av tiltak på avdelingen sortert under tre hovedområder, regionale planer, samarbeid om næringsutvikling og utviklingsprosjekter på folkehelse, idrett og friluftsliv. Tiltakene henger sammen med vedtatte handlingsprogram for regionale planer på næring og nyskaping, reiseliv og opplevelser og folkehelse (disse er under revisjon), samt Strategi for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016–2020. I tillegg vedtok fylkeskommunen sin egen frivillighetsmelding i 2017, og nye tiltak er knyttet opp til iverksetting av satsingsområder i denne meldingen.

Utarbeidelse og iverksetting av tre regionale planer

Avdeling for regional utvikling har ansvar for å utarbeide tre regionale planer. Planprosessene har noe ulik framdrift, og konkrete tiltak i 2018 vil være:

- Regional plan for folkehelse 2018–2030 legges frem til endelig politisk behandling våren 2018. Arbeidet med å gjennomføre handlingsprogrammet for planen vil bli førende for det videre folkehelsearbeidet.
- Regional plan for klima 2019–2026 følger vedtatt prosjektplan og et høringsutkast skal legges frem for fylkesutvalget i oktober 2018. Endelig sluttbehandling av planen er planlagt våren 2019.
- Arbeidet med Bypolitikk, fase 1, er tenkt som en innledning til Regional plan for verdiskaping.

Samarbeid om næringsutvikling

Etablering av et forpliktende samarbeid og en organisatorisk infrastruktur som styrker samhandling og økt næringsutvikling i fylket, skal prioriteres. Konkrete tiltak i 2018 vil være:

- Etablere Regionalt partnerskap for næringsutvikling sammen med kommuner, virkemiddelaktører, næringsliv og kunnskapsaktører.
- Styrke samarbeidet med virkemiddelaktørene, næringssselskapene, utdannings-, forsknings- og utviklingsinstitusjonene, inkubatorer, næringshager, LO og NHO, ved å gjennomføre fire samlinger og utarbeide en samarbeidsavtale mellom fylkeskommunen og disse aktørene i 2018.

Arbeidet med å øke bruken av forskning og samhandling med FOU- og kunnskapsaktører er et prioritert satsingsområde for fylkeskommunen. Prosjektet Innovasjonsregionen Telemark skal gi økt verdiskaping for bedrifter i fylket gjennom forskningsdrevet innovasjon. Konkrete tiltak i 2018 vil være:

- Kompetansemeglere skal gjennomføre besøk hos 100 bedrifter som legger vekt på bærekraftig opplevelsesnæring eller grønn vekst. Dette skal resultere i minst to internasjonale prosjekter og 20 forskningsprosjekter som tilsvarer forprosjekter i regionale forskningsfond.
- Samarbeid med ti bedrifter som legger vekt på bærekraftig opplevelsesnæring eller grønn vekst, skal føre til at minimum 50 studenter fra Høgskolen i Sørøst-Norge er involvert i ti studentprosjekter på bachelor og masternivå. Målet er at tre av disse videreføres som større forskningsprosjekter.
- Det skal gjennomføres fire nettverksmøter i året med næringsliv som legger vekt på grønn vekst eller bærekraftig opplevelsesnæring for å mobilisere til forskningsdrevet innovasjon
- Delta i styringsgruppen for Leverandørutviklingsprogrammet (KS og NHO) og arbeide for at lokalt næringsliv blir tilstrekkelig involvert i dialogmøter.
- Delta i omstillingsstyrene som observatør i de tre omstillingskommunene Tinn, Fyresdal og Kragerø.

Utviklingsprosjekter innenfor folkehelse, idrett og friluftsliv

Et hovedmål for det regionale folkehelsearbeidet er å iverksette tiltak som kan utjevne sosial ulikhet ved å tilrettelegge for helsefremmende og inkluderende aktiviteter og områder. Konkrete tiltak i 2018 vil være:

- Gjennomføre prosjektet Liv og røre i Telemark i Bø og Bamble kommuner skoleåret 2017/18. Forberede oppstart i fire nye kommuner til prosjektet fra skolestart 2018 og rekruttere fire kommuner til å sette i gang i 2019/2020.
- Søke om å bli programfylke for den nasjonale satsingen Program for folkehelsearbeid i kommunene og etablere prosjektet i kommunene i fylket.
- Gjennomføre levekårsundersøkelsen Ung i Telemark 2018 på alle ungdomsskoler og videregående skoler i Telemark.

Fylkeskommunen skal følge opp tiltaksplanen i frivillighetsmeldingen og videreutvikle samarbeidet med de fem frivillige organisasjonene fylkeskommunen har en partnerskapsavtale med. Konkrete tiltak i 2018 vil være:

- Videreføre veiledningsarbeidet og fordele stimuleringsmidler til kommuner som utarbeider frivillighetsmeldinger, med mål om at seks nye kommuner igangsetter planarbeid i 2018.
- Utrede om det er grunnlag for at Forum for frivillighet og folkehelse kan bli et formelt høringsorgan på lik linje med de lovpålagte fylkeskommunale rådene eldreråd og råd for personer med nedsatt funksjonsevne.
- Gjennomføre en frivillighetskonferanse i samarbeid med Forumet for frivillighet og folkehelse.

Høstingsbasert friluftsliv og sikring av arealer til friluftslivsformål er satsingsområder i Strategi for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2016–2020. Videre er framtidsrettede regionale og interkommunale idrettsanlegg, toppidrettssatsing og tilrettelegging for store idretts- og friluftsansatninger viktige strategier på idrettsfeltet. Konkrete tiltak i 2018 vil være:

- Gjennomføre prosjektet Kartlegging og verdifastsetting av friluftsområder i kommunene.
- Gjennomføre et forprosjekt knyttet til reduksjon av viltulykker langs veg.
- Iverksette ny tilskuddsordning på fylkeskommunale midler til regionale og interkommunale idrettsanlegg. Følge opp store anleggsprosjekter i fylket.
- Avklare økonomiske støttemuligheter til viktige nasjonale- og internasjonale idretts- og friluftsansatninger i Telemark, som følge av reduksjon og endrede prioriteringer på bruk av regionale utviklingsmidler.

Effektivisering og bedre ressursbruk

Videreføre arbeidet med å digitalisere søknadsprosedyrer til arrangementer og tiltak innen folkehelse og idrett, i samarbeid med avdeling for kultur.

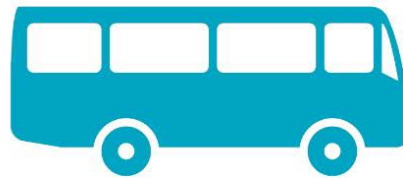
12. Areal og transport

Areal og transport har ansvar for 1900 kilometer fylkesveger, regional og lokal kollektivtransport inkludert skoleskyss, oppfølging av regionale areal- og transportplaner, koordinering av rettleiding og uttalelser til kommunenes samfunnsarealplaner og løyvebehandling. Området skal også legge til rette for fylkets formelle påvirkningsrolle overfor nasjonale myndigheter om statlig samferdsel.

143 millioner kroner til tunnelsikring

Inngå nye busskontrakter
utenfor Grenland

12.1 Økonomisk ramme

Utgangspunktet for områdets økonomiske ramme er vedtatt budsjett og økonomiplan for 2017–2020. Rammen er så korrigert for politiske vedtak gjennom året. I budsjett og økonomiplan for 2018–2021 er rammen i tillegg korrigert for tekniske endringer, endringer som følge av statsbudsjettet og netto økning eller innsparing.

Tekniske endringer for området Areal og transport består av prisvekst med 9 millioner, lønnsvekst med 0,5 millioner, økt pensjonskostnad med 0,3 millioner kroner, samt en omfordeling av midler til drift av biler. Avdelingen har fått 1,5 millioner kroner til å dekke økt merverdiavgift på transporttjenester i statsbudsjettet. Netto innsparing er spesifisert i neste kapittel.

Tall i hele tusen

	2017	2018	2019	2020	2021
Budsjett og økonomiplan 2017–2020	543 612	522 742	519 742	514 242	514 242
Politiske vedtak i 2017		-5 500	-5 500	-5 500	-5 500
Sum tidligere vedtatt budsjett og økonomiplan		517 242	514 242	508 742	508 742
Tekniske endringer, inkl. lønns- og prisvekst		9 942	9 942	9 942	9 942
Endringer som følge av statsbudsjettet		1 500	1 500	1 500	1 500
Økning/innsparing		57 965	33 690	-2 000	-4 000
Vedtatt budsjett og økonomiplan 2018–2021		586 648	559 373	518 183	516 183
Fordeling av ramme		2018	2019	2020	2021
Kollektivtrafikk		279 732	267 782	260 282	258 282
Veg		280 669	265 544	231 854	231 854
Andre områder areal og transport		26 248	26 048	26 048	26 048
Sum fordelt driftsramme		586 648	559 373	518 183	516 183

Sats for merverdiavgift er økt fra 10 til 12 prosent i statsbudsjett for 2018. Dette er nærmere omtalt under kapittel 4.

Tidligere års innsparinger

Reduksjonen i områdets økonomiske ramme fra 2017 til 2018 skyldes innsparinger på til sammen 20,8 millioner kroner fra tidligere års økonomiplaner. Av disse er 13,2 millioner kroner knyttet til fylkesvegområdet, mens 7,7 millioner er knyttet til kollektivområdet. I økonomiplanperioden er det vedtatt ytterligere innsparing på 3 millioner kroner i 2019 og 5,5 millioner i 2020, se tabell under.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Kollektiv	-7 670	-8 670	-14 170	-14 170
Fylkesveg og trafikksikkerhet	-13 200	-15 200	-15 200	-15 200
Sum endring fra 2017	-20 870	-23 870	-29 370	-29 370
Endring fra året før	-	-3 000	-5 500	-

12.1.1 Økte behov og innsparinger

Netto innsparing er summen av områdets økte behov, tiltak skal dekke de økte behovene og tiltak som skal dekke områdets innsparingskrav.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Sum økte behov	59 165	34 490	800	800
Sum innsparinger	-1 200	-800	-2 800	-4 800
Netto økning	57 965	33 690	-2 000	-4 000

I budsjett for 2018 og 2019 er det økning i rammen som følge av fylkestingets samferdselssatsing i vedtak i sak 120/17. I 2020 er innsparinger 2 millioner kroner mer enn økte behov og ytterligere 2 millioner kroner i 2021. Innsparingene kommer som et resultat av fylkestingets sak 47/17 om langtidsprioriteringer. Tiltak som gir økt ramme og tiltak som gir innsparing er beskrevet nærmere under.

Hovedutvalg for samferdsel gjorde i sak 37/17 «Diskusjonsgrunnlag - prinsipp for å redusere/endre kollektivtilbudet» følgende vedtak; «Hovedutval for samferdsel tek saka til orientering og legg til grunn at kollektivtilbudet for 2018 blir oppretthalde på same nivå som i 2017. Utvalet meiner spesielt at det ikkje må gjerast endringar i tilbudet i Kragerø-skjærgården.»

Økte behov

Tabellen under viser området økte behov i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Til hovedutvalgets disposisjon (fylkesveg)	41 465	33 690	-	-
Kollektivtilbudet	10 000	-	-	-
Aksjon skoleveg	5 000	-	-	-
Tilskudd Kragerø fjordbåtselskap IKS	1 000	-	-	-
Tilskudd Brevik fergeselskap IKS	500	-	-	-
Prosjektleder Trafikksikker kommune	350	350	350	350
Reversering: Overføre skyss av funksjonshemmede fra drosje	250	250	250	250
Reversering: Fjerne aksept av periodekort på ekspressbuss	200	200	200	200
Forlenge periode med skyttelbuss på Notodden	200	-	-	-
Medlemskap Lyntogforum og Vestlandsbanen over Haukeli	200	-	-	-
Sum økte behov	59 165	34 490	800	800

«Veg i vellinga»

Fylkestinget vedtok økt ramme til kollektiv og veg i sak 120/17 med til sammen 58 millioner kroner i 2018 og 33,7 millioner i 2019. 10 millioner kroner går til å videreføre kollektivtilbudet i hele Telemark, 5 millioner går til Aksjon skoleveg. Videre er tilskudd til fergene økt med 1 million kroner til Kragerø fjordbåtselskap og 0,5 millioner kroner til Brevik fergeselskap IKS. Det er satt av 41,5 millioner kroner i 2018 og 33,7 millioner kroner i 2019 til hovedutvalgets disposisjon og dette er tiltenkt fylkesveg. Økningen på fylkesveg vil bli innarbeidet i leveranseavtalen til Statens vegvesen og legges frem for hovedutvalg for samferdsel i februar 2018.

Prosjektleder Trafikksikker kommune

Hovedutvalg for samferdsel vedtok i sak 25/17 å bevilge 0,35 millioner kroner til en prosjektstilling hos Trygg Trafikk. Tilskuddet bevilges årlig til prosjektet er gjennomført, eller senest i 2022.

Reversering – Overføre skyss av funksjonshemmede fra drosje til buss

Tiltaket som tidligere er vedtatt og innarbeidet i budsjettrammen, er vanskelig å gjennomføre grunnet årlig inntak av nye funksjonshemmede elever med ulike behov. Det jobbes likevel kontinuerlig med å gjennomføre tiltak for elevene som kan redusere skysskostnader.

Reversering – Fjerne aksept av periodekort på ekspressbuss

Tiltaket, som tidligere er vedtatt og innarbeidet i budsjettrammen, kan ikke gjennomføres som følge av avtaleforhold med transportører.

Forlenge periode med skyttelbuss på Notodden

Elektrifisering av jernbanen frem til Notodden Kollektivterminal er ikke gjennomført ennå. Passasjerfrakt mellom Notodden stasjon og Notodden Kollektivterminal bør fortsette frem til sommeren 2018. Fjernes denne ruta vil det gi et dårligere tilbud for reisende, færre reisende både på buss og tog, og økt bruk av privatbil.

Medlemskap Lyntogforum og Vestlandsbanen over Haukeli, avdeling Telemark

Fylkesutvalget vedtok i sak 108/17 at fylkeskommunen skal søke medlemskap i Lyntogforum for 2018. Før videreføring av medlemskapet skal videreføres skal det evalueres. Økt utgift på 0,2 millioner kroner er dekket ved innsparing innenfor kollektivområdet. Det er kun finansiering for ett år i budsjett.

Innsparinger

Tabellen under viser områdets innsparinger i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Utsette innføring av vedtak om å utvide barnebillett fra 15 år til 17 år	1 000	-	-	-
Avvikle flexiruter med få reisende	200	250	250	450
Reduksjon i Aksjon skoleveg-midler	-	350	350	350
Redusere "Andre driftskostnader"	-	200	300	300
Avvikle avganger med få reisende, eller som gir stor innsparing, og som ikke er bundet opp i skoleskyss	-	-	300	2 100
Gjøre om avganger til bestillingsruter i skolens sommerferie	-	-	1 600	1 600
Sum innsparinger	1 200	800	2 800	4 800

Utsette innføring av vedtak om å utvide barnebillett fra 15 år til 17 år

I samarbeidet om gjennomgående billettering på Østlandet, har hovedutvalg for samferdsel vedtatt i sak 56/15 og sak 17/16 at barnebilletten skal utvides fra 15 år til 17 år. Kostnaden ble innarbeidet i budsjett 2016 med varig virkning, for å kompensere busselskapene for tapte billettinntekter. Innføring er utsatt i påvente av likelydende vedtak, også hos NSB og Ruter AS. Det er tatt høyde for kostnaden på 1 million kroner innenfor kollektiv sin ramme fra 2019.

Avvikle flexiruter med få reisende

Avvikle flexiruter med få reisende eller høyt tilskudd pr. reise i Nissedal, Bø, Sauherad og Drangedal. Tiltaket fører til redusert reisetilbud, og rammer i hovedsak personer som ikke har tilgang på bil. Innsparingen starter i 2018 for å dekke inn økte utgifter til Lyntogforum jf. Fylkesutvalgets sak 108/17.

Reduksjon i Aksjon skoleveg-midler

Som følge av hovedutvalg for samferdsel sitt vedtak i sak 25/17 skal det bevilges 0,35 millioner kroner årlig til en prosjekstilling i Trygg Trafikk knyttet til arbeide med trafikksikker kommune. Dette dekkes inn ved å redusere midlene til Aksjon skoleveg. Både tilskudd til Trygg trafikk og midler til Aksjon skoleveg er innenfor budsjettrammen til fylkesveger. Dette er en omfordeling innenfor rammen.

Redusere «Andre driftskostnader»

Kollektivområdet har en budsjettert kostnadsramme på ca. 315 millioner kroner og i tillegg inntekter på ca. 55 millioner kroner fra belønningsordningen og kommunenes betaling for grunnskoleskyss. Gjennom hele året kan det være økonomisk usikkerhet knyttet til de ulike tjenestene området har ansvar for. Området budsjetterer derfor med en buffer på om lag 1 prosent for å kunne håndtere usikkerheten innenfor egen ramme. Reduksjon i buffer medfører økt sårbarhet for endringer/behov som oppstår i budsjettåret.

Avvikle avganger med få reisende, eller som gir stor innsparing, og som ikke er bundet opp i skoleskyss
Tiltaket går ut på å avvikle avganger med få reisende, redusere bybusstilbudet på Notodden og antall avganger på strekningen Rjukan–Notodden, og innstille flere ruter utført av undertransportører i Vinje, Tokke, Kviteseid og Nissedal. Rutebilselskapene må tas med i prosessen på å velge ut hvilke tiltak som skal velges. Konsekvensene blir et dårligere tilbud, færre reisende og økt bruk av privatbil.

Gjøre om avganger til bestillingsruter i skolens sommerferie

Alle avganger i Vest-Telemark, Tinn og Drangedal gjøres om til bestillingsruter i skolens sommerferie. Tiltaket vil medføre færre reisende med kollektivtransport og økt bruk av privatbil.

12.2 Måleindikatorer

Mål for areal og transport	Måleindikator
0 hardt skadde og drepte i trafikken	Antall hardt skadde og drepte skal reduseres til maksimalt 19 i vegtrafikken i Telemark i 2024. Tallet på utforkjøringsulykker med drepte og hardt skal reduseres med 15 % innen 2019 og 38 % innen 2024. Antall ulykker med myke trafikanter skal reduseres med 15 % innen 2018 og 38 % innen 2024. Kilde: Tabell 10209 hos SSB
Attraktive byer og tettsteder	<u>Telemark</u> 70 % av nye boliger i perioden 2015–2025 er lokalisert innenfor en definert senterstruktur. - Det skal være økt tetthet i alle kommunesenter i fylket målt i folketall og arbeidsplasser i perioden 2014–2025. <u>Grenland</u> - Minimum 80 % av nye boliger innenfor bybåndet. Kilde: GIS-analyse i samarbeid med kommunene
Lettere å reise miljøvennlig	<u>Grenland</u> Andelen personreiser med andre transportmidler enn bil skal øke til minst 35 % innen 2018. Fordeling: - kollektivtransport: 8 % - sykkel: 8 % - gange: 19 % Kilde: Reisevaneundersøkelser 100 % av holdeplasser langs metrolinjene og holdeplasser med flere enn 3 000 påstigende pr. år langs pendellinjene skal utbedres og være universelt utformet. Kilde: Statens vegvesen

Mål for areal og transport	Målindikator
	<u>Telemark</u> Andelen personreiser med gange og sykkel skal øke til 35 % i 2025. Kilde: Reisevaneundersøkelser
God framkommelighet for alle trafikanter	Fylkesvegene er kategorisert i strategisk viktige, viktige og øvrig fylkesveger. Strategisk viktige og viktige fylkesveger skal ikke få redusert standard for spordybde og jevnhet. Etterslepet skal være redusert med 10 % fra 2015 til 2025. Kilde: Nasjonal vegdatabank <u>Grenland</u> Bussene skal være maksimalt 3 minutter forsinket. Kilde: bussenenes sanntidssystem Næringstrafikkens gjennomsnittshastighet i rushtid skal øke minst 10 %.
Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene	Rapportere økonomisk resultat Rapportere om effekter av digitaliseringstiltak
Styrke viljen og evnen til omstilling og utvikling	Mestringsorientert ledelse – måleverdi mellom 4 og 4,5 Mestringsklima – måleverdi mellom 4 og 4,5 Fleksibilitetsvilje – måleverdi mellom 4 og 4,5

12.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak

Her beskrives prioriterte satsningsområder og konkrete tiltak for å nå området mål i økonomiplanperioden.

Et viktig grep i Regional plan for samordna areal og transport i Telemark 2015–2025 (ATP Telemark) er å samordne virkemiddelbruken innenfor hele areal- og transportområdet, for å øke måloppnåelsen. I planen er det definert fem overordnede satsningsområder:

- Satse på hovedferdselsårer – for større mobilitet for arbeidsreisende og næringstransport
- Trygging av skoleveger – for bedre folkehelse og trivsel
- Styrke kollektivknutepunkt – for et mer brukervennlig og effektivt kollektivtilbud
- Effektivisere transportsystemet – for mer miljøvennlig transport, god forvaltning og god framkommelighet
- Styrke byer og tettsteder – for trivsel, miljø og utvikling

I Langtidsprioriteringer 2018–2021 er det i tillegg valgt å løfte fram to spesielle satsingsområder. Disse er Fylkesveg og trafikksikkerhet og Bystrategi Grenland, som inkluderer kollektivtransport i Grenland, Bypakke Grenland, belønningsavtalen 2017–2021 og byvekstavtalen.

Fylkesveger og trafikksikkerhet

Den største utfordringen på fylkesvegbudsjettet i Telemark de kommende fire årene er oppfølging av tunnelsikkerhetsforskriften. Innen 1. januar 2020 skal Porsgrunnstunnelen, Vadfosstunnelen og Kragerøtunnelen oppgraderes. Sammen med prosjektet Kaste–Stoadalen er mye av midlene for 2018–2021 bundet opp. Prioriteringene i investeringsstrategien gjenspeiler dette.

I 2018 fullføres arbeidet med Strategi for drift og vedlikehold av fylkesvegene i Telemark 2019–2028. I løpet av 2017 skal det første fireårige handlingsprogrammet for drift og vedlikehold utarbeides. Målet er at investeringstiltak og drifts- og vedlikeholdstiltak gjensidig forsterker hverandre.

Fylkeskommunen har ansvar for å samordne og anbefale tiltak for å fremme trafikksikkerheten i fylket. Telemark fylkeskommune følger opp den nasjonale nullvisjonen, og følger plan for trafikksikkerhetstiltak etter inspeksjoner langs hovedferdselsårer for 2017–2020. I investeringsstrategien er det satt av 14 millioner kroner til rene trafikksikkerhetstiltak i årene 2018, 2019 og 2020, mens beløpet øker til 20 millioner kroner i 2021. Videre vil tiltak knyttet til utbedringer og etterslep ofte ha en positiv effekt på trafikksikkerheten på strekningen.

Prosjektet Trafikksikker kommune i samarbeid med Trygg Trafikk fortsetter. Skien, Siljan, Kragerø og Bamble forventes sertifisert som trafikksikre kommuner i 2018.

Bystrategi Grenland og kollektivtransport

Fylkeskommunen har en koordinerende rolle i bystrategisamarbeidet. Bypakke Grenland har vedtatt et handlingsprogram, som rulleres hvert år. Totalt ca. 2,7 milliarder kroner ligger inne i pakka. Det settes av 53 millioner kroner årlig på fylkeskommunens investeringsbudsjett til Bypakke Grenland. Dette er en tydelig prioritering fra fylkeskommunens side. Det settes i tillegg av betydelige interne ressurser på avdeling for areal og transport for å følge opp den store satsningen som skjer i Grenland på dette området.

Grenland er ett av ni byområder i landet som kan få byvekstavtale med staten. Avtalen skal sikre miljøvennlig og attraktiv byutvikling, større statlige investeringer og økt samfunnsnytte. Gjennomføring av tiltak gjøres i tett samarbeid med kommunene, Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet.

Fylkeskommunen har ansvaret for kollektivtransporten i fylket. Et attraktivt kollektivtilbud i Grenland er avgjørende for å lykkes i bystrategi-, bypakke- og byvekstarbeidet. I samarbeide med andre offentlige aktører jobbes det med utvikling av kollektivknutepunkt i fylket. Telemark fylkeskommune vil vurdere å gi tilskudd til knutepunktutvikling langs hovedferdselsårer uavhengig av eierskap.

Det pågår et prosjekt for anskaffelse av elektrisk ferge i Brevik. Anskaffelsen startet i 2016 og sluttføres årsskiftet 2018/2019. Prosjektet fikk støtte på 1 million kroner fra Klima- og miljødirektoratet til tegning, prosjektering og utarbeidelse av konkurransegrunnlag. Anskaffelsen kan få virkning for driftsbudsjettet innenfor kollektivområdet og følges derfor tett.

Det er fortsatt viktig å følge opp prosjektet med elektrifiseringen av Bratsbergbanen fram til kollektivterminalen på Notodden. BaneNOR gjennomfører detaljplanlegging i 2017. Fylkeskommunen forventer bygging i 2018, men dette forutsetter bevilgning statsbudsjettet 2018. Dette er ikke lagt inn i forslag til statsbudsjett og fylkesordfører vil følge opp dette i høringen i transport- og kommunikasjonskomiteen og i det videre arbeidet med nasjonal transportplan.

Tiltak - Satse på hovedferdselsårer

- Fv.32 Gimleveggen–Augestadvegen/Lilleelvkrysset i regi av Bypakke Grenland fullføres i 2018.
- Evaluere arbeidet med Nasjonal transportplan 2018-2029, gjennomføres i 2018.
- Lage en statusrapport for tiltakene i handlingsplanen til Plan for intermodal godstransport for Vestfold og Telemark, gjennomføres i 2018.

Tiltak - Trygging av skoleveger

- Sikre skoleveger gjennom Aksjon skolevegordninga», gjennomføres i 2018.
- Gjennomføre strakstiltak for å trygge holdeplasser for skolebarn, gjennomføres i 2018.
- Gang- og sykkelvegprosjektet Lønnevegen–Tangen planlegges å starte i 2018.

Tiltak - Styrke kollektivknutepunkt

- Lage en prioritering for utvikling av knutepunkt som tar hensyn til konkurranseutsetting av lokale bussruter utenfor Grenland fra sommeren 2019.
- Starte opp arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap i knutepunkt.

Tiltak - Effektivisere transportsystemet

- Inngå, som en av sju parter, en byvekstavtale med staten. Gjennomføres i 2018.
- Gjennomføre andre del av helhetlig konseptvurdering av kollektivtrafikken i Grenland, dette må sees i sammenheng med en Byutredning for Grenland, avsluttes i 2018.
- Revidere plan for hovedvegnett for sykkel i Grenland, som sees i sammenheng med mulighetsstudie for sykkelekspressveg på riksveg 36, gjennomføres 2018.
- Lage en strategi for bruk av Intelligente transportsystemer (ITS), starter opp i 2018.
- Gjennomføre pilotprosjekt for nye driftskontrakter. I første halvdel av 2018 vil ny kontrakt inngås for Telemark vest, gjennomføres i 2018.
- Digitalisere søknadsprosess for alle typer skoleskyss. Anskaffe fagsystemet våren 2018. Trinnvis implementering starter i august 2018 og fortsetter i 2019.
- Inngå nye busskontrakter for kollektivtransport utenfor Grenland. Oppstart av kjøring er sommeren 2019. Startet i 2017 og avsluttes i 2018.
- Inngå nye kontrakter om skoleskyss og flexiruter med drosje og turvogn. Oppstart av kjøring i august 2018. Startet i 2017 og avsluttes i 2018.
- Etablere takstsamarbeid med NSB og Vestfold Kollektivtrafikk AS på Vestfoldbanen for reisende mellom byene i Vestfold og Grenland. Gjennomføres i 2018.

Tiltak - Styrke byer og tettsteder

- Fordele tilskudd til fortettingsprosjekter i kommunene – til analyse- og utviklingsarbeid i aktive kommuner. Gjennomføres i 2018.
- Stimulere kommunene i Telemark til utvikling av sentrumsnære turveger med universell utforming gjennom nettverk, temadager og aktiviteter. Gjennomføres i samarbeid med Fylkesmannen, Vegvesenet og Fylkeskommunalt råd for personer med nedsett funksjonsevne. Gjennomføres i 2018.
- Regional plan for kystsonen i Telemark. Ferdigstilles 2018 og vedtas i 2019.

I 3. Kultur

Kultur omfatter arkeologi, nyere tids kulturarv, Den kulturelle skolesekken (DKS), konserter, Ung Kultur Møtes (UKM), teater, museer, festivaler, film, generell kultur, kunstformidling og bibliotek. I tillegg er verdensarvkoordinator faglig tilknyttet avdelingen.

På førsteplass på kulturindeksen innen
tilbud på den kulturelle skolesekken

30 mill.

Tilskudd fra Riksantikvaren til
verdensarven

13.1 Økonomisk ramme

Utgangspunktet for områdets økonomiske ramme er vedtatt budsjett og økonomiplan for 2017–2020. Rammen er så korrigert for politiske vedtak gjennom året. I vedtatt budsjett og økonomiplan for 2018–2021 er rammen i tillegg korrigert for tekniske endringer og netto økning eller innsparing.

Tekniske endringer for området Kultur består av lønnsvekst med 0,5 millioner kroner, prisvekst med 0,6 millioner kroner, økt pensjonskostnad med 0,3 millioner kroner, samt en omfordeling av midler til drift av biler. Netto økning er spesifisert i neste kapittel.

Tall i hele tusen

	2017	2018	2019	2020	2021
Budsjett og økonomiplan 2017-2020	54 444	53 444	53 444	53 444	53 444
Politiske vedtak i 2017		85	85	85	85
Sum tidligere vedtatt budsjett og økonomiplan		53 529	53 529	53 529	53 529
Tekniske endringer, inkl. lønnsvekst		1 549	1 549	1 549	1 549
Økning/innsparing		3 400	1 400	1 400	1 000
Vedtatt budsjett og økonomiplan 2018–2021		58 478	56 478	56 478	56 078
Fordeling av ramme		2018	2019	2020	2021
Kultur		43 708	41 708	41 708	41 308
Bibliotek		5 581	5 581	5 581	5 581
Verdensarvkoordinator		1 829	1 829	1 829	1 829
Kulturarv		7 360	7 360	7 360	7 360
Sum fordelt driftsramme		58 478	56 478	56 478	56 078

Områdets vedtatte budsjettamme reduseres fra 2017 til 2018 med 1 million kroner. Dette skyldes innsparinger fra tidligere års økonomiplaner.

For kommende økonomiplanperiode har fylkestinget vedtatt en økning av områdets økonomiske ramme. Dette omtales nærmere i neste kapittel.

13.1.1 Økte behov og innsparinger

Netto økning er summen av områdets økte behov og innsparinger.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Sum økte behov	3 450	1 450	1 450	1 050
Sum innsparinger	-50	-50	-50	-50
Netto økning	3 400	1 400	1 400	1 000

Økte behov

Tabellen under viser områdets økte behov i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Til hovedutvalgets disposisjon	1 500			
Videreføre saksbehandlerstilling arkeologi	850	850	850	850
Mulighetsstudie OL Telemark 2026	500			
Driftstilskudd Vitensenteret/DuVerden	400	400	400	
Driftsstøtte til Vinjesenteret	200	200	200	200
Sum økte behov	3 450	1 450	1 450	1 050

Til hovedutvalgets disposisjon

Fylkestinget bevilget 1,5 millioner kroner til hovedutvalgets disposisjon i 2018.

Videreføre saksbehandlerstilling arkeologi

Grunnet stor pågang av plansaker og dispensasjonssaker, i tillegg til store prosjekt som E18 og datasenter på Gromstul er stillingen innen kulturarv som ble inndratt i 2017 budsjettet tilbakeført i 2018-budsjettet.

Mulighetsstudie OL Telemark 2026

Mulighetsstudiet OL Telemark 2026 har fått tilskudd på 0,5 millioner kroner i 2018.

Driftstilskudd Vitensenteret/DuVerden

Fylkestinget har i perioden 2018-2020 bevilget 0,4 millioner kroner pr. år i driftstilskudd til Vitensenteret/DuVerden i Porsgrunn.

Driftsstøtte til Vinje-senteret

Det er foreslått å gå inn med en fast driftsstøtte til Vinje-senteret som er under etablering i Vinje.

Innsparinger

Tabellen under viser områdets innsparinger i økonomiplanperioden.

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Tilskuddmidler	790	790	790	790
Team bibliotek	550	550	550	550
Reduserte driftsmidler	410	410	410	410
Endring og konkretisering av tidligere vedtatte innsparinger	-1 700	-1 700	-1 700	-1 700
Sum innsparinger	50	50	50	50

Tilskuddsmidler

Det foreslås å redusere tilskuddsmidler til; ikke lovpålagte og ikke statlig delfinansierte tiltak som barnehagekonserter, institusjonskonserter, offentlige konserter og tilskudd til kulturkurs. Dette vil kunne redusere muligheten for utøvere til å få oppdrag i fylket, men vil ikke redusere statlige tilskuddsmidler.

Innen Den Kulturelle skolesekken (DKS) er det satt av fylkeskommunale midler til å stimulere til lokale produksjoner. Fylkestinget har vedtatt å redusere denne støtten slik at det vil være 0,32 millioner kroner tilbake som stimuleringsmidler.

Støtte til den kulturelle spaserstokken er en ikke-øremerket støtte gitt i rammetilskuddet til fylkeskommunen. Fylkestinget har vedtatt å redusere denne støtten fra 1 million kroner til 0,7 millioner kroner. Dette er støtte til kommunene som arrangerer denne aktiviteten. Dette vil redusere muligheten for utøvere til å få oppdrag i fylket.

Nynorsk kultursentrum har søkt fylkeskommunen om 0,73 millioner kroner som driftsmidler for 2018. I tillegg har de søkt om 1,08 millioner kroner som støtte til basisutstilling i Vinjesenteret. Fylkestinget har vedtatt å omprioritere 0,2 millioner kroner fra utviklingsmidler UNESCO til driftsstøtte til senteret. Ifølge innkomne søknader de siste to årene viser det seg at det ikke har vært behov for 1 million kroner til utviklingsmidler, og dermed omprioriteres det midler herfra til driftsstøtte til Vinjesenteret.

Team bibliotek

Etter flytting av kontor fra Nome til fylkeshuset i Skien, i tillegg til endrede oppgaver til fylkesbiblioteket, er det mulig å omprioritere og avvikle oppgaver som gjør det mulig å redusere med en stilling på team bibliotek.

Reduserte driftsmidler

Det er budsjettert med reduksjon i midler til deltagelse på kurs og konferanser, i tillegg til befaringer og fellesarrangement for avdelingen.

Reversering og konkretisering av tidligere vedtatte innsparinger

Det er i tidligere økonomiplan vedtatt 1 million kroner i reduksjon i tilskudd til kulturformål. Dette har fylkestinget vedtatt å reversere, for å unngå kutt i viktige kulturtilskudd som bidrar til aktivitet i fylket. I tillegg er 0,7 millioner kroner innsparing vedtatt i tidligere økonomiplan fordelt mellom regional utvikling og kultur ved deling av områdene. Disse innsparingene er konkretisert i tabellen over.

Økte behov det ikke er funnet rom for i økonomiplanen

Fylkestinget vedtok i LTP 2018–2021 følgende: «*Innenfor hovedutvalg for kultur, idrett og folkehelse sitt område brukes driftsmidler til å bidra til investeringer på viktige kulturarenaer i fylket. Dette bes hensyntatt i fremtidig budsjett og handlingsplan*».

Med de store reduksjonene i driftsrammene på grunn av reduserte inntekter og økte finansutgifter er det ikke funnet rom for å bidra til andres investeringer. Fylkestinget har lagt vekt på å opprettholde tilskuddene til kulturformål, og økt rammen til kulturområde med 1 million kroner for å gjøre dette mulig.

Telemark Museum har søkt Kulturdepartementet om 42 millioner kroner i tilskudd til nytt museumsbygg. I søknaden til departementet er det forutsatt en fylkeskommunal delfinansiering på 21 millioner kroner. Fylkeskommunen har ikke formelt mottatt noen søknad på 21 millioner kroner om økonomisk støtte til realisering av bygget, men er i dialog med Telemark Museum om finansiering av nytt bygg. Pr. i dag harmonerer ikke forventningen til bidrag fra fylkeskommunen med det som anses realistisk. Det vil bli lagt frem en sak til politisk behandling etter at saken er grundigere utredet. I forslaget til statsbudsjett er det ikke foreslått statlig støtte til nybygg på Telemark museum.

Norsk Industriarbeidermuseum har søkt Kulturdepartement om 6 millioner kroner tilskudd til bygg over Tungtvannskjelleren på Vemork. Telemark fylkeskommune har mottatt søknad om 3 millioner kroner til samme formål, i tillegg er det i søknaden budsjettert med 1 million kroner i regionale utviklingsmidler. Totalsum for bygget er på 19,2 millioner kroner. I forslaget til statsbudsjett var det ikke foreslått statlig støtte til museumsbygg over Tungtvannskjelleren.

Videre har Europas Blues Senter på Notodden søkt kulturrådet om et årlig tilskudd på 1,45 millioner kroner til etablering og drift av kompetansesenter for rytmisk musikk på Notodden. Fylkeskommunen har mottatt søknad om årligdriftsstøtte fra Europas Blues Senter på 0,35 millioner kroner for årene 2018, 2019 og 2020 til senter for rytmisk musikk.

Med de knappe ressursene som er til rådighet har fylkestinget vedtatt å prioritere fast driftsstøtte til Vinjesenteret fremfor disse nyetableringene, da senteret alt har fått et første tilskudd over statsbudsjettet og arbeidet er satt i gang.

Blir nybyggene og kompetansesenteret realisert vil det sannsynligvis føre til økte utgifter til driftsstøtte fra Telemark fylkeskommune. Fylkestinget har ikke funnet rom til å øke budsjettet for å kunne finansiere så omfattende behov på kulturområdet.

I forslaget til statsbudsjettet for 2018 er det lagt inn kutt på flere millioner i tilskuddsordningene for kulturarv-området. Dette kan få følgekonskvenser for istandsettingsprosjekter for kulturarv i Telemark og planlagte verdensarvprosjekter.

13.2 Måleindikatorer

Mål for kultur	Måleindikator
Økt attraktivitet som bo- og besøkssted	Økt besøkstall til bibliotek- og kulturattraksjoner hvor fylkeskommunen er en samarbeidspartner eller bidragsyter
Tilrettelegge for gode bibliotekstjenester ved blant annet å arrangere kompetansehevende læringsnettverk/kurs for bibliotekansatte i Telemark.	Tilfredsheten til deltakerne på kompetansehevende nettverk/kurs skal innen 2021 være 4 eller bedre på en skala fra 1 til 5.
Effektivisere arbeidsprosessene og øke utnyttelsen av ressursene	Rapportere økonomisk resultat Rapportere om effekter av digitaliseringstiltak
Styrke viljen og evnen til omstilling og utvikling	Mestringsorientert ledelse – måleverdi mellom 4 og 4,5 Mestringsklima – måleverdi mellom 4 og 4,5 Fleksibilitetsvilje – måleverdi mellom 4 og 4,5

13.3 Prioriterte satsingsområder og tiltak

I budsjett- og økonomiplanen for 2017–2020 er det angitt to satsingsområder som samsvarer med målene:

- øke attraktiviteten som bo- og besøkssted
- legge til rette for gode bibliotekstjenester

I tillegg er det i Strategi for kultur og kulturarv definert fem prioriterte temaområder: Rjukan–Notodden industriarv, Telemarkskanalen regionalpark, kultur, kulturarv og fylkesbiblioteket. Inntil en revidert strategiplan er vedtatt vil de gjeldende satsingsområdene og de prioriterte tematiske områdene ha prioritet.

Tilrettelegge for gode bibliotekstjenester

Fylkesbiblioteket skal tilrettelegge for gode bibliotekstjenester, som for eksempel ved å støtte opp om fellestiltak som transportordning mellom bibliotekene, Pressreader, e-bøker og Sommerles.

Fylkesbiblioteket skal legge til rette for kompetansehevende tiltak for bibliotekene i fylket.

Effektivisering og bedre ressursbruk

Automatisere og digitalisere søknadsprosedyrer til arrangementer og tiltak

Økt attraktivitet som bo- og besøkssted

Bruk av kulturarven som en bærer av stedsidentitet og ressurs som grunnlag for verdiskaping, kunnskapsutvikling og opplevelser i hele Telemark.

Bruke fylkesbiblioteket sin rolle med å legge til rette for at folkebibliotekene blir en viktig aktør i lokal stedsutvikling. Folkebibliotekene skal være en møteplass for å skape attraktive lokalsamfunn og bidra til bolyst.

Utviklingsorientert organisasjon

I Strategi for kultur og kulturarv er det definert fem prioriterte temaområder: Kultur, kulturarv, fylkesbiblioteket, Rjukan–Notodden industriarv og Telemarkskanalen regionalpark. Inntil en revidert strategiplan er vedtatt vil de gjeldende satsingsområdene og de prioriterte tematiske områdene ha prioritet.

På kulturområdet skal videreutvikling av tilbudet i Den kulturelle skolen for det trettenårige skoleløpet og oppfølging av mål og gjennomføring av handlingsdelen til Strategi for kultur og kulturarv ha prioritet.

På kulturarvområdet skal synliggjøring av kulturarv som grunnlag for utvikling og verdiskaping, formidling av kulturminner og kompetanseheving for kommuner, eiere, håndverkere og forvaltningen ha særlig prioritet.

På bibliotekområdet skal kompetansehevende tiltak for ansatte i bibliotekene i Telemark og synliggjøring av bibliotekets verdi i lokalsamfunnet ha særlig prioritet.

For Rjukan–Notodden industriarv skal arbeidet med oppfølging av forvaltningsplanen ha prioritet.

For Telemarkskanalen regionalpark skal arbeidet for å forbedre organiseringen og videreutvikle samarbeidet om markeds- og salgsarbeid mellom offentlige og private næringsaktører ha prioritet. Et felles løft for kvalitetssikring av kulturopplevelser, produkter og tilbud på og langs Telemarkskanalen, som igjen bidrar til å bygge Telemarkskanalen som merkevare, vil være viktig. Det samme gjelder opplevelsesutvikling knyttet til Telemarkskanalens historie og at kanalen får status som et fredet teknisk og industrielt kulturminne. Videre blir det viktig å videreutvikle samarbeidet mellom offentlige og private næringsaktører, og frivillige i utviklingen av attraksjonsklyngene.

Verdensarven

Arbeidsprogrammet innen verdensarven blir besluttet av Verdensarvrådet som tar sikte på å fullføre alle pågående arbeid og prosjekter i verdensarven i 2018. Grunnet store tilskuddsytelser for pågående arbeider vil det ikke bli foreslått nye prosjekter i verdensarvråd for 2018.

Verdensarvarbeidet har vært godt og målrettet i 2017 som blir viderført i 2018. Viktigste milepæler for året er følgende:

- Mannheimen på Rjukan brant ved inngangen til året. Bygget er nå reddet gjennom forsikring og tilskuddsmidler. Bygget restaureres vinter 2017/2018 med sikte på ferdigstillelse.
- Prosjekt tømmerrenna, Lienfoss bro og Lienfoss kulturmiljø på Notodden har hatt høy prioritet i 2017. Prosjektet videreføres i 2018 med sikte på ferdigstillelse.
- «Prosjekt undervisningsopplegg i verdensarven» forlenges fra 1 til 2 år etter fullfinansiering. Prosjektet avsluttes dermed etter målsetningen sommeren 2018.
- Nytt verdensarvsenter autorisert, Norsk Industriarbeidermuseum (NIA) er tildelt det ærefulle oppdraget for 5 år fra juni 2017.
- Etableringen av Verdensarvsenter juni 2017 fører til videre arbeid med innholdet i senteret med å lage basisutstilling for verdensarvsenter. Dette arbeidet gjøres i tett samarbeid med Norges Verdensarv og NIA
- Profil og kommunikasjonsplattform utarbeides og ferdigstilles til verdensarvråd høsten 2017
- Samarbeid med avdeling for areal og transport for å få Tinnosbanen på agendaen i NTP og en mulighet for tømmerterminal for Telemark på Gransherad.
- Slippen på Tinnoset restaureres skal være ferdig til slippsetting av MF «Storegut» våren 2018. MF «Storegut» sertifisert for 249 passasjerer i 2017.
- Rjukan - Notodden Industriarv: Verdensarvkoordinator valgt inn som styremedlem i Norges Verdensarv
- Nytt prosjekt knyttet masterplan for reiseliv og næringsutvikling satt i gang i henhold til vedtatt forvaltningsplan. Verdensarvråd, regional- og lokalforvaltning, samt verdensarvsenter involvert. Prosjektperioden avsluttes våren 2018.
- Tungtvannskjeller på Vemork utgraves til nytt formidlingsområde under NIA.

Verdensarvrådet vil i november 2017 vurdere søknad om tilskudd til mindre forprosjekter, fortrinnsvis knyttet til nye hovedprosjekter i 2019. Prioriteringene her avklares høsten 2017.

I 4. Tabellvedlegg

1. Budsjettskjema 1 A – Drift (tabell 1)
2. Budsjettskjema 1 B – Drift (tabell 2)
3. Økonomisk oversikt – Drift
4. Budsjettskjema 2A – Investering (tabell 1)
5. Budsjettskjema 2B – Investering (tabell 2)
6. Økonomisk oversikt – Investering
7. Prosjektrammer investering
8. Oversikt netto innsparing – Drift

Budsjettskjema 1A - Drift (tabell 1)

Tall i hele tusen

	Regnskap 2016	Opprinnelig budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Skatt på inntekt og formue	-911 882	-922 670	-959 600	-961 100	-962 500	-964 000
Ordinært rammetilskudd	-1 143 004	-1 180 930	-1 146 400	-1 136 700	-1 130 100	-1 131 800
Andre generelle statstilskudd *)	-8 890	-8 753	-10 056	-11 418	-11 028	-11 369
Sum frie disponible inntekter	-2 063 776	-2 112 353	-2 116 056	-2 109 218	-2 103 628	-2 107 169
Rente- gebyrinntekter og utbytte	-14 131	-9 000	-9 000	-8 000	-8 000	-8 000
Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter	45 918	53 200	50 000	58 900	66 900	81 900
Avdrag på lån/bruk av lån	68 810	60 300	71 200	75 500	80 300	85 800
Netto finansinnt./utg.	100 597	104 500	112 200	126 400	139 200	159 700
Til dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk						
Til ubundne avsetninger	67 754	40 794	39 627	34 731	10 891	11 832
Bruk av tidligere regnsk.m. mindreforbruk	-39 954	-	-	-	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-5 087	-10 831	-65 838	-33 840	-	-
Bruk av bundne avsetninger	-	-	-	-	-	-
Netto avsetninger	22 713	29 963	-26 211	891	10 891	11 832
Overført til investeringsbudsjettet	55 000	42 500	53 000	58 000	85 000	85 000
Til fordeling drift	-1 885 466	-1 935 390	-1 977 067	-1 923 927	-1 868 537	-1 850 637
Sum fordelt til drift (skjema 1B)	1 830 676	1 935 390	1 977 067	1 923 927	1 868 537	1 850 637
Mer (+)/ mindre(-)forbruk	-54 790	-	-	-	-	-

*) Rentekompensasjon for veg og skole inngår i andre generelle statstilskudd.

Budsjettskjema 1B - drift (tabell 2)

	Tall i hele tusen				
	Opprinnelig Budsjett 2 017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Politisk styring og ledelse	28 869	29 171	29 921	29 171	29 171
Administrasjon og fellestjenester	154 349	139 896	137 716	135 536	135 536
Videregående opplæring	987 946	1 006 219	988 169	979 469	964 469
Tannhelse	74 806	76 675	76 045	74 925	74 925
Regional utvikling	47 223	51 430	39 340	38 390	37 890
Areal og transport	543 612	586 648	559 373	518 183	516 183
Kultur	54 444	58 478	56 478	56 478	56 078
Pensjon- og lønnsavsetning	44 141	28 551	36 886	36 386	36 386
Sum til fordeling drift	1 935 390	1 977 067	1 923 927	1 868 537	1 850 637

Vedlegg 2

Økonomisk oversikt - drift

Tall i hele tusen

	Regnskap 2016	Opprinnelig budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	48 925	52 668	1 500	1 600	1 100	1 100
Andre salgs- og leieinntekter	44 833	25 450	100 075	100 705	101 325	101 325
Overføringer med krav til motytelse	189 725	155 748	238 616	235 891	232 081	232 081
Rammetilskudd	1 143 004	1 181 120	1 146 590	1 136 890	1 130 290	1 131 990
Andre statlige overføringer	264 459	192 736	238 729	240 091	239 701	240 042
Andre overføringer	10 082	7 118	9 758	9 758	9 758	9 758
Skatt på inntekt og formue	911 882	922 670	959 600	961 100	962 500	964 000
Eiendomsskatt	-	-	-	-	-	-
Andre direkte og indirekte skatter	-	-	-	-	-	-
Sum driftsinntekter	2 612 910	2 537 509	2 694 868	2 686 035	2 676 755	2 680 296
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	830 040	816 650	845 731	854 566	856 366	856 366
Sosiale utgifter	241 974	245 842	259 120	266 533	254 672	272 036
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	799 714	870 302	955 524	903 454	831 074	815 574
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	156 506	155 492	156 850	146 850	146 850	146 850
Overføringer	314 999	269 903	345 892	342 992	342 192	341 792
Avskrivninger	96 788	105 489	122 517	138 999	147 467	157 564
Fordelte utgifter	-27 041	-1 761	-5 256	-5 256	-3 256	-3 256
Sum driftsutgifter	2 412 980	2 461 916	2 680 378	2 648 138	2 575 365	2 586 927
Brutto driftsresultat	199 930	75 593	14 490	37 897	101 390	93 369

	Regnskap 2016	Opprinnelig budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	16 828	11 113	11 100	10 100	10 100	10 100
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	-	-	-	-	-	-
Sum eksterne finansinntekter	16 828	11 113	11 100	10 100	10 100	10 100
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	45 976	53 300	50 051	58 951	66 951	81 951
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	69 305	60 812	71 513	75 813	80 613	86 113
Utlån	-	-	-	-	-	-
Sum eksterne finansutgifter	115 281	114 112	121 565	134 765	147 565	168 065
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-98 453	-102 999	-110 465	-124 665	-137 465	-157 965
Motpost avskrivninger	96 788	105 489	122 517	138 999	147 467	157 564
Netto driftsresultat	198 265	78 083	26 542	52 231	111 392	92 969
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	39 954	-	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	17 959	13 776	70 050	33 840	-	1 272
Bruk av bundne fond	13 373	12 138	11 941	10 941	2 641	2 641
Sum bruk av avsetninger	71 286	25 914	81 991	44 781	2 641	3 913
Overført til investeringsregnskapet	59 181	43 126	53 000	58 000	85 000	85 000
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	-	-	-	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	124 322	60 861	52 533	37 012	27 033	11 882
Avsatt til bundne fond	31 258	10	3 000	2 000	2 000	-
Sum avsetninger	214 761	103 997	108 533	97 012	114 033	96 882
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	54 790	-	-	-	-	-

Budsjettskjema 2A - investering

Tall i hele tusen

	Regnskap 2016	Opprinnelig budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Investeringer i anleggsmidler	669 242	912 182	680 450	672 900	310 200	273 300
Utlån og forskutteringer	-	500	500	500	500	500
Kjøp av aksjer og andeler	3 096	2 900	3 200	3 200	3 200	3 200
Avdrag på lån	-	-	-	-	-	-
Dekning av tidligere års udekket	-	-	-	-	-	-
Avsetninger	955	-	-	-	-	-
Årets finansieringsbehov	673 293	915 582	684 150	676 600	313 900	277 000
Finansiert slik:						
Bruk av lånemidler	310 246	334 088	210 938	353 965	170 548	106 137
Inntekter fra salg av anleggsmidler	2 738	-	-	101 000	-	35 000
Tilskudd til investeringer	14 068	291 148	-	-	-	-
Kompensasjon for merverdiavgift	123 971	166 316	120 013	121 235	55 152	47 663
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	160 149	45 000	243 100	-	-	-
Andre inntekter	41	-	-	-	-	-
Sum ekstern finansiering	611 212	836 551	574 050	576 200	225 700	188 800
Overført fra driftsbudsjettet	59 181	45 300	53 000	58 000	85 000	85 000
Bruk av tidligere års udisponert	-	-	-	-	-	-
Bruk av avsetninger	2 900	33 731	57 100	42 400	3 200	3 200
Sum finansiering	673 293	915 582	684 150	676 600	313 900	277 000
Udekket/udisponert	-	-	-	-	-	-

Budsjettskjema 2B - Investering (tabell 2)

Tall i hele tusen

Investeringstiltak	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Større utstyr skoler	3 500	3 500	3 900	3 900
Totalt utstyr skole	3 500	3 500	3 900	3 900
Tannhelse - oppgradering utstyr	3 100	3 200	3 300	3 400
Totalt utstyr tannhelse	3 100	3 200	3 300	3 400
IT-investering felles	3 000	3 000	3 000	3 000
Totalt IT	3 000	3 000	3 000	3 000
Fv 32 Lilleelvgate, Porsgrunn	142 500	-	-	-
Bypakke fase 1 fv i Porsgrunn	54 400	-	-	-
Bypakke fase 1 fv i Skien	82 200	-	-	-
Bypakke kommuneovergripende	11 000	53 000	53 000	53 000
Planlegging Bypakke fase 2	2 000	-	-	-
Prosjektkontor Bypakka	4 000	-	-	-
Bypakke Grenland fase 1	296 100	53 000	53 000	53 000
Kollektivtransport - drift	1 000	5 000	-	-
Totalt kollektivtransport	1 000	5 000	-	-
Større prosjekt veg	23 225	5 500	84 500	54 500
Utbedring og etterslep	80 500	51 500	24 000	85 000
Gang- og sykkelveger	13 899	3 000	-	4 000
Trafikksikkerhetstiltak	14 000	14 000	14 000	20 000
Miljø- og servicetiltak	1 079	-	-	1 000
Kollektivtiltak og universell utforming	1 874	-	-	-
Grunnerverv og planlegging	7 000	5 000	5 000	6 000
Infrastruktur og regional utvikling	1 500	-	-	-
Tunnelsikring	1 480	135 700	-	-
Fylkesveger utenom bypakka	144 557	214 700	127 500	170 500
Skien vgs Klosterøya	123 405	-	-	-
Utbygging Hjalmar Johansen vgs.	900	-	-	-
Samlokalisering Bamble vgs.	10 000	180 000	34 000	-
Samlokalisering Porsgrunn vgs.	35 000	145 000	20 000	12 000
Fylkeshuset, renovering og oppgradering	5 000	35 000	35 000	-
Ombygging mindre prosjekter	15 000	-	-	-
Nybygg og ombygging	189 305	360 000	89 000	12 000
Renovering av bygg	10 000	10 000	10 000	10 000
Oppgradering brann og tekniske anlegg	20 383	14 000	14 000	11 000
Universell utforming	5 005	2 000	2 000	2 000
Effektive skolelokaler	5 000	5 000	5 000	5 000
Rullerende prosjekt bygg	40 388	31 000	31 000	28 000
Investering bygg	229 693	391 000	120 000	40 000
Investering anleggsmidler	680 950	673 400	310 700	273 800
Egenkapitalinnskudd KLP	3 200	3 200	3 200	3 200
Sum investeringsprogram	684 150	676 600	313 900	277 000

Investeringerbudsjett i brutto investeringsutgifter.

Økonomisk oversikt - investering

Tall i hele tusen

	Regnskap 2016	Opprinneli g budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	2 738	-	-	101 000	-	35 000
Andre salgsinntekter	41	-	-	-	-	-
Overføringer med krav til motytelse	160 149	45 000	243 100	-	-	-
Kompensasjon for merverdiavgift	123 971	166 316	120 013	121 235	55 152	47 663
Statlige overføringer	14 068	291 148	-	-	-	-
Andre overføringer	-	-	-	-	-	-
Renteinntekter og utbytte	-	-	-	-	-	-
Sum inntekter	300 966	502 464	363 113	222 235	55 152	82 663
Utgifter						
Lønnsutgifter	2 326	1 850	-	-	-	-
Sosiale utgifter	649	-	-	-	-	-
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	539 637	744 017	560 338	551 665	255 048	225 637
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	2 617	-	-	-	-	-
Overføringer	123 986	166 316	120 113	121 235	55 152	47 663
Renteutgifter og omkostninger	27	-	-	-	-	-
Fordelte utgifter	-	-	-	-	-	-
Sum utgifter	669 242	912 182	680 450	672 900	310 200	273 300
Finanstransaksjoner						
Avdrag på lån	-	-	-	-	-	-
Utlån	-	500	500	500	500	500
Kjøp av aksjer og andeler	3 096	2 900	3 200	3 200	3 200	3 200
Dekning av tidligere års udekket	-	-	-	-	-	-
Avsatt til ubundne investeringsfond	545	-	-	-	-	-
Avsatt til bundne investeringsfond	409	-	-	-	-	-
Sum finansieringstransaksjoner	4 051	3 400	3 700	3 700	3 700	3 700
Finansieringsbehov	372 326	413 119	321 038	454 365	258 748	194 337

	Regnskap 2016	Opprinneli g budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Dekket slik:						
Bruk av lån	310 246	334 088	210 938	353 965	170 548	106 137
Salg av aksjer og andeler	-	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	-	-	-	-	-	-
Overført fra driftsregnskapet	59 181	45 300	53 000	58 000	85 000	85 000
Bruk av tidligere års udisponert	-	-	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	-	33 731	55 819	42 400	3 200	3 200
Bruk av bundne driftsfond	-	-	-	-	-	-
Bruk av ubundne investeringsfond	2 900	-	1 281	-	-	-
Bruk av bundne investeringsfond	-	-	-	-	-	-
Sum finansiering	372 326	413 119	321 038	454 365	258 748	194 337
Udekket/udisponert						
	-	-	-	-	-	-

Prosjektrammer investering

Tall i hele tusen

	<i>Tidligere vedtatt prosjekt- ramme *</i>	<i>Vedtatt prosjekt- ramme FT- 120/17</i>	<i>Endring prosjekt- ramme</i>	<i>Kommentar</i>
--	--	---	--	------------------

* Vedtatt ramme er sum av tidligere vedtak og inkluderer foreslåtte endringer i økonomirapport 2. tertial 2017.

Investering utstyr og IT

I22801701	Utstyr skolene 2017	470	470	-
I22801801	Investering utstyr skolene 2018	3 500	3 500	-
I22801901	Investering utstyr skolene 2019	3 500	3 500	-
I22802001	Investering utstyr skolene 2020	3 900	3 900	-
I22802101	Investering utstyr skolene 2021	3 900	3 900	-
	Utstyr skole	15 270	15 270	-

I34001701	Tannhelse investering 2017	4 000	4 000	-
I34001801	Investering tannhelse 2018	3 100	3 100	-
I34001901	Investering tannhelse 2019	3 200	3 200	-
I34002001	Investering tannhelse 2020	3 300	3 300	-
I34002101	Investering tannhelse 2021	3 400	3 400	-
	Investering tannhelse	17 000	17 000	-

I11441701	IT-investering 2017	4 000	4 000	-
I11441702	Prosjektregnskap BYOD - investering	3 500	3 500	-
I11441801	IT-investering 2018	3 000	3 000	-
I11441901	IT-investering 2019	3 000	3 000	-
I11442001	IT-investering 2020	3 000	3 000	-
I11442101	IT-investering 2021	3 000	3 000	-
	Investering IT	19 500	19 500	-

I55201801	Investering kollektiv 2018-2019	6 000	6 000	-
	Investering kollektiv	6 000	6 000	-

Fylkesveg utenom bypakka

I55101101	Refusjon Fv34 Mjølner-Kleppveien, Porsgrunn	10 000	10 000	-	
I55101203	Fv 109 Klovdalsåsen-Gongekleiv-Åsland	23 025	23 025	-	
I55101303	Fv 359 Lunde - Bø, inkl Kleppe bru	26 868	26 842	-26	Sluttregnskap 2017
I55101501	Bruer, tiltak aksellast	16 640	16 640	-	
I55101601	Fv 503 Dyrland bru	19 300	19 300	-	
I55101605	Fv 45 Eidsborg	10 600	10 521	-79	Sluttregnskap 2017
I55101701	Fv 359 Kaste-Stoadalen	152 000	152 000	-	
I55101703	Ledig investeringsramme fv	5 353	18	-5 335	Omdisponere
	Større prosjekt veg	263 786	258 346	-5 440	
I55101807	Utbedring og etterslep 2018	20 000	20 000	-	
I55101903	Utbedringer og etterslep 2019-2022	218 000	208 000	-10 000	Omdisponere
I55101808	Veg i vellinga		98 000	98 000	Nytt prosjekt
	Utbedring og etterslep	238 000	326 000	88 000	

Tall i hele tusen

		Tidligere vedtatt prosjekt- ramme *	Vedtatt prosjekt- ramme FT- 120/17	Endring prosjekt- ramme	Kommentar
<i>* Vedtatt ramme er sum av tidligere vedtak og inkluderer foreslåtte endringer i økonomirapport 2. tertial 2017.</i>					
I55101102	Sykkelvegtiltak Grenland	33 057	33 211	154	Sluttregnskap 2017
I55101204	Fv 152 Folkestad Bru-Sommarland	54 400	54 400	-	
I55101502	Fv 38 Vrådal sentr.-Straumsnes	23 000	23 000	-	
I55101602	Fv 602 Setremoen-Midtskogen	20 400	20 400	-	
I55101802	Fv Lønnevegen-Tangen	13 250	13 250	-	
I55101902	Fv 355 GS refusjon til Fyresdal kommune, forskutteringsavtale	3 000	3 000	-	
I55101904	Gang- og sykkelveger 2019-2022	8 000	8 000	-	
	Gang- og sykkelveger	155 107	155 261	154	
I55101401	Rassikring FV 355 Våmur og FV503 La	30 500	30 500	-	
I55101503	Tiltak utf.ulykker utenom Bypakke	26 000	26 000	-	
I55101504	Sikring kryssningsted. utenom Bypakke	9 000	9 000	-	
I55101505	TS inspeksjoner utenom Bypakke	22 000	22 000	-	
I55101905	Trafikksikkerhet 2019-2022	68 000	68 000	-	
	Trafikksikkerhetstiltak	155 500	155 500	-	
I55101506	Støytiltak, vannforv. mm	2 000	2 000	-	
I55102101	Miljø og servicetiltak 2021	1 000	1 000	-	
	Miljø- og servicetiltak	3 000	3 000	-	
I55101105	Oppgradering signalregulerte kryss, Grenland	22 400	22 312	-88	Sluttregnskap 2017
I55101109	Oppgradering av holdeplasser, Grenland	33 300	33 076	-224	Sluttregnskap 2017
I55101507	Oppgr.holdepl.utenom Bypakke	6 980	6 980	-	
I55101508	Kollektivknutepunkt	5 740	5 740	-	
I55101515	Kollektivtiltak, belønningsmidler	10 000	10 000	-	
I55102201	Kollektiv og universell utforming 2022	1 000	1 000	-	
	Kollektivtiltak og universell utforming	79 420	79 108	-312	
I55101110	Fv32 planlegging og grunnnerv				
	Lilleelvgate	14 527	14 527	-	Sluttregnskap 2017
I55101321	Bypakke Grenland - planlegging	26 800	26 730	-70	Sluttregnskap 2017
I55101509	Planlegging utenom Bypakke	26 300	19 600	-6 700	Omdisponere
I55101510	Grunnerverv utenom Bypakke	8 000	5 100	-2 900	Omdisponere
I55101906	Grunnerverv og planlegging 2019-2022	22 000	22 000	-	
	Grunnerverv og planlegging	97 627	87 957	-9 670	
I55101512	Rjukan torg/Sam Eydes gate	2 500	2 500	-	
I55101513	Fv359 Stasjonsvegen i Bø	25 000	25 000	-	
I55101603	Fv Stavsro ved Gaustadtoppen	6 300	6 300	-	
	Infrastruktur og regional utvikling	33 800	33 800	-	
I55101702	Tunneloppgradering planlegging	8 000	7 480	-520	Redusert ramme
I55101804	Porsgrunnstunnelen	103 000	135 700	32 700	Økt ramme
I55101805	Kragerøtunnelen	30 000	-	-30 000	Redusert ramme
I55101806	Vadfosstunnelen	9 000	-	-9 000	Redusert ramme
	Tunnelsikring	150 000	143 180	-6 820	
	Sum fylkesveger utenom bypakke	1 176 240	1 242 152	65 912	

Tall i hele tusen

	<i>Tidligere vedtatt prosjekt- ramme *</i>	<i>Vedtatt prosjekt- ramme FT- 120/17</i>	<i>Endring prosjekt- ramme</i>	<i>Kommentar</i>
* Vedtatt ramme er sum av tidligere vedtak og inkluderer foreslåtte endringer i økonomirapport 2. tertial 2017.				
Bypakke Grenland fase 1				
Fv. 32 Gimleveggen-Augestadvegen	583 000	583 000	-	
I55520414 Fv. 32 Sverresgate-Hovengata	2 953	2 953	-	
I55520415 Fv. 356 Raschebakken-Brugata	3 120	4 000	880	Økt ramme
I55520416 Rv 36 Bjørnstad - Frednesbrua - sentrumstunellen - kobling til fv 32	1 440	1 201	-239	Redusert ramme
I55520441 Fv. 356/Fv. 32 Jernbanegata- Vallermyrvegen	1 370	1 000	-370	Redusert ramme
I55520450 Fv. 32 Hovenga rundkjøring	20 000	20 000	-	
I55520643 Fv.30 Nystrandveien	13 400	13 400	-	
I55520713 Fv. 356 (Linaaesgate)-PP-krysset	1 600	200	-1 400	Redusert ramme
I55520817 Fv. 32 gangveg Lilleelva	14 380	15 000	620	Økt ramme
I55520840 Fv. 32 Hammerkrysset-Hovenga	3 700	82 000	78 300	Økt ramme
I55521855 Fv 256 Linaasgate-Raschebakken, Grønn lenke		7 700	7 700	Ny ramme
I55521857 Tiltak overordnet vegnet fylkesveg i Porsgrunn		19 000	19 000	Ny ramme
Bypakke fase 1 fv i Porsgrunn	61 963	166 454	104 491	
I55520420 Bussholdeplasser	2 361	4 361	2 000	Økt ramme
I55520429 Rv. 36/Fv. 59/Fv. 48 Telemarksvegen- Ulefossvegen-Bjørntvedtvegen	2 000	7 000	5 000	Økt ramme
I55520430 Rv. 36/Fv. 59 Tuftekrysset	520	370	-150	
I55520438 Fv 32 Menstadbrua Øst	4 000	-	-4 000	Prosjekt forskjøvet
I55520604 Fv. 44 Mælagata-Aalsgate-Gjerpensgate	74 000	75 500	1 500	Økt ramme
I55520636 Fv 49 Klyveveien (Kongerødveien - Hulkaveien)	150	3 100	2 950	Økt ramme
I55520637 Fv. 32 Borgestad sentrum	8 000	619	-7 381	Prosjekt forskjøvet
I55520699 Fv.43 Gulsetveien GS-tiltak	5 000	5 000	-	
I55520839 Fv. 32 Bølevegen	1 000	2 000	1 000	Økt ramme
I55521803 Skien jernbanestasjon Nylende		12 600	12 600	Ny ramme
I55521812 Fv 32 Rundkjøring Rådhusplassen-Møllebrua		1 100	1 100	Ny ramme
Bypakke fase 1 fv i Skien	97 031	111 650	14 619	
I55520447 Siljan sentrum kollektivknutepunkt	2 800	2 800	-	
I55520645 Fv. 32 Holtesletta-Heivannet	22 500	22 500	-	
Bypakke fase 1 fv i Siljan	25 300	25 300	-	
I55520421 Trafikksikkerhetstiltak	11 500	14 500	3 000	Økt ramme
I55520948 Antennepunkter	18 700	18 700	-	
I55520059 Bypakke fase 1 planleggingsmidler		8 000	8 000	Ny ramme
I55529901 Transportmodellanalyser	500	500	-	
Sum kommuneovergripende tiltak	30 700	41 700	11 000	
Planlegging Bypakke fase 2	2 000	15 400	13 400	10-årsramme
Prosjektkontor Bypakka årsramme 2018	4 000	4 000	-	
Sum Bypakke Grenland fase 1	803 994	947 504	143 510	

Tall i hele tusen

	<i>Tidligere vedtatt prosjekt- ramme *</i>	<i>Vedtatt prosjekt- ramme FT- 120/17</i>	<i>Endring prosjekt- ramme</i>	<i>Kommentar</i>
* Vedtatt ramme er sum av tidligere vedtak og inkluderer foreslåtte endringer i økonomirapport 2. tertial 2017.				
Investering bygg				
I11761808 Renovering bygg 2018-2021	40 000	40 000	-	
Oppgradering brann og tekniske anlegg - iga	31 873	31 873	-	
I11761807 Oppgradering brann og teknisk anlegg 2018-	53 000	53 000	-	
I16001502 Energiltak 2015-17	30 000	30 000	-	
Universell utforming - igangsatte tiltak	5 700	5 700	-	
I11761806 Universell utforming bygg 2018-2021	8 000	8 000	-	
Effektive skolelokaler - igangsatte tiltak	6 820	6 820	-	
I11761809 Effektive skolelokaler 2018-2021	20 000	20 000	-	
I16001314 Ny Skien vgs. Klosterøya	698 500	698 500	-	
I16001406 Ombygging Hjalmar Johansen vgs.	79 017	79 017	-	
I16001407 Omygging Skogmo vgs.	148 890	148 890	-	
I16001501 Porsgrunn vgs. oppgradering ferdig 2017	30 000	30 000	-	
I16001701 Bamble vgs samlokalisering	224 000	224 000	-	
I11761801 Fylkeshuset - renovering og oppgradering	75 000	75 000	-	
I11761805 Porsgrunn vgs., samlokalisering	32 000	212 000	180 000	
I11761802 Ladepunkter elbil	6 500	4 500	-2 000	
I11761803 Etablering av varslingsanlegg	3 500	3 500	-	
I11761804 Infrastruktur betalt parkering	9 000	7 000	-2 000	
Investering bygg	1 501 800	1 677 800	176 000	

Økte behov og innsparinger - drift

Netto innsparing alle rammeområder

Tall i hele tusen

	2018	2019	2020	2021
Politisk styring og ledelse	650	900	650	150
Administrasjon og fellestjenester	-1 600	-2 100	-2 600	-2 600
Videregående opplæring	1 350	3 700	-13 000	-28 000
Tannhelse	-	-	-500	-500
Regional utvikling	17 000	5 000	5 000	4 500
Areal og transport	57 965	33 690	-2 000	-4 000
Kultur	3 400	1 400	1 400	1 000
Sum økte behov og innsparinger	78 765	42 590	-11 050	-29 450

Politisk styring og ledelse

Økte behov

	2018	2019	2020	2021
Partnerskapsavtale med Odd ballklubb	500	500	500	-
Ungdomsrådet	150	150	150	150
Landskonferansen for eldrerådet	-	250	-	-
Sum økte behov	650	900	650	150

Administrasjon og fellestjenester

Økte behov

	2018	2019	2020	2021
Internasjonalt arbeid	1 200	1 200	1 200	1 200
Helhetlig ledelesesverktøy	500	400	400	400
Sum økte behov	1 700	1 600	1 600	1 600

Innsparinger

Effektiviseringspotensial i administrasjonen	830	1 000	2 100	2 100
Ytterligere effektivisering i administrasjonen	1 500	2 000	2 000	2 000
Lærlingetilskudd	1 500	1 600	1 100	1 100
Stillingsbanken	1 300	1 300	1 300	1 300
Nedbemanning stabsavdelingen	700	1 200	2 700	2 700
Vedlikehold bygninger og vakthold	500	1 700	2 000	2 000
Reduserte driftsutgifter	500	1 300	1 700	1 700
Endring og konkretisering av tidligere vedtatte innsparinger	-3 530	-6 400	-8 700	-8 700
Sum innsparinger	3 300	3 700	4 200	4 200

Netto innsparing administrasjon og fellestjenester	-1 600	-2 100	-2 600	-2 600
---	---------------	---------------	---------------	---------------

Videregående opplæring**Økte behov**

	2018	2019	2020	2021
Gjestelever	1 700	1 700	1 700	1 700
Åpen dør	1 000	-	-	-
Til hovedutvalgets disposisjon	750	-	-	-
Gratis graut	600	1 200	1 200	1 200
Voksenopplæring	500	500	500	500
Kompetansesenteret	500	500	500	500
Lærekandidater	500	500	500	500
Nye utdanningstilbud	300	1 100	1 800	2 200
Partnerskapsavtale med Odds Ballklubb	100	100	100	-
Ungdomssenter/talenthushus	-	1 000	1 000	1 000
Satsing psykososialt arbeid alle vgs i Telemark	-	2 500	6 000	6 000
Sum økte behov	5 950	9 100	13 300	13 600

Innsparinger

Kutt i skoletilbudet	2 900	2 200	13 400	23 700
Tilskudd fra IMDI	1 000	1 000	1 000	1 000
Privatisteksamen	500	500	500	500
Sunne kantiner og fysisk aktivitet	200	200	200	200
Forventet nedgang antall lærekontrakter	-	1 500	3 000	4 500
Innsparing en vgs i Porsgrunn	-	-	5 200	5 200
Samlokalisering av Bamble vgs.	-	-	2 000	4 500
Endring av utdanningstilbudet ved Porsgrunn vgs.	-	-	1 000	2 000
Sum innsparinger	4 600	5 400	26 300	41 600

Netto innsparing videregående opplæring	1 350	3 700	-13 000	-28 000
--	--------------	--------------	----------------	----------------

Tannhelse**Innsparinger**

	2018	2019	2020	2021
Reduksjon dentalt forbruksmateriell	-	-	500	500
Netto innsparinger tannhelse	-	-	-500	-500

Regional utvikling**Økte behov**

	2018	2019	2020	2021
Til næringsutvalgets disposisjon	10 000	-	-	-
Til hovedutvalgets disposisjon	5 800	-	-	-
Eierskap	5 500	4 500	4 500	4 500
Kjøp av reiselivstjenester	3 500	3 500	-	-
Ekstra tilskudd Telemarkskanalen	1 000	-	-	-
Partnerskapsavtale med Odds Ballklubb	600	600	600	-
Sum økte behov	26 400	8 600	5 100	4 500

Innsparinger

Omdisponere regionale utviklingsmidler	4 000	-	-	-
Omdisponering og bruk av fondsmidler	3 000	2 000	-	-
Midler til flere arbeidsplasser og økt tilflytting	2 300	1 500	-	-
Reduserte driftsutgifter folkehelse	100	100	100	-
Sum innsparinger	9 400	3 600	100	-

Netto økning regional utvikling	17 000	5 000	5 000	4 500
--	---------------	--------------	--------------	--------------

Areal og transport

Økte behov

	2018	2019	2020	2021
Til hovedutvalgets disposisjon (fylkesveg)	41 465	33 690	-	-
Kollektivtilbudet	10 000	-	-	-
Aksjon skoleveg	5 000	-	-	-
Tilskudd Kragerø fjordbåtselskap IKS	1 000	-	-	-
Tilskudd Brevik fergeselskap IKS	500	-	-	-
Prosjektleder Trafikksikker kommune	350	350	350	350
Reversering: Overføre skyss av funksjonshemmede fra drosje til buss	250	250	250	250
Reversering: Fjerne aksept av periodekort på ekspressbuss	200	200	200	200
Forlenge periode med skyttelbuss på Notodden	200	-	-	-
Medlemskap Lyntogforum og Vestlandsbanen over Haukeli	200	-	-	-
Sum økte behov	59 165	34 490	800	800

Innsparinger

Utsette innføring av vedtak om å utvide barnebillett fra 15 år til 17 år	1 000	-	-	-
Avvikle flexiruter med få reisende	200	250	250	450
Reduksjon i Aksjon skoleveg-midler	-	350	350	350
Redusere "Andre driftskostnader"	-	200	300	300
Avvikle avganger med få reisende, eller som gir stor innsparing, og som ikke er bundet opp i skoleskyss	-	-	300	2 100
Gjøre om avganger til bestillingsruter i skolens sommerferie	-	-	1 600	1 600
Sum innsparinger	1 200	800	2 800	4 800

Netto innsparing areal og transport	57 965	33 690	-2 000	-4 000
--	---------------	---------------	---------------	---------------

Kultur

Økte behov

	2018	2019	2020	2021
Til hovedutvalgets disposisjon	1500	-	-	-
Videreføre saksbehandlerstilling arkeologi	850	850	850	850
Mulighetsstudie OL Telemark 2026	500	-	-	-
Driftstilskudd Vitensenteret/DuVerden	400	400	400	-
Driftsstøtte til Vinjesenteret	200	200	200	200
Sum økte behov	3 450	1 450	1 450	1 050

Innsparinger

Tilskuddmidler	790	790	790	790
Team bibliotek	550	550	550	550
Reduserte driftsmidler	410	410	410	410
Endring og konkretisering av tidligere vedtatte innsparinger	-1 700	-1 700	-1 700	-1 700
Sum innsparinger	50	50	50	50

Netto økning kultur	3 400	1 400	1 400	1 000
----------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Telemark fylkeskommune
post@t-fk.no
www.telemark.no

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Fylkesbakken 10
3715 Skien

Sentralbord:
35 91 70 00